

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mezinárodní obchodní arbitráž na počátku třetího tisíciletí

**International Commercial Arbitration at the Beginning
of the Third Millennium**

Konzultant rigorózní práce: **Prof. JUDr. Květoslav Růžička, Csc.**

Zpracovatel: **Mgr. Lucia Pressburgerová**

Duben 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného titulu.

V Praze dne 11. dubna 2011

.....

Ráda bych se poděkovala panu Prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., vedoucímu mé rigorózní práce za odborné vedení, pomoc a cenné rady při psaní této rigorózní práce a také mojí rodině a snoubenci za jejich nekonečnou podporu během celého studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

V Praze dne 11. dubna 2011

Mgr. Lucia Pressburgerová

OBSAH

ÚVOD	4
1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	6
1.1 Termín ADR	6
1.2 Metody alternativních řešení sporů	7
1.2.1 Vyjednání (povinná jednání mezi stranami)	8
1.2.2 Mediace a konciliace	8
1.2.3 Mini-trial	9
1.2.4 Expertiza a expertní jednání	9
1.2.5 Med/arb	10
1.2.6 Medaloe	10
2. POJEM A DRUHY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	11
2.1 Historie rozhodčího řízení	11
2.2 Pojem a právní povaha rozhodčího řízení	12
2.2.1 Pojem rozhodčího řízení	12
2.2.2 Teorie smluvní	14
2.2.3 Teorie jurisdikční	15
2.2.4 Teorie smíšená	18
2.2.5 Teorie autonomní	19
2.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	20
2.4 Druhy rozhodčího řízení	23
2.4.1 Rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc	23
2.4.2 Stálé rozhodčí instituce s obecnou působností a působností zvláštní	25
2.4.3 Rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní	25
3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	27
3.1 Vnitrostátní právní úprava	27
3.1.1 Zákonná úprava	27
3.1.2 Předpisy stálých rozhodčích institucí	27
3.2 Mezinárodní právní úprava	28
3.3 Unijní právní úprava	30
4. ROZHODČÍ SMLOUVA	31
4.1 Arbitrabilita	31
4.1.1 Objektivní arbitrabilita, subjektivní arbitrabilita	31
4.1.2 Pozitivní vymezení arbitrability, negativní vymezení arbitrability	32
4.1.3 Spory plynoucí ze zápisu do katastru nemovitostí	34
4.1.4 Pracovněprávní spory	34
4.2 Rozhodčí smlouva - základ rozhodčího řízení	36
4.2.1 Právní povaha rozhodčí smlouvy	38
4.2.2 Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní	39

4.2.3	Typy rozhodčí smlouvy	41
4.2.4	Forma rozhodčí smlouvy	45
4.2.5	Obsah rozhodčí smlouvy	46
4.2.6	Zánik rozhodčí smlouvy	48
5.	OSOBA ROZHODCE	50
5.1	Kvalifikace rozhodce, postavení rozhodce	50
5.2	Nestrannost rozhodce	51
5.3	Povinnost mlčenlivosti	53
5.4	Určení a jmenování rozhodce	55
5.5	Přijetí funkce rozhodce	56
5.6	Vzdání se funkce rozhodce, vyloučení rozhodce	57
5.7	Odpovědnost rozhodce	59
5.8	Odměňování rozhodců	60
6.	STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY	61
6.1	Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra	61
6.1.1	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR	61
6.1.2	Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha	61
6.1.3	Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno	61
6.1.4	Problematika tzv. arbitrážních center	62
6.2	Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí	64
6.2.1	American Arbitration Association	64
6.2.2	International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce	66
6.2.3	London Court of International Arbitration	67
6.2.4	International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria	67
7.	SROVNÁNÍ ŘÍZENÍ PŘED ROZHODČÍM SOUDEM PŘI HK ČR a AK ČR s ŘÍZENÍM PŘED MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM SOUDEM HOSPODÁŘSKÉ KOMORY RAKOUSKA ve VÍDNI	68
7.1	Organizace rozhodčích institucí	70
7.2	Zahájení rozhodčího řízení	70
7.2.1	Žaloba	71
7.2.2	Žalobní odpověď	72
7.2.3	Jmenování rozhodců	73
7.2.4	Rozhodování o pravomoci (příslušnosti)	76
7.3	Průběh rozhodčího řízení	78
7.3.1	Zastupování stran	79
7.3.2	Přerušování řízení	79
7.3.3	Předběžné opatření	80

7.3.4	Dokazování	80
7.3.5	Rozhodování	81
7.4	Skončení rozhodčího řízení	81
7.4.1	Usnesení o zastavení řízení	82
7.4.2	Rozhodčí nález	83
7.4.3	Náklady řízení	85
8.	VZTAH SOUDŮ ROZHODČÍCH A SOUDŮ OBECNÝCH	86
8.1	Obecně	86
8.2	Pomocná funkce soudů obecných	86
8.3	Přezkoumání rozhodčího nálezu	88
8.4	Kontrolní funkce soudů obecných	91
8.4.1	Zrušení rozhodčího nálezu	92
8.4.2	Návrh na zrušení rozhodčího nálezu	94
8.4.3	Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu	95
8.4.4	Lhůta pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu	96
8.4.5	Rozsah zrušení rozhodčího nálezu soudem	97
8.4.6	Zrušení rozhodčího nálezu soudem a výkon rozhodčího nálezu	99
8.4.7	Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu	99
9.	UZNÁNÍ A VÝKON ROZHODČÍHO NÁLEZU	103
9.1	Doručení rozhodčího nálezu	103
9.2	Přezkum rozhodčího nálezu soudem při nařizování jeho výkonu	104
9.3	Výkon rozhodčího nálezu	105
9.3.1	Výkon českého rozhodčího nálezu v České republice	105
9.3.2	Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu v České republice	106
9.4	Odepření uznání a výkonu zahraničních nálezů	111
9.4.1	Česká zákonná úprava	111
9.4.2	Úprava v mezinárodních úmlouvách	112
	ZÁVĚR	115
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	116
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	119
	Monografie	119
	Články v odborných publikacích	120
	INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION AT THE BEGINNING OF THE THIRD MILLENNIUM	124
	Summary	124
	Klíčová slova	126
	Abstract	127
	Abstrakt	128

ÚVOD

Do každodenního života společnosti patří různé rozpory či spory vznikající mezi subjekty právních vztahů a i sebezkušenější právník s dlouholetou praxí je jen stěží schopen formulovat smlouvu, ve které by dokázal předvídat všechny možné rizika, které různorodost vztahů a životních situací přináší. Z těchto důvodů si společnost postupem času vytvořila řadu metod řešení sporů, jednou z nichž je i rozhodčí řízení.

I když podle některých názorů je rozhodčí řízení dokonce starší než řízení soudní, k jeho skutečnému rozkvětu dochází až na počátku 20. století. Je trpkým paradoxem, že velkými podněty k jeho rozvoji byly právě obě světové války a poválečné situace, které přinesly světovému hospodářství, a obchodu zejména, nové výzvy. Byly založeny významné stálé rozhodčí instituce, přijaty přelomové mezinárodní úmluvy v této oblasti. Rozvoj a úspěch rozhodčího řízení na mezinárodní úrovni, spolu s rostoucí přetížeností soudů obecných, zdlouhavým řešením a značnými výdaji spojenými s touto metodou řešení sporů, vedl také k jeho rozšíření na spory vnitrostátní. Typickým příkladem může být Česká republika, která svým zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů umožnila od 1.1.1995 využívání výhod rozhodčího řízení i ve sporech tuzemských.

Výhody rozhodčího řízení, především jeho neformálnost, neveřejnost, větší dispoziční volnost stran sporu, menší časová a většinou i finanční náročnost, snadnější dostupnost řešení a následná vymahatelnost rozhodčích nálezů, ve spojení se stále neuspokojivou rychlostí a častokrát i kvalitou rozhodování tuzemských soudů naznačují, že význam rozhodčího řízení bude nadále stoupat. Přičemž otázek otevřených v souvislosti s rozhodčím řízením je stále více, což je nepochybně pozitivní, neboť právě to svědčí o pořád rostoucím zájmu o tento tzv. alternativní způsob řešení sporů.

V této práci se budu věnovat rozhodčímu řízení jako alternativě k řízení soudnímu. Budu zkoumat jeho právní povahu, o které ani v teorii nepanuje shoda; poukážu na jeho výhody, ale i nevýhody. Jak již ale název napovídá, především se zaměřím na rozhodčí řízení institucionální, a to konkrétně na řízení před nejvýznamnější stálou rozhodčí institucí v České republice, Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, které bych se chtěla pokusit srovnat s řízením před jedním z renomovaných

zahraničních arbitrážních soudů, Mezinárodním rozhodčím soudem hospodářské komory Rakouska ve Vídni.

1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ

1.1 Termín ADR

Termín alternativní řešení sporů (*Alternative Dispute Resolution*), v mezinárodní terminologii známé pod zkratkou ADR, představuje podle mínění mnoha, zejména zahraničních autorů, kreativnější a rychlejší alternativu k soudnímu řešení sporů.¹

V současnosti je zkratka ADR mnoha autory a institucemi vykládána jako „vhodné řešení sporů“ (*Appropriate Dispute Resolution*) anebo např. Mezinárodní obchodní komorou jako „*Amicable Dispute Resolution*“ což znamená „přátelské řešení sporů“², čímž potrhne jejich alternativnost k „nepřátelskému řešení sporů“ před soudy obecnými a jejichmi orgány využívajícími autority státní moci. Tyto způsoby řešení sporů se snaží zdůrazňovat jednající, nikoli rozsuzovací povahu jednání mezi stranami sporu.³ Kupříkladu prof. Rozehnalová zastává názor, že pojem „alternativní“ značí to, že tyto metody jsou alternativní k „*formám řešení sporů, kterým stát poskytuje svou garanci moci veřejnou při zahájení, v průběhu řízení nebo při výkonu výsledku řízení – tj. vůči řízení soudnímu i řízení rozhodčímu*“.⁴

Tento fenomén se rozvinul v souvislosti s hledáním alternativních metod k rozhodování sporů soudní cestou, které se stalo velmi nákladné a zdlouhavé. Je pravidlem, že využití metod ADR je v jednotlivých zemích v nepřímé úměře k efektivnosti soudního řízení. V zemích, které jsou známé rychlejším a preciznějším fungováním soudního systému, zpravidla bývají metody ADR méně časté a rozvinuté, než v zemích, jejichž soudní systém je nákladný a zdlouhavý. Evropské země jsou výrazně konzervativnější, jak v užívání těchto technik, tak v jejich nabídce. Takto např. proti sobě stojí na naše poměry poměrně funkční soudní systém Německa, kde nejsou formy ADR oblíbeny, proti složitějšímu a nákladnému systému např. států USA, kde naopak dochází k rychlému rozkvětu alternativních způsobů řešení sporů.⁵

¹ Nolan-Haley, J. M.: *Alternative Dispute Resolution*. 3rd edition. Eagan: Thomson West, 2008, s. 2.

² Nolan-Haley, J. M., op. cit. sub. 1, s. 2.

³ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 19.

⁴ Rozehnalová, N.: op. cit. sub. 3, s. 13.

⁵ Raban, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 5.; podobně: Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 23.

1.2 Metody alternativního řešení sporů

Soubor alternativních způsobů řešení sporů zahrnuje celou řadu různorodých metod, jejichž společnými znaky jsou jejich smluvní základ, soukromoprávní charakter a především dobrovolnost odrážející se ve výběru způsobu řešení sporu a ve vlivu stran na jeho průběh i výsledek.⁶

Nejpodstatnější odchylnosti však spočívají v roli, kterou hraje třetí strana, v míře formalizace úpravy jednotlivých ADR a jejich závaznosti. Tam, kde je zainteresována třetí osoba, může být výsledkem buď pro strany závazné rozhodnutí, nebo určitý nezávazný akt. V tomto případě vyústění rozhodčího řízení v závazný autoritativní rozhodčí nález vynutitelný mocí státu představuje nejvýznamnější odlišnost mezi rozhodčím řízením a ostatními méně formalizovanými formami ADR, u kterých může být jejich výsledkem maximálně dohoda o narovnání. Dalším důvodem proč řada teoretiků zastává názor, že rozhodčí řízení nepatří mezi ADR, je to, že původ rozhodčího řízení je odvozen od moci státní, a tudíž je nutné ho zařadit do způsobů rozhodování sporů běžných. Česká nauka většinou i z těchto důvodů nezařazuje rozhodčí řízení mezi alternativní způsoby řešení sporů a ADR považuje za alternativu jak k řízení soudnímu, tak k řízení rozhodčímu.

Spojnicí mezi řízením rozhodčím a řízením v rámci ADR je nezastupitelná existence vůle stran podrobit se tomuto způsobu řešení sporu a jejich snaha dosáhnout smírné urovnání problému.

Rozsah technik představujících řešení potenciálních sporů je možné přirovnat ke zvedajícímu se schodišti. Při jeho úpatí provádějí strany na počátku svého vztahu kroky k předcházení sporům. Na vrcholu se nachází sporné řízení před soudy. Někde v blízkosti vrcholu se nachází arbitráž.⁷ Uprostřed leží celá paleta možných způsobů nakládání se spory prostřednictvím dohodovacích řízení.⁸

⁶ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, s. 629 an.

⁷ Vzhledem ke shodnému obsahu budou oba pojmy v této práci používány *promiscue*.

⁸ Tucker, A.: Arbitráž a alternativní řešení sporů. EMP, 1998, č. 1-2, s. 20 an.

Odborná literatura nabízí mnohé způsoby klasifikace sporů, nicméně dle mého názoru je níže uvedené dělení alternativního řešení sporů, které ve své publikace uvádí i prof. Růžička, dostatečně přesné a v praxi využitelné.⁹

1.2.1 Vyjednávání (povinná jednání mezi stranami)

Jednání mezi stranami je nejstarším a primárním způsobem řešení sporů. Jako jedna z forem ADR, představuje případ, kdy přímo strany sami, bez asistence třetích osob, usilují společným jednáním o vzájemně akceptovatelné řešení sporu.

Vyjednávání mezi stranami vlastně vede k definování rozdílných stanovisek stran, žádná strana není k němu zavázána a pokud k němu dojde, neřídí se žádnými pravidly. Při tomto procesu (ať se koná formou osobních jednání nebo formou výměny dopisů, popř. e-mailů) může dojít nejen k vyjasnění, ale i ke sblížení stanovisek stran, do té míry, že spor dál jiným způsobům už řešen nebude.¹⁰

Vyšším stupněm vyjednávání je tzv. povinné jednání mezi stranami, kdy jak uvádí prof. Růžička „*jsou sporné strany povinny před soudním či rozhodčím řízením na základě smluvních ustanovení vzájemně jednat o smírném urovnání sporu.*“¹¹ Pro trvání jednání je stanovena určitá doba a jeho výsledkem může být uzavření smíru.

1.2.2 Mediace a konciliace (resp. smírčí řízení)

Podle prof. Růžičky „*přestože se používají dva různé termíny, jde v podstatě o jeden způsob urovnání sporu*“, kde aktivně účastníci se třetí strana- mediátor či konciliátor- se snaží najít možnost uzavření smíru mezi stranami, resp. stranám doporučí smírné řešení sporu. Mediační či konciliační řízení je nabízeno řadou mezinárodních institucí.¹² Pro případ, že si strany nezvolí žádnou z institucí, vytvořila UNCITRAL v roce 1981 pravidla konciliace (*UNCITRAL Conciliation Rules*).

⁹ Srov. např. Jilková, R.: Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? Bulletin advokacie, 2002, č. 10, s. 69-73; Tucker, A., op. cit. sub. 8, s. 20; Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 23 an.

¹⁰ Zoulík, F.: Mediace jako alternativa soudního sporu. Bulletin advokacie, 2001, č. 8, s. 31.

¹¹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 14.

¹² Např. Arbitrážním centrem Světové obchodní organizace, AAA, Mezinárodní obchodní komorou v Paříži či Arbitrážním a mediačním centrem WIPO.

1.2.3 Mini-trial

„Známý mediátor advokát T. Arnold definuje mini-trial jako hybridní formu nezávazné arbitráže a mediace.“¹³ Tuto metodu lze charakterizovat jako mediaci, jež je formalizována více praktikami soudního řešení sporu, čímž se blíží k arbitráži, a na druhé straně je její výsledek nezávazný, čímž se blíží mediaci. Z tohoto zorného úhlu jej lze determinovat jako předstíraný tribunál¹⁴ (*in vitro tribunal*¹⁵), v jehož čele vystupuje nezávislá osoba, nejčastěji zkušený renomovaný právník, jenž působí jako neutrální poradce, který simuluje pravděpodobný průběh případného soudního řízení i jeho možný výsledek. Měla by napomoci stranám uvědomit si silné či slabé stránky jejich pozice a možný budoucí vývoj. Mini-trial je tedy postup, při němž dochází ke strukturované výměně informací mezi členy tribunálu, tj. neutrálním poradcem a dvěma přísedícími, jimiž jsou statutární orgány stran, tzv. vysoké vedení managementu stran, které má pravomoc o věci rozhodnout. Z tohoto hlediska bývá někdy mini-trial nazýván též „*Executive tribunal*“¹⁶. Výsledkem by mělo být uzavření dohody mezi stranami odstraňující spor.¹⁷

1.2.4 Expertiza a expertní jednání

Zkoumání předmětu sporu je při tomto způsobu urovnání problému svěřeno nezávislému znalci nebo jinému odborníkovi v oboru souvisejícím s předmětem sporu. Jeho nález je zapracován do smlouvy a obě strany na něj delegují pravomoci k průběžnému řešení problémů. V poslední době se tento způsob začal více používat i v ČR, a to v případech sporů o hodnotu určitého majetku nebo o výši způsobené škody.¹⁸ S funkcí expertů v institucionální podobě se setkáváme v rámci řízení u Mezinárodní obchodní komory v Paříži, která již v roce 1976 zřídila Mezinárodní centrum pro technické expertizy¹⁹ a přijala pro toto řízení jednací pravidla (*ICC Rules for TE*).

¹³ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 32.

¹⁴ Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 22.

¹⁵ Redfern, A., Hunter, M.: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 2nd edition. London: Sweet and Maxwell, 1991, s. 25.

¹⁶ Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 22.

¹⁷ V současnosti nabízí mini-trial z evropských institucí například CEPANI.

¹⁸ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 14.

¹⁹ *IC for Technical Expertise*

Vedle „čistých“ typů řízení existují i kombinace alternativního řešení sporů a rozhodčího řízení. Zejména anglosaská oblast využívá právě těchto smíšených forem.

1.2.5 Med/arb (*mediation-arbitration*)

Jak sám termín naznačuje, představuje tento proces kombinaci mediačního a rozhodčího řízení, kdy v prvním stupni nezávislá osoba působí ve funkci mediátora a následně, jestliže strany nenajdou smírní řešení sporu, je oprávněna spor projednat a rozhodnout jako rozhodce.

1.2.6 Medialoa (*mediation and last offer arbitration*)

Stejně jako Med/Arb i Medialoa patří k formám, které se objevily a používají zejména v USA. Snahou řízení tohoto typu je motivovat sporné strany k realistickým a oboustranně únosným nabídkám na smír. V první fázi, kterou představuje mediační či conciliační řízení, pokud třetí osoba není schopna dospět k řešení, vyzve strany k tzv. posledním nejlepším nabídkám („*the last best offer*“), které následně prozkoumá a dá stranám nabídku. Pokud nebudou strany usmířeny v této fázi, je řízení prodlouženo do fáze arbitráže („*the last offer arbitration*“), kde je zkoumáno, zda a která z nabídek je dostatečná²⁰. Ta je následně zařazena do rozhodčího nálezu.

²⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 38.

2. POJEM A DRUHY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

2.1 Historie rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení nepředstavuje žádný nový způsob řešení sporů, jelikož jeho tradice sahají do nejstarší právní historie, když kupříkladu i v právu starověkého Říma se objevují zmínky o rozhodčím řízení v Zákonu dvanácti tabulí z poloviny 5 stol. př.n.l..

Ve středověku se rozhodčí řízení značně rozmohlo v západních zemích, což mělo výrazný vliv i na jeho vývoj v zemích českých; prvé písemné zmínky o tom jsou v břeclavském textu Statut Konráda Oty z roku 1237 o *zlubném súdu*, jenž dovoluje obyvatelstvu vyřizovat drobné spory – *de capra et ove ceteris huiusmodi* – svobodně za pomoci rozhodců.²¹ Za vlády Karla IV. měly sporné strany možnost vznést svůj spor na osoby obdobné rozhodcům zvané *ubrmány*.²² Podle historické literatury, i významného třeboňského rybníkáře Štěpánka Netolického (*1460, †1539), který rozhodoval spory o pozemky, lze považovat za rozhodce.²³

V habsburské monarchii, pokud šlo o burzovní obchody zákon č. 67/1875 ř.z. umožňoval vytvořit burzovní rozhodčí soudy; rozhodčí soudy bratrských pokladen vznikly v monarchii na základě zákonů z let 1890 a 1892; hornické rozhodčí soudy byly v první republice upraveny nejprve zákonem č. 145/1920 Sb., jenž byl nahrazen zákonem č. 170/1924 Sb. Rozhodčích soudů a komisí v období první republiky působilo kromě jmenovaných ještě mnohem více, zejména v oblasti pojišťovnictví, dále pak rozhodčí výbory živnostenských společenstev, rozhodčí soudy stavební.

Československá republika po svém vzniku převzala do svého právního řádu císařský civilní řád soudní z roku 1885, který v § 577 an. upravoval rozhodčí řízení a obsahoval možnost sjednávat rozhodčí smlouvy (tzv. doložky o rozsudím). Tento procesní předpis platil na území Československé republiky až do konce roku 1950, kdy byl přijat nový občanský řád soudní umožňující řešení sporů, ve kterých jednou ze stran byla československá právnická osoba. Na počátku 60. let minulého století v souvislosti se zavedením tzv. monopolu zahraničního obchodu bylo zákonem č. 98/1963 Sb., o

²¹ Schelle, K., Schelleová, I.: Alternativní způsoby řešení obchodních sporů. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 10.

²² Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 34.

²³ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 19.

rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, rozhodčí řízení omezeno pouze na řešení sporů vzniklých z mezinárodního obchodu mezi tuzemskými organizacemi pro mezinárodní obchod. Obligatorní rozhodčí řízení pro organizace z členských států RVHP zavedla v roce 1972 Úmluva o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce v rozhodčím řízení (vyhláška č. 115/1974 Sb.), která pro Českou republiku pozbyla účinnosti ke dni 26.1.1996.

Rozvoj a úspěch rozhodčího řízení na mezinárodní úrovni znamenal také jeho rozšíření na spory vnitrostátní. Typickým příkladem může být Česká republika, která svým zákonem č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů umožnila od 1.1.1995 využívání výhod rozhodčího řízení i v tuzemských sporech.

2.2 Pojem a právní povaha rozhodčího řízení

2.2.1 Pojem rozhodčí řízení

Ve světě nejčastějším způsobem rozhodování sporů převážně v oblasti soukromého práva mimo soudní řízení je právě rozhodčí řízení (arbitráž), jehož podstatou je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů na rozhodce, jako nezávislé soukromé fyzické osoby vybírané ad hoc, nebo na zvláštní stálé rozhodčí soudy. Jinak řečeno, jedná se o způsob řešení sporů spočívající v jejich předložení nestranné osobě (osobám), rozhodci (rozhodcům), vybrané stranami pro rozhodování založené na důkazech a tvrzeních předložených rozhodci. Strany přitom souhlasí s tím, že rozhodnutí takových rozhodců vydaná v rozhodčím řízení budou vůči nim konečná a závazná a jejich splnění vynutitelné.

Každý autor zabývající se rozhodčím řízením uvádí ve své publikaci vlastní definici rozhodčího řízení. Například prof. Růžička v jedné z jeho publikací definuje rozhodčího řízení jako *„rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout. Za mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž) se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor*

*z mezinárodního obchodního styku (spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem)(...).*²⁴

Dle názoru prof. Rozehnalové pak lze rozhodčího řízení vymežit jako „*dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.*“²⁵

I když definice nabízené jednotlivými autory v jejich publikacích se liší, domnívám se, že ohledně obsahu pojmu rozhodčí řízení není mezi nimi sporu, neboť jednotlivé definice obsahují shodné prvky a znaky, jimiž je možné odlišit rozhodčí řízení od jiných právních institutů a způsobů řešení sporů. Na druhé straně o vysvětlení povahy a postavení rozhodčí řízení v rámci ústavního (právního) pořádku se právní teoretici snaží již více než 200 let, a takto se postupně vykrystalizovaly čtyři základní teorie, kterými jsou teorie: a) smluvní (neboli kontraktační), b) jurisdikční (neboli rozsudková), c) smíšená (neboli hybridní) a d) tzv. autonomní (neboli nezávislá).²⁶ Tyto teorie se pokusím v níže uvedeném textu stručně charakterizovat.

Role státu a jeho suverenita na straně jedné a role vůle stran na straně druhé představují nelehkou otázku a v rámci jednotlivých doktrín jsou různě hodnoceny a koncepčně jinak řešeny. Tyto koncepce zároveň představují rozdílné pozice. Na straně jedné je to „*státně centristický pozitivistický pohled na mezinárodní rozhodčí řízení jako na systém alternativního řízení k řízení soudnímu a představující systém odvozený od soudní moci státu.*“²⁷ A na druhé straně stojí „*transnacionální systém představující soukromoprávní způsob řešení sporů zcela nezávislý na státu.*“²⁸

²⁴ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 19.

²⁵ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 42.

²⁶ Využito Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004; Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení ve vnitrostátním a mezinárodním obchodním styku. 2. Vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008; Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

²⁷ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č.4, s. 124.

²⁸ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 27, s. 124.

2.2.2 Teorie smluvní

„Teorie smluvní vychází z toho, že základem pravomoci rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu je výlučně smlouva.“²⁹ U této teorie je možné rozlišovat dvě její podoby: klasická smluvní teorie a tzv. moderní smluvní teorie.

Klasická smluvní teorie vycházející z toho, že rozhodčí řízení má svůj původ v rozhodčí smlouvě a jeho realizace je závislá na vůli stran a rozhodce vystupuje jako zástupce stran, nikoliv třetí nezúčastněná osoba, zjišťující obsah dohody mezi stranami, který následně uvede v rozhodčím nález. Proto je i sám rozhodčí nález smlouvou uzavíranou nebo podepsanou rozhodci jako zástupci sporných stran. Zastánci této teorie také zdůrazňují autonomii stran a dovozují, že rozhodování rozhodců je závislé pouze na vůli stran sporu, které mají rozhodující vliv na charakter arbitráže, výběr rozhodců, místo a dobu řešení sporu, pravidla řízení a není omezeno žádnými zákazy místního charakteru, a proto jejich rozhodnutí je možné vynutit kdekoliv na světě. V této koncepci se odráží zásada „*arbiter nihil extra compromissum facere potest*“ (rozhodce nemůže dělat nic mimo rámec vymezený dohodou o arbitráži).³⁰ Za zakladatele této teorie se považuje P. Merlin a za jeho pokračovatele J. Foelix.³¹

Moderní smluvní teorie pak dospívá k tomu, že rozhodci nevystupují jako zástupci sporných stran a že rozhodčí řízení vychází ze smlouvy, ale rozhodčí nález (resp. rozhodnutí, kterým se řízení končí) již nikoliv. Představitelé této podoby smluvní teorie, jimiž jsou např. A. Lainé nebo A. Bernard, považují rozhodčí smlouvu za smlouvu *sui generis* řídicí se vlastními pravidly a dotýkající se jak smluvního práva soukromého, tak i zvláštností rozhodčího řízení.³²

Zastánce smluvní teorie lze především najít mezi autory patřícími k americkým právním školám.³³ Jsou jimi například M. Resimann, L. Craig, W. Park, J. Paulsson.³⁴ Z českých

²⁹ Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č.7, s. 257.

³⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 27, s.125.

³¹ Růžička, K., op.cit. sub. 22, s. 36.

³² Růžička, K., op. cit. sub. 22, s. 36.

³³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 14.

³⁴ Reismann, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J.: International Commercial Arbitration. New York, 1997.

autorů se k této teorii kloní doc. Raban.³⁵ Zdá se rovněž, že Ústavní soud ČR vychází spíše z doktríny smluvní než doktríny jurisdikční (ÚS č. III. US 174/2002).

Autorka této práce se se smluvní teorií neztotožňuje a souhlasí s názorem prof. Bělohlávka, že v případě, že bychom akceptovali postavení rozhodce jako zástupce strany, nemohlo by se už v žádném případě jednat o nezávislou a nestrannou osobu tak, jak to stanoví ZRR v ustanovení § 1, nýbrž o osobu podjatou, a tím vyloučenou ve smyslu ustanovení § 8 ZRR.³⁶ Z výše uvedeného důvodu si dovoluji nesouhlasit s názorem předsedy rozhodčího senátu rozhodujícího ve věci RS vedené pod sp. zn. Rsp. 90/99 ze dne 13. prosince 2001 a s názorem vyjádřeným Ústavním soudem ČR v usnesení ÚS č. III. ÚS 174/2002 ze dne 15. července 2002, jehož předmětem tento rozhodčí nález byl.³⁷ Zásadně nesouhlasím s názorem, že rozhodci právo nenalézají, nýbrž pouze vyjasňují obsah dohody smluvních stran, tedy v zastoupení stran narovnávají závazkový vztah (jednají o kompromisu), a to zejména z následujících důvodů: rozhodci mají povinnost posuzovat *ex officio* také otázku případné absolutní neplatnosti rozhodčí smlouvy, která zakládá vztah mezi stranami; rozhodčí nález má charakter vykonatelného titulu ve smyslu ust. § 274 písm. c) OSŘ, tj. vykonatelného autoritativního rozhodnutí, resp. smíru schváleného nezávislou autoritou.³⁸

2.2.3 Jurisdikční teorie

Teorie jurisdikční, rozšířená zejména mezi autory náležející k západoevropským právním školám, naproti tomu vychází z toho, že rozhodčí řízení je řízení sporné a má tedy kontradiktorní charakter a rozhodci vykonávají skutečnou rozhodovací pravomoc, tj. nevystupují jako zástupci stran, ale řeší předložený spor a rozhodují o nárocích

³⁵ Růžička, K., op. cit. sub. 22, s. 37.; Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č. 1, s.25-34.

³⁶ Pecha, R.: K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 41-45.

³⁷ „Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky, resp. ve smyslu ust. § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 1 odst. 2 písm. b) Řádu rozhodčí soud rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. V tomto směru jeho názor koresponduje s výše uvedenými tvrzeními předsedy rozhodčího senátu, že charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.“

³⁸ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 14.

sporných stran cestou nalézání práva na základě pravomoci delegované státem (jim svěřené zákonem připouštějícím rozhodčí řízení), a nikoliv dohodou stran,³⁹ a spor rozhodnou stejně jako soudci v řízení soudním. Rozhodčí nález vydaný rozhodcem má charakter rozhodnutí soukromoprávního subjektu, jemuž zákonodárce propůjčuje charakter vykonatelného (exekučního) titulu a je proto jurisdikčním aktem vydaným na základě delegace jurisdikční pravomoci státem. Stát si však ponechává, v souvislosti s institutem zrušení rozhodčího nálezu soudem ve smyslu § 31 an. ZRŘ, v podstatě možnost zpětné kontroly výlučně k otázkám, zda byly splněny základní podmínky pro projednání sporu, autoritativní rozhodnutí a vydání nálezu, a nikoliv ve vztahu k meritornímu rozhodnutí.⁴⁰ Institut zrušení rozhodčího nálezu soudem tak ani v rámci našeho právního řádu není vnímán jako opravný prostředek (řádný ani mimořádný), nýbrž pouze jako přezkoumání toho, zda byly dodrženy podmínky pro delegaci soudní pravomoci soukromoprávnímu subjektu a splnění zásadních předpokladů jeho činnosti směřující k vydání autoritativního rozhodnutí ve smyslu ust. § 23 ZRŘ. Za opravný prostředek je možno chápat výlučně přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci ve smyslu § 27 ZRŘ.⁴¹ Obecný soud není oprávněn přezkoumávat rozhodčí nálezy či usnesení vydaná rozhodčími soudy⁴² po stránce věcné, resp. právní. Důvodem toho je skutečnost, že „*stát umožnil delegaci své jurisdikční pravomoci (pouze) prostřednictvím dohody stran (rozhodčí smlouvou) ve smyslu zákona o rozhodčím řízení, kterou je ve světle ustanovení čl. 36 odst. 1 LPS třeba interpretovat jako domáhání se subjektivního práva na spravedlivý proces stanoveným postupem u jiného orgánu.*“⁴³

Jurisdikční teorii je možné členit na její jednotlivé odnože, jak činí prof. Růžička,⁴⁴ a to na **tzv. teorii delegační, teorii rozsudkovou a teorii národního práva.** Základem prvně jmenované teorie je tvrzení, že pravomoc rozhodců řešit spor není dána dohodou stran sporu, ale je rozhodcům udělena státem a že rozhodce se po dobu svého rozhodování stává dočasně soudcem. Podle rozsudkové teorie má rozhodčí nález povahu rozsudku a v zahraničí bude možné ho vynutit stejně jako jakékoli soudní

³⁹ Bělohávek, A., Pezl, T., op. cit. sub. 29, s. 258; Růžička, K., op. cit. sub. 22, s. 36.

⁴⁰ Bělohávek, A., Pezl, T., op. cit. sub. 29, s. 258.

⁴¹ Bělohávek, A.: Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003, č.6, s. 5-7.; Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 179-181.

⁴² Růžička, K.: Odvolání v rozhodčím řízení? Právní praxe v podnikání, 2000, č. 4, s. 11 a násl.

⁴³ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 17.

⁴⁴ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 23.

rozhodnutí cizího státu. Podle zastánců teorie národního práva právě národní právo dává rozhodcům oprávnění daný spor rozhodnout.

Například F. Mann⁴⁵ nebo A. Pillet patří mezi představitele této teorie. Podle názoru prof. Kučery se česká právní úprava přiklání k teorii rozsudkové, a to zejména z důvodu, že ZRŘ v § 28 odst. 2 přiznává řádně doručenému rozhodčímu nálezu účinky pravomocného soudního rozhodnutí.⁴⁶

Jako jeden z argumentů proti této teorii se uvádí rozvoj on-line arbitráže, která „*prolamuje hranice států a důsledky v otázce „kontroly“ ze strany soudů státu, kdy mohou být určité otázky ověřovány jak z pozice soudů státu místa konání řízení, tak soudů státu místa vydání rozhodčího nálezu.*“⁴⁷ Jak uvádí prof. Bělohávek v jeho komentáři k ZRŘ, nelze s touto teorií zcela souhlasit právě pro nezhodnocení smluvního založení pravomoci rozhodce spor rozhodnout.⁴⁸

Pokud jde o charakter činnosti rozhodců v rámci rozhodčího řízení a charakter rozhodčího nálezu jako autoritativního rozhodnutí souhlasím s názorem prof. Bělohávkou, že je možné se přiklonit spíše k jurisdikční teorii, avšak nikoliv v tom směru, že by pravomoc rozhodců byla založena výlučně dohodou stran. Tato dohoda stran by mohla suspendovat LPS zaručené právo domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, ale pouze za předpokladu, že to stát umožní, a tím pádem jde o delegaci této pravomoci státu a formy výkonu státní moci na soukromoprávní subjekt. Stát si proto jak v případě námítky dle ustanovení § 106 OSŘ tak i v případě žaloby na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 a násl. ZRŘ ponechává možnost kontroly a zkoumá, zda byly splněny podmínky delegace této významné pravomoci státu a formy výkonu státní moci, tj. zda existuje platná rozhodčí smlouva.⁴⁹ Naopak, v případě, že podmínky pro delegaci pravomoci státu a formy výkonu státní moci splněny nejsou, musí soud trvat na své pravomoci a spor rozhodnout v soudním řízení. Dalším důvodem vzdání se pravomoci ze strany státu, resp. její delegací na soukromoprávní subjekt, v případě arbitrabilního sporu (§ 2 odst. 1 a 2 ZRŘ) a

⁴⁵ Mann, F.: Lex Facit Arbitrum. Arbitration International Volume 2, 1986, č.3, s.241-260.

⁴⁶ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 5. vydání. Brno: Doplněk, 2001, s. 401.

⁴⁷ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 27, s.124.

⁴⁸ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 16.

⁴⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 17.

existence platné rozhodčí smlouvy (§ 2 odst. 3 a § 3 ZRŘ) je také to, že strany mají možnost výběru rozhodce, tedy ovlivnit výběr osoby, která bude spor rozhodovat (§ 7 ZRŘ).⁵⁰ Podle některých autorů jde tedy o jiný druh výkonu civilní moci soudní.⁵¹ Vzhledem k tomu, že rozhodci jsou jmenováni na základě podmínek stanovených zákonem, v rozhodčím řízení tak ani nedochází k porušení čl. 38 odst. 1 LPS, a proto lze rozhodce, v případě, že budou splněny všechny podmínky stanovené ZRŘ pro jejich ustanovení, chápat jako „*zákonné soudce z hlediska ochrany ústavního práva na spravedlivý proces*“. Charakter činnosti rozhodců v rámci rozhodčího řízení jako osob nalézajících právo a charakter rozhodčího nálezu jako autoritativního rozhodnutí a nikoliv kompromisu stran zprostředkovaného rozhodci, potvrzuje i řada zahraničních autorů.⁵²

2.2.4 Smíšená teorie

Teorie smíšená se snaží zmírnit protiklady teorie smluvní a jurisdikční, a odráží v sobě spolupůsobení a prolínání se obou krajních prvků těchto teorií- autonomie vůle stran a vlivu státu na rozhodčí řízení. Strany pouze smluvně stanoví pravomoci rozhodce, tzn. poskytnout rozhodci právo spor projednat a rozhodnout. Po tom, co je rozhodce jmenován, vystupuje jako soudce a vydá pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí.

Počátek smíšené teorie je spojován s G. Sauser-Hallem,⁵³ který definoval arbitráž jako „*smíšený procesní institut, sui generis institut, který má svůj původ v dohodě stran a čerpá své jurisdikční účinky z civilního práva.*“⁵⁴ Podobně také A. Redfern a M. Hunter popsali mezinárodní rozhodčí řízení jako „*proces, který začíná soukromoprávní smlouvou a končí závazným rozhodnutím, které může být i nuceně vykonáno.*“⁵⁵

⁵⁰ Růžička, K.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, 1998, č. 8, s. 5-7.; Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, 2003, č. 10, s. 22-25.

⁵¹ Mothejzík, J.: Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? Evropské a mezinárodní právo, 1998, č. 1-2, s. 46.

⁵² Kupříkladu Born, G.: International Commercial Arbitration. Commentary and Materials. 2nd edition. The Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 1-2.; Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. 2nd edition. London: Sweet and Maxwell, 1991, s. 3.

⁵³ A jeho zprávou pro Institut mezinárodního práva v roce 1952.

⁵⁴ Sauser-Hall, G.: L'Arbitrage en droit international privé. Zpráva pro Institut mezinárodního práva, 1952.

⁵⁵ Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. London, 1986, s. 7.

2.2.5 Autonomní teorie

Jako nová teorie povahy rozhodčího řízení vznikla ve druhé polovině dvacátého století. Její zastánci odmítli závěry předchozích tří teorií s tím, že povaha rozhodčího řízení není smluvní, jurisdikční, ani smíšená. Představitelé autonomní teorie, jimiž jsou kupříkladu J. Rubellin-Devichi a R. David, pojmají rozhodčí řízení jako jeden celek. Hlavním předmětem jejich zájmu je účel rozhodčího řízení, jehož právní úprava má odpovídat potřebám a očekáváním právní praxe (s důrazem na mezinárodní obchodní arbitráž představující budoucnost a další rozvoj rozhodčího řízení).⁵⁶

K právní povaze rozhodčího řízení se vyjádřil i Ústavní soud ČR, a to v usnesení ze dne 15.7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, které si vysloužilo řadu nesouhlasných reakcí.⁵⁷ Z tohoto usnesení je patrné, že Ústavní soud ČR se přiklonil k teorii smluvní: „*Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuelně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.*“

Jak je patrné z výše uvedeného ani mezi českými teoretiky nepanuje v otázce právní povahy rozhodčího řízení shoda. Z autorských článků P. Rabana lze dovodit jeho přiklání se k teorii smluvní,⁵⁸ na druhou stranu podle prof. Kučery se česká právní úprava naopak přiklání k teorii rozsudkovéj. Prof. Růžička zase zdůrazňuje, že ačkoli se česká právní úprava blíží teorii jurisdikční, nelze rozhodčí nález považovat za rozhodnutí orgánu státu, protože rozhodci vykonávají svoji pravomoc jako osoby soukromoprávní.⁵⁹

Osobně bych se spíše ztotožnila s nesouhlasným stanoviskem již zmíněných teoretiků a přiklonila se k teorii smíšené, protože nelze souhlasit s názorem Ústavního soudu ČR,

⁵⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 22, s. 37.

⁵⁷ Srov. např. Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 19-26; Kučera, Z., op. cit. sub. 46, s. 430; Růžička, K.: op. cit. sub. 11, s. 24-25.

⁵⁸ Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č.1, s. 25.

⁵⁹ Růžička, K., op. cit. sub. 22, s. 32 an.

podle kterého by rozhodci spor nerozhodovali, ale pouze v pozici pouhých zprostředkovatelů doporučovali stranám určitý způsob řešení jejich sporu, zejména z následujících důvodů. Již § 1 ZRŘ stanovuje, že spory jsou rozhodovány nezávislými a nestrannými rozhodci, což vylučuje poměr rozhodce k některé straně sporu, tj. jeho postavení jako zástupce stran sporu.⁶⁰ Rozhodčí řízení podle § 23 ZRŘ končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení o zastavení rozhodčího řízení, nikoli dohodou o narovnání ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Dále ustanovení § 28 odst. 2 přiznává řádně doručenému rozhodčímu nálezu účinky pravomocného soudního rozhodnutí.

2.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení⁶¹

Jako každý způsob řešení sporu i rozhodčí řízení má své výhody i nevýhody, ale ve srovnání s řízením před státními soudy spíše celou řadu výhod, díky kterým sporné strany stále častěji využívají rozhodčí řízení. Neplatí to samozřejmě bezvýhradně, jelikož každé jednotlivé řízení je jiné, záleží na konkrétních okolnostech případu, chování stran, rozhodce, jejich zkušenostech apod.

Mezi přednosti řízení rozhodčího lze zařadit:

- a) **Menší formálnost rozhodčího řízení.** Strany sporu mají možnost si v rozhodčí smlouvě domluvit vlastní pravidla procesního postupu anebo stanovit, že rozhodci se budou v daném rozhodčím řízení řídit řádem určité rozhodčí instituce. Dále i jazyk řízení, místo jeho konání, nebo zda bude rozhodováno jen na základě předložených písemností může být předmětem dohody stran, v opačném případě rozhodci budou postupovat v řízení způsobem, který budou v daném sporu považovat za vhodný.

Menší formálnost rozhodčího řízení lze spatřovat také v tom, že rozhodčí soud má možnost vydat rozhodčí nálezu, v případě výslovné dohody smluvních stran, bez odůvodnění, jinak platí, že rozhodčí nálezu musí být odůvodněn.

⁶⁰ Navíc §8 ZRŘ výslovně stanovuje povinnost tomu, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, aby bez zbytečného odkladu oznámil stranám nebo soudu okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by mohl být jako rozhodce vyloučen z rozhodování sporu.

⁶¹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 25-28; Bělohávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2, s. 18-21; Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 58-63; Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení - historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002, s. 94.

b) Strany mohou ovlivnit **výběr rozhodců**. Je na každé straně, aby si vybrala osobu nestrannou a kvalifikovanou, která bude schopna daný spor náležitě posoudit a rozhodnout. Strany nejsou ve svém výběru omezeny podmínkou určitého vzdělání, nebo národnosti osoby rozhodce.⁶² Rozhodcem může tedy být i osoba bez právního vzdělání, která je však odborníkem v oboru, jehož se spor týká. Strany samy jsou tak odpovědny za výběr osoby rozhodce a nesou si riziko takového výběru.

Většina právních řádů nestanovuje specifické předpoklady pro osobu rozhodce. ZRŘ stanovuje pouze požadavek zletilosti a způsobilosti k právním úkonům. V době přijímání současného ZRŘ byl diskutován původní vládní návrh, dle kterého by funkci rozhodce ad hoc mohly zastávat pouze osoby uvedené na seznamu rozhodců vedeném ministerstvem spravedlnosti. Poslanecká sněmovna však tento požadavek v průběhu projednávání vypustila.⁶³

c) Dalším z charakteristických rysů rozhodčího řízení je jeho **jednoinstančnost**. Rozhodčí řízení se zpravidla končí vydáním rozhodčího nálezu, který se okamžikem doručení stranám sporu stává pravomocným a vykonatelným soudním rozhodnutím. Někteří autoři pro tvrdost tohoto principu uvádějí nemožnost podání opravného prostředku v rozhodčím řízení jako jeho nevýhodu. ZRŘ v ustanovení § 27 však stranám poskytuje možnost ujednat si v rozhodčí smlouvě přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Pak záleží už jen na stranách konkrétního sporu, zda upřednostní jednoinstančnost a tedy rychlost řízení nebo možnost revize.

d) Výše zmiňovaná **rychlost** rozhodčího řízení, zejména pro jeho jednoinstančnost a menší formálnost, je často uváděna jako jedna z největších výhod arbitráže, jako protiklad k často zdlouhavému řízení soudnímu. Některé stálé rozhodčí instituce stanovují ve svých řádech lhůty pro vydání rozhodčího nálezu, nebo jako RS, umožňují konání tzv. urychleného nebo zjednodušeného řízení.

⁶² Z obecného pravidla, že strany nejsou při výběru rozhodce omezeny jeho národností existují samozřejmě výjimky, např. investiční arbitráž vedená před Mezinárodním střediskem pro řešení sporů z investic (čl. 39 Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z r. 1965 stanoví, že: „Většina rozhodců bude občany jiných států, než je smluvní stát, který je stranou ve sporu a smluvní stát, jehož občan je stranou ve sporu; avšak platí, že uvedená ustanovení tohoto článku se nebudou vztahovat na případ, kdy jeden rozhodce nebo každý jednotlivý člen Soudu byl jmenován druhou stranou.“)

⁶³ Uhlíř, A.: Lze rozšířit využívání rozhodčího řízení? Právní rádce, 2000, č. 5, s. 8.

- e) Za další výhodu rozhodčího řízení je považováno i **postavení rozhodců** jako soukromoprávních osob. Rozhodci nemají postavení státního orgánu a rozhodčí řízení není tedy výkonem moci státní, což představuje výhodu v souvislosti s doručováním písemností do cizích států, které tak není podmíněno uzavřením smlouvy o právní pomoci. Všechny písemnosti, včetně rozhodčích nálezů, je možné doručit prostřednictvím pošty přímo zahraničnímu účastníkovi řízení.
- f) Kromě možnosti vybrat si rozhodce, mají strany taky **volnost při výběru zastoupení**, mohou se v řízení před rozhodčím soudem hájit samy nebo být zastoupeny i zahraničním advokátem.
- g) Velmi ceněným znakem rozhodčího řízení je i jeho **neveřejnost** jako protiklad k jedné ze základních zásad soudního procesu, tj. k principu veřejnosti soudního řízení. Možnost volby mezi státním soudem nebo rozhodci na základě rozhodčí smlouvy, stanovená v ust. čl. 36 odst. 1 LPS, tak umožňuje odchylku od ústavně zaručeného práva na veřejné projednání věci dle ustanovení čl. 38 odst. 2 LPS tak, jako to stanoví v rozhodčím řízení ustanovení § 19 odst. 3 ZRŘ, tedy že řízení před rozhodci je vždy neveřejné. Neveřejnost řízení umožňuje stranám zachovat jejich obchodní tajemství, důvěrné obchodní informace a taky ochránit jejich reputaci. Právě neveřejnost rozhodčího řízení je důvodem pro to, že ani jednotlivé rozhodčí nálezy či jiná rozhodnutí přijatá stálými rozhodčími soudy stejně jako v řízení před rozhodci ad hoc nelze zveřejňovat a tedy publikovat jednotlivé judikáty v plném rozsahu.⁶⁴
- h) Jednou z nejvýznamnějších výhod je **snadnější vymahatelnost** splnění povinností stanovených rozhodčími nálezy zajištěná Newyorskou úmluvou.
- i) Tradičně se jako jedna z výhod rozhodčího řízení uvádí i **nižší náklady** spojené s tímto druhem řízení v souvislosti s jeho jednoinstančností a skutečností, že strany nemají povinnost být zastoupeny advokátem.⁶⁵

Na druhou stranu mezi nevýhody rozhodčího řízení, které však častěji souvisí s rozhodčím řízením ad hoc, se nejčastěji řadí absence právních nástrojů v rukách stran,

⁶⁴ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. XIV.

⁶⁵ Tato výhoda je relativní a vždy bude záležet na okolnostech konkrétního případu, protože často náklady, zejména v řízení před významnou mezinárodní rozhodčí institucí, převýší náklady případného soudního řízení. Ve srovnání s řízením před obecným soudem, kde soudní poplatek činí 4% z hodnoty projednávaného sporu, je rozhodčí řízení méně nákladné, protože zde se zpravidla platí poplatek 3% z hodnoty sporu projednávaného v rozhodčím řízení.

kterými by přinutily rozhodce vydat rozhodčí nález; nedůvodné prodlužování rozhodčího řízení stranou, která tak může činit kupříkladu neodůvodněným napadáním platnosti rozhodčí smlouvy nebo podáním návrhu u soudu na vyloučení rozhodce. Dále se jako nevýhody rozhodčího řízení projevují nedostatek donucovací pravomoci rozhodců s ohledem na vyslýchání svědků či znalců, kteří tak mohou výslech vykonat pouze dostaví-li se svědci a znalci dobrovolně a skutečnost, že rozhodcům není přiznáno právo nařídit předběžná opatření⁶⁶ a strany jsou tak pro předběžné upravení jejich poměrů nuceny využít soudní cestu.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, výhody rozhodčího řízení převažují nad nevýhodami tohoto alternativního způsobu řešení sporů. Je však zřejmé, že rozhodčí řízení není vhodné využívat pro spory, jejichž předmětem je plnění nízké hodnoty nebo pro spory vyžadující donucující moc.

2.4 Druhy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení lze rozdělovat na několik jeho různých druhů, neboli forem. V následujících řádcích bych chtěla nastínit základní z nich a uvést nejdůležitější prvky tohoto členění.

2.4.1 Rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc

Základním a nesporně nejfrekventovanějším je členění rozhodčího řízení na rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc.⁶⁷

Rozhodčí řízení ad hoc představuje původní, starší formu arbitráže a označuje případ, kdy si strany v dohodě ujednaly, že projednávání sporu svěří jednomu nebo několika rozhodcům. Rozhodce si vyberou strany samy nebo jeho jmenováním pověří oprávněnou osobu, přičemž nejsou vázány žádnou listinou rozhodců či zvláštními pravidly řízení (jak je tomu zpravidla u stálé rozhodčí instituce), jejich výběr je omezen

⁶⁶ Podle některých právních řádů však rozhodci oprávnění vydávat předběžná opatření mají, např. nařízení předběžného (nebo zajišťovacího) opatření rozhodcím soudem je možné podle dispozitivního ustanovení § 593 odst. 3 ZPO, a to pouze na návrh sporné strany po vyjádření strany, proti které takové opatření směřuje, za předpokladu, že by byl jinak zmařen nebo podstatně ztížen výkon rozhodnutí nebo hrozí vznik nenahraditelné škody.

⁶⁷ F. Zoulík uvádí označení „obecné“ rozhodčí řízení jako protiklad řízení před stálou rozhodčí institucí. Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2007, č. 1, s. 13.

pouze ustanoveními právních norem. Dále se strany mohou domluvit i na procením pravidlech, popřípadě odkázat na kodifikovaná pravidla, jinak je postup v konkrétním řízení ponechán na uvážení rozhodců.

Vzhledem k tomu, že rozhodčí řízení ad hoc neobsahuje tolik procesních záruk jako řízení institucionální, lze ho doporučit spíše stranám s dostatečnými právními znalostmi a zkušenostmi v oblasti arbitráže, a právě proto je tato forma v současnosti využívaná typicky při řešení investičních sporů mezi státem a nadnárodní společností nebo pro řízení, u nichž se příslušnost rozhodčího senátu sjednává až po propuknutí sporu.

Institucionální rozhodčí řízení se vyvinulo k jeho institucionalizované podobě z řízení ad hoc. Například ještě v době tvorby Newyorské úmluvy bylo rozhodčí řízení institucionální a existence stálých rozhodčí institucí spíše výjimkou, dnes se situace změnila ve prospěch institucí stálých. Důvodem je stálost a jistota existence takové instituce, zajištění administrativních a organizačních činností, předvídatelnost nákladů řízení apod.⁶⁸

V tomto případě je spor projednáván před stálou rozhodčí institucí, nejčastěji nazývanou rozhodčí soud, arbitrážní středisko, asociace atd., jehož zřízení upravuje právní řád státu jeho sídla. Podle ustanovení § 13 odst. 1 ZRŘ lze stálý rozhodčí soud zřídit pouze na základě zákona.⁶⁹ Stálé rozhodčí instituce bývají nejčastěji zřizovány při obchodních komorách nebo burzách, jak je tomu i v případě RS nebo VMRS. Mnohé stálé rozhodčí soudy mají dnes již dlouhou tradici a jsou uznávanými a respektovanými institucemi v obchodních kruzích, což taky může zvýšit pravděpodobnost dobrovolného výkonu rozhodčího nálezu (např. až 92% nálezů Rozhodčího soudu při ICC v Paříži je dobrovolně splněno⁷⁰). Jako základní znaky stálého rozhodčího soudu například prof. Rozehnalová uvádí: jeho sídlo, statut, statutární orgány jednající jeho jménem, pravidla řízení a pravidla o nákladech rozhodčího řízení (tzv. „Řád“ nebo „Reglement“), stálý administrativní aparát, listinu rozhodců.

⁶⁸ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 65-66.

⁶⁹ Podrobněji viz. Trapl, V.: K otázce zřizování stálých rozhodčích soudů. Právní praxe v podnikání, 1999, č. 7-8, s. 19 an.

⁷⁰ Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business. The Hague: Kluwer Law International, 1996, s. 46.

K nejvýznamnějším výhodám institucionálního rozhodčího řízení patří kromě výše zmiňované jistoty a stálosti existence soudu, zajištění potřebných administrativních úkonů prostřednictvím stálého aparátu rozhodčí instituce a renomé instituce, i snadnější výběr rozhodců stranami (protože si je strany můžou vybrat předložené listiny rozhodců), a také skutečnost, že stranám po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení nevznikají už další povinnosti s odměňováním rozhodců. Uznávaná pravidla stálého rozhodčího soudu taky lépe zajišťují spravedlnost, proveditelnost řízení i garanci následné vynutitelnosti rozhodčího nálezu.⁷¹

Na území ČR v současnosti působí tři stálé rozhodčí instituce, a to RS (který může jako jediný rozhodovat díky jeho generální působnosti veškeré spory) a dva specializované soudy s omezenou působností- Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.⁷²

Mezi renomované zahraniční rozhodčí instituce patří: Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži, Arbitrážní institut při Stockholmské obchodní komoře ve Stockholmu, Londýnský mezinárodní rozhodčí soud, Mezinárodní rozhodčí soud při obchodní komoře ve Vídni, Mezinárodní středisko pro řešení sporů AAA, Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženevě.⁷³

2.4.2 Stálé rozhodčí instituce s obecnou působností a působností zvláštní

Dále je možné stálé rozhodčí instituce rozdělovat na stálé rozhodčí soudy s **obecnou působností**, tzn. jsou oprávněny rozhodovat veškeré spory (např. RS, VMRS) a na stálé rozhodčí soudy s **působností zvláštní**, které mají oprávnění rozhodovat pouze spory vznikající z určitého druhu právních vztahů (např. Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO).

2.4.3 Rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní

Další formy rozhodčího řízení představují **rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní**. O první z jmenovaných forem jde v případech, kdy je k uskutečnění rozhodčího řízení potřebná platně uzavřená rozhodčí smlouva; hovoří se o ní taky jako o

⁷¹ Bühring-Uhle, Ch., op. cit. sub. 70, s. 46.

⁷² Viz kapitola 4.1 Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra

⁷³ Viz kapitola 4.2 Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí

dobrovolné arbitráži, neboť strany na základě dobrovolně uzavřené rozhodčí smlouvy svěřují svůj spor rozhodcům.

Znakem obligatorního rozhodčího řízení je podání žaloby u příslušného rozhodce nebo rozhodčí instituce, aniž by bylo předtím potřeba uzavřít rozhodčí smlouvu, a povinnost žalovaného se rozhodčímu řízení podrobit. Toto řešení však musí být umožněno mezinárodní smlouvou nebo vnitrostátním právním předpisem. V současnosti český právní řád žádný takový předpis neobsahuje, ale je možné se s tímto druhem rozhodčího řízení setkat v úpravách dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic. V minulosti byla obligatorní arbitráž zavedena Moskevskou úmluvou pro spory mezi hospodářskými organizacemi členských krajín RVHP.⁷⁴

⁷⁴ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 29-31.

3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

3.1 Vnitrostátní právní úprava

3.1.1 Zákonná úprava

Základním právním předpisem upravujícím na území České republiky rozhodčí řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (s účinností od 1.1. 1995). Hlavním důvodem pro jeho přijetí, tj. nové právní úpravy rozhodčího řízení v České republice, byl požadavek použití rozhodčího řízení i pro vztahy vnitrostátní a poskytnutí možnosti fyzickým osobám řešit jejich majetkové spory prostřednictvím rozhodčího soudu. Při tvorbě osnovy tohoto nového zákona byl využit text tehdy platného českého zákona o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů (který platil na našem území od roku 1963) i ustanovení Vzorového zákona UNCITRAL.

Mezi další důležité právní normy vnitrostátního charakteru patří zejména: zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů,⁷⁵ zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění, konkrétně § 72 upravující burzovní rozhodčí soud.

Mezi zákonné prameny je potřeba zahrnout i normy zřizující tři stálé rozhodčí instituce v ČR, kterými jsou zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona ČNR č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR, na jehož základě byl zřízen RS; zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů zřizující BRS a zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách zřizující KRS.

Dále se pro úpravu rozhodčího řízení podpůrně použije ustanovení OSŘ⁷⁶ a pro řízení s mezinárodním prvkem ustanovení ZMPS.

3.1.2 Předpisy stálých rozhodčích institucí

Pramenem právní úpravy institucionálního rozhodčího řízení jsou i řády, statuty a další předpisy stálých rozhodčích soudů, kterými se řídí řízení probíhající u těchto soudů.

⁷⁵ Tento, dnes již zrušený zákon, obsahoval zmocnění pro burzu cenných papírů k založit burzovní rozhodčí soud, tímto způsobem byl založen BRS. Dnes je toto zmocnění obsaženo v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

⁷⁶ Viz §44 ZRŘ

Tyto předpisy jsou považovány za předpisy vnitrostátní a jsou vydávány na základě a v mezích zákona⁷⁷ upravujícího rozhodčí řízení v místě sídla rozhodčí instituce.⁷⁸

Ustanovení § 47 ZRŘ stanovuje aplikační přednost úpravy v mezinárodních úmluvách před národní zákonnou úpravou, tzn. že ustanovení tohoto zákona se použijí jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv.

3.2 Mezinárodní právní úprava

Přestože rozhodčí řízení podle názorů řady autorů je starší než civilní soudní řízení, skutečný rozkvět rozhodčího řízení nastal až v průběhu minulého století a k jeho rozvoji byly velkými podněty právě obě ničivé světové války.

Mezinárodní obchod překračující hranice jednotlivých států a nevyhovující rámce jejich národní právní úpravy řešení sporů představovaly hlavní impulz pro mezinárodní komunitu k tomu, aby se pokusila najít nějaké praktické řešení vzniklé nevyhovující a obchodu bránící situace, a tím se stal systém mezinárodní obchodní arbitráže, teda systém rozhodčího řízení v obchodních věcech.

Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži, který byl založen v roce 1923, byl tak první moderní rozhodčí institucí. Prvními mezinárodními úmluvami zabývajícími se rozhodčím řízením a výkonem cizích rozhodčích nálezů byly tzv. Ženevské úmluvy, Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z r. 1923 (publikován ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 191 v roce 1931) a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z r. 1927 (publikována pod č. 192 v roce 1931), dnes již překonané Newyorskou úmluvou.⁷⁹

⁷⁷ V ČR je to ZRŘ a jeho ustanovení §13.

⁷⁸ Nejvýznamnější český stálý rozhodčí soud vydal následující předpisy: Statut RS upravující základní organizační otázky (sídlo, orgány soudu a jeho hospodaření, listinu rozhodců), Řád RS (pro mezinárodní spory) a Řád RS pro vnitrostátní spory upravující průběh řízení před RS, dále Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (tento Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line umožňuje od roku 2004 provádět rozhodčí řízení pro vnitrostátní spory pomocí sítě internet), Pravidla pro řešení sporů o domény .eu (podle kterých se nově řeší evropské spory o domény .eu), Pravidla o nákladech vydávané jako příloha ke všem řádům a Sazebníky upravující náklady a poplatky za rozhodčí řízení vedené RS.

⁷⁹ Tyto protokoly mají i dnes svůj význam, a to zejména pro státy, které neratifikovaly Newyorskou úmluvu.

V průběhu let po druhé světové válce se Československo stalo rovněž signatářem několika významných mezinárodních úmluv. Na konferenci OSN o mezinárodní obchodní arbitráži byla v New Yorku dne 10. Června 1958 podepsána Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.⁸⁰ Newyorská úmluva zaručovala uznání a vykonatelnost nálezů vydaných rozhodčími soudy v značném počtu zemí a dnes, kdy jejími smluvními stranami je přes 140 států⁸¹, představuje zdaleka nejvýznamnější současnou mezinárodní dohodu týkající se obchodní arbitráže.⁸² Je obecně považována za „nej důležitější Úmluvu v oblasti arbitráže...základní kámen současné mezinárodní obchodní arbitráže.“⁸³

Ženevské protokoly podle čl. VII. odst. 2 Newyorské úmluvy pozbývají pro smluvní státy platnost v rozsahu, v jakém se pro ně stala platnou Newyorská úmluva. ČR učinila při její ratifikaci výhradu, podle které použije Newyorskou úmluvu jen pro uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných orgány na území jiného smluvního státu.

V Ženevě dne 21. dubna 1961 byla jménem ČSSR podepsána Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (publikována ve Sbírce zákonů pod č. 176/1964 Sb.). Dne 18. Března 1965 byla ve Washingtonu sjednána Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.⁸⁴ Tato úmluva řeší specifickou oblast sporů mezi suverénním státem na straně jedné a zahraničním investorem na straně druhé, které většinou vycházejí z dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic. Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic, které je specializovanou stálou rozhodčí institucí, bylo zřízeno touto Úmluvou.

Pro úplnost je potřeba zmínit i bilaterální smlouvy o právní pomoci jako nadnárodní pramen práva upravující rozhodčí řízení. Některé z nich byly po přistoupení ČR k EU

⁸⁰ Pro Československo nabyla účinnosti dnem 10. října 1959 a ve Sbírce zákonů byla publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.

⁸¹ K listopadu 2009 Newyorskou úmluvu ratifikovalo 142 států.

⁸² Na rozdíl od Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z r.1968 nebo Luganské úmluvy přijaté později zahrnuje téměř všechny krajiny významné z hlediska světového obchodu.

⁸³ Van den Berg, A.: The NY Arbitration Convention of 1958, 1981.

⁸⁴ Pro Československo vstoupila v platnost 8. dubna 1992 a byla publikována ve sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

nahrazeny Bruselskou úmluvou, resp. nařízením tuto Úmluvu nahrazujícím, mnohé z nich však zůstávají platné i v současnosti.⁸⁵

Mezi prameny lze zařadit i dokumenty vypracované Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu, a to např. Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z r.1985 a Rozhodčí pravidla UNCITRAL z r.1976, Smírčí pravidla UNCITRAL, které se však především týkají rozhodčího řízení ad hoc.

3.3 Unijní právní úprava

Problematiku rozhodčího řízení právo Evropských společenství výslovně neupravuje, relevantní je pouze judikatura Evropského soudního dvora, který se v případě 102/81 ve věci *Nordsee Deutsche Hochseefischerei vs. Reederei Mond Hochseefischerei* z r.1982⁸⁶ vyjádřil k problematice čl. 177⁸⁷ smlouvy o ES a rozhodl, že rozhodce jako soukromoprávní subjekt nepředstavuje soud dle čl. 177, a není tak povinen ani oprávněn pořádat Soudní dvůr ES o rozhodnutí prejudiciální otázky ohledně komunitárního práva.⁸⁸

⁸⁵ Podrobněji přehled dvoustranných smluv o právní pomoci obsahujících otázku uznání a výkonu rozhodčího nálezu viz. Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 87.

⁸⁶ Ve vztahu k rozhodčímu řízení existuje mnoho judikátů Soudního dvora, kupříkladu: rozhodnutí C-391/95 *Van Uden Maritime BV v Deco Line*, rozhodnutí C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd. v Benetton International NV*, případ C-125/04 *Denuit and Cordenier v Transorient*.

⁸⁷ Čl. 177 smlouvy o ES upravuje povinnost soudů členských států obrátit se s předběžnou otázkou týkající se výkladu práva ES nebo platnosti aktu orgánu ES na Evropský soudní dvůr.

⁸⁸ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení a komunitární právo. Evropské právo, 2002, č. 10, s. 7-11.

4. ROZHODČÍ SMLOUVA

Předpokladem pro to, aby spor mohl být projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení, je jednak to, že právní řád umožňuje projednání takového sporu v řízení před rozhodci (tzv. **arbitrabilita sporu**), a jednak **existence platné rozhodčí smlouvy**.

4.1 Arbitrabilita

Arbitrabilita představuje okruh právních vztahů, kde si státní moc nevyhradila právo rozhodovat výlučně obecnými soudy (popřípadě jinými svými orgány), ale připustila, aby spory byly rozhodovány i soukromoprávními subjekty, tj. rozhodci, pokud si tak strany ujednají.⁸⁹ V této oblasti se tak státní moc zavázala uznávat a vykonávat rozhodčí nálezy řešící spory, které byly dosaženy zvláštním postupem probíhajícím z iniciativy stran a za jejich spoluúčasti, a to způsobem, jenž stát sám svým zákonodárstvím připouští – rozhodčím řízením.

Dle prof. Rozehnalové lze zjednodušeně říct, že „*arbitrabilita vymezuje možnou působnost rozhodčího řízení. Z pohledu procesního jde o přípustnost sporu k řešení před rozhodci. Z pohledu smluvního práva jde o dovolenost předmětu smlouvy.*“⁹⁰ Posouzení přípustnosti sporu k řešení v rozhodčím řízení je neustále předmětem mnoha diskuzí. Lze rozlišovat arbitrabilitu objektivní a subjektivní.

4.1.1 Objektivní arbitrabilita, subjektivní arbitrabilita

Objektivní arbitrabilitou se rozumí okruh vztahů připuštěných konkrétním právním řádem k řešení v rozhodčím řízení a **arbitrabilitou subjektivní** ta množina arbitrabilních vztahů, které si strany na základě autonomie a projevem jejich vůle v rozhodčí smlouvě k řešení před rozhodci vybraly. Příkladem smluvního zúžení objektivní arbitrability může být následující doložka: „*Veškeré spory týkající se nároků z neplnění této kupní smlouvy budou řešeny u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR v Praze.*“ Objektivní arbitrabilita je dána právem státu, zatímco subjektivní arbitrabilita je dána výběrem stran. Arbitrabilita objektivní je vždy širší než arbitrabilita subjektivní, tzn. že možnost stran ovlivnit rozsah otázek

⁸⁹ Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 73.

⁹⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 116.

řešených před rozhodci nemůže překročit hranice vymezené státem v arbitrabilitě objektivní.⁹¹

4.1.2 Pozitivní vymezení arbitrability, negativní vymezení arbitrability

V českém právu je arbitrabilita upravena v ustanovení § 2 ZRŘ, jehož první odstavec stanoví, že „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).*“ V odstavci druhém téhož paragrafu se dále uvádí: „*Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.*“

Pro určení arbitrability sporu, tj. možnosti založit pravomoc rozhodců sjednáním rozhodčí smlouvy, je tedy významné ustanovení § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ, z kterého lze dovodit tři podmínky, které musí být splněny, aby bylo možno spor projednat v řízení před rozhodci. Musí jít

- a) o majetkový spor,
- b) který lze projednat v soudním řízení a
- c) ohledně něhož je možné uzavřít smír.

Ad a) Pojem „majetkový spor“ však ZRŘ definován není. Podle prof. Růžičky se za majetkové spory v právní teorii považují „*všechny spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. zejména v penězích. Není tedy rozhodující, zda jde o spor, který směřuje k povinnosti plnit, něco činit či pouze zdržet se určitého jednání nebo o spor na určení určitého práva nebo právního vztahu.*“⁹² Spor se tedy může týkat jak movitých i nemovitých věcí, tak i práv, kdy majetková hodnota může být jak hmotná, tak i nehmotná.

Ad b) Podmínky pro rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení, rozhodčí smlouva a založení pravomoci rozhodců, jsou dány v případě, kdy by k projednání a rozhodnutí sporu byl přímo příslušný obecní soud. A naopak vzhledem k výše uvedenému by rozhodčí smlouva (rozhodčí doložka) nebyla přípustná tam, kde by pro určité spory byla

⁹¹ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 117.

⁹² Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 33.

dána příslušnost buď jiného orgánu než soudu (například orgánu správního) nebo kde by byl soud příslušný nepřímo, tedy jako instance přezkoumávající rozhodnutí jiných orgánů či instance čekající na výsledek řízení před jiným orgánem.

Ustanovení § 2 a § 7 OSŘ stanoví jaké spory mohou být projednány obecnými soudy v občanském soudním řízení. V občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

Ad c) Pro určení arbitrability sporu je důležité ustanovení § 2 odst. 2 ZRŘ navazující především na ustanovení § 99 OSŘ, podle kterého v případě, že to připouští povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem, tzn. pro určení arbitrability sporu v řízení před rozhodci je v každém jednotlivém případě nutné zkoumat, zda by účastníci o předmětu sporu mohli uzavřít smír, a pak půjde o spor arbitrabilní, či nikoliv a půjde o spor nearbitrabilní.

Povaha věci nepřipouští uzavření smíru ve smyslu ustanovení § 99 odst. 1 OSŘ a vylučuje tak projednání v rozhodčím řízení zpravidla ve věcech, kdy se jedná o jednostranný právní úkon, a kde hmotněprávní úprava nepřipouští možnost, aby si účastníci dispozitivními úkony upravili právní vztahy mezi sebou, tj. ve věcech, v nichž soud může řízení zahájit i bez návrhu.⁹³ Dále se jedná o věci, v nichž se rozhoduje o osobním stavu ve smyslu ust. § 80 písm. a) OSŘ.⁹⁴ Třetí skupinu případů, u nichž je s odkazem na ust. § 2 odst. 2 ZRŘ vyloučena arbitrabilita, tvoří ty případy, u nichž jejich povaha uzavření smíru nepřipouští, tj. věci, u nichž dohoda účastníků není připuštěna hmotným právem.⁹⁵

Výše uvedené vymezení přípustnosti rozhodčího řízení je možné označit jako **pozitivní vymezení arbitrability**.

⁹³ Mezi řízení, které může soud zahájit i bez návrhu ve smyslu ust. § 81 odst. 1 OSŘ patří řízení ve věci péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, a další řízení, kde to připouští zákon.

⁹⁴ Jedná se o řízení o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého.

⁹⁵ Kupříkladu se jedná o zrušení podílového spoluvlastnictví či zrušení společného jmění manželů, o vypořádání dědictví.

Rozsah arbitrability sporů je však v ZRŘ upraven i **negativně**, když zákon z projednání před rozhodci výslovně vylučuje spory (přestože jde o spory o majetkové nároky), které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory incidenční. Podle ustanovení § 1 odst. 2 ZRŘ nelze rozhodčí řízení užít ani k řešení sporů, jejichž stranou jsou veřejná nezisková ústavní zdravotnická zařízení zřízena v souladu se zákonem č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních. Tímto je personálně omezena arbitrabilita sporu a pravomoc takovýto spor rozhodnout mají obecné soudy.

4.1.3 Spory plynoucí ze zápisu do katastru nemovitostí

Někteří autoři zastávají názor, že z pravomoci rozhodců jsou vyňaty spory ohledně právních nároků k nemovitostem, a to zejména proto, že konstitutivní rozhodčí nálezy by se jinak musely v těchto případech stát i podkladem pro zápis do katastru nemovitostí.⁹⁶ S tímto názorem si dovoluji nesouhlasit a přikláním se k názoru zastávanému většinou autorů,⁹⁷ že vzhledem k tomu, že jsou splněny podmínky stanovené v § 2 ZRŘ, tzn. nemovitosti jsou věci a majetkovou hodnotou a nároky ve vztahu k nemovitostem majetkovými nároky, jejichž arbitrabilitu ZRŘ svou negativní definicí arbitrability nevylučuje, jsou proto spory týkající se právních nároků k tuzemským nemovitostem způsobilé být předmětem rozhodčí smlouvy.

4.1.4 Pracovněprávní spory

Poměrně spornou a často diskutovanou oblastí práva v souvislosti s arbitrabilitou je právo pracovní. Zákoník práce, zákon č. 262/2006 Sb., na rozdíl od dřívější právní úpravy v zákoně č. 65/1965 Sb., rozhodčí řízení v oblasti pracovního práva nezakazuje. Z hlediska posouzení arbitrability budou přicházet v úvahu pouze ty pracovněprávní spory, které mají majetkovou povahu. Dle prof. Bělohlávkova je za majetkové spory možné považovat kontradiktorní řízení vedená o návrzích, jimiž se navrhovatel domáhá, aby odpůrce byl uznán povinným poskytnout mu majetkové plnění (v kontextu pracovněprávních vztahů též nároky z odstupného, mzdové nároky, nároky na náhradu

⁹⁶ Mothejzíkova, J., Steiner, V. a kolektiv: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996, s. 23.

⁹⁷ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 34.; Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 32.; Dobiáš P., Dobiáš P.: Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. Právník, 2005, č. 8, s. 925 a násl.

škody z těchto vztahů, popř. vydání věci).⁹⁸ Poměrně spornou oblastí pracovníprávních vztahů ve vztahu k možnosti jejich řešení v řízení před rozhodci je to, zda je možné uzavřít rozhodčí smlouvu i v jiných pracovníprávních sporech, týkajících se např. platnosti či neplatnosti ukončení pracovního poměru. Jedna skupina autorů zastává názor, že v těchto případech rozhodčí smlouvu uzavřít nelze a bude tak pravomoc rozhodců rozhodnout takový spor nutné odmítnout a strany budou muset spor řešit soudní cestou. Argumentem odůvodňujícím tento závěr je to, že *„ačkoliv i pracovníprávní vztah má svůj majetkový základ, totiž slouží (alespoň na straně zaměstnance) k získání prostředků pro uspokojení jeho materiálních potřeb, když takový spor má zásadně jiný cíl, který bychom mohli srovnat s řízením o otázkách statusových, tj. o tom, zda žalobce je či není v postavení zaměstnance. Proto i zákoník práce terminologicky rozlišuje mezi uzavřením pracovní smlouvy, zakládající pracovní poměr, a mezi ukončením pracovního poměru. Na druhou stranu není vyloučeno, aby v případě, kdy soud rozhodne o tom, že došlo k neplatnému ukončení pracovního poměru, byla o případných dalších s tím souvisejících nárocích zaměstnance na peněžité plnění ze strany zaměstnavatele uzavřena rozhodčí smlouva, přičemž tehdy by tato byla uzavřena již jako smlouva o rozhodci.“*⁹⁹ S ohledem na výše uvedené, lze dospět k závěru, že v případech, kdy se v pracovníprávních vztazích jedná o majetkový nárok (peněžité plnění nebo jiný penězi ocenitelný nárok) a předmětem sporu není zároveň jiná otázka (zejména statusového pracovníprávního charakteru) je možné rozhodčí doložku sjednat a založit tak pravomoc rozhodců spor rozhodnout.

Zcela opačného názoru je L. Lisse, který konstatuje, že *„pracovníprávní spor je eo ipso spor majetkový, a to včetně sporu o platnost či neplatnost skončení pracovního poměru apod. Jako spor majetkový je to spor, o jehož předmětu lze uzavřít smír. ... Pracovníprávní spor ani do jedné z těchto kategorií sporů, u nichž je arbitrábilita vyloučena, nespadá.“*¹⁰⁰

⁹⁸ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. díl. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 298.

⁹⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 32-33.

¹⁰⁰ Lisse, L.: Stanovisko Ústavu práva a právní vědy LL/upav/2007/07. Právní nálezy ve věci Arbitrábilita v pracovníprávních sporech. http://www.ustavprava.cz/files/studie_a_komentare/sk_2007/07_2007.pdf.

S přihlédnutím k argumentům výše uvedeným se přikláním k závěru o arbitrabilitě pracovněprávních sporů, ostatně i v zahraničním úpravách vůbec existují tendence podporující maximální přípuštění arbitrability.¹⁰¹

Sami rozhodci mají povinnost otázku arbitrability vyřešit a dojdou-li k závěru, že spor je nearbitrabilní, tedy že daný předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení, musí být rozhodčí řízení zastaveno a nelze v něm dále pokračovat. Vydání rozhodčího nálezu v takovém případě by bylo důvodem pro jeho zrušení.

Při srovnání české právní úpravy rozhodčího řízení s úpravami zahraničními lze dojít k závěru, že rozsah arbitrability je v ZRŘ vymezen spíše úžeji. Příkladem může být vymezení arbitrability v rakouském právním řádu, konkrétně v ustanovení § 581 odst. 2 ZPO, který umožňuje explicitně rozhodovat v rozhodčím řízení spory z oblasti dědického práva¹⁰², nebo § 582 ZPO, podle kterého mohou být předmětem rozhodčí smlouvy v zásadě veškeré majetkoprávní nároky, které lze uplatnit před státními soudy. Vyloučeny z rozhodování před rozhodci jsou nároky vyplývající z práva rodinného, z vlastnictví bytů, rovněž jako nároky ze smluv podléhajících zvláštním zákonům, např. zákonu o nájemním právu nebo zákonu o obecně prospěšném bydlení.¹⁰³

4.2 Rozhodčí smlouva - základ rozhodčího řízení

Rozhodčí smlouva (angl. *Arbitration Agreement*, něm. *Schiedsvereinbarung*, franc. *Convention de l'arbitrage*), jako jedna ze základních podmínek pro možnost projednávat spor v rozhodčím řízení, je v zásadě ujednáním mezi subjekty soukromoprávních vztahů, v němž strany projevují svou shodnou vůli, že určitý konkrétní, již existující, nebo všechny spory, které v budoucnu vzniknou z určitého právního vztahu, budou posouzeny a rozhodnuty soukromoprávním subjektem, a to jedním nebo více rozhodci.

Definice rozhodčí smlouvy je v českém právu obsažena v ustanovení § 2 odst. 1 ZRŘ: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů*

¹⁰¹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 28.

¹⁰² Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9, s. 1076.

¹⁰³ Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. Obchodní právo, 2007, č. 9, s. 25.

vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).“

Rozhodčí smlouva jako základ pravomoci rozhodců, resp. stálého rozhodčího soudu, spor rozhodnout, v mezích ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces suspenduje právo domáhat se svého práva u nestranného a nezávislého soudu, garantované čl. 36 odst. 1 LZPS, tam, kde by jinak byla dána pravomoc obecného soudu, a to za předpokladu, že spor je v souladu s ustanovením § 2 odst. 1, resp. odst. 4 ZRŘ arbitrabilní. „Podmínkou možnosti svěřit projednání konkrétního sporu do pravomoci rozhodců tak není jen existence odpovídající dohody stran o takovém způsobu řešení sporů, nýbrž i skutečnost, že právní řád takovou delegaci jurisdikční výsosti státu na soukromoprávní subjekt umožňuje. O to více však klade právní úprava nároky na dohodu stran o využití možnosti takové delegace pravomoci státu při řešení sporů na rozhodce jako na soukromoprávní subjekty.“¹⁰⁴

Uzavření rozhodčí smlouvy však samo o sobě neznamená zahájení vlastního rozhodčího řízení, a z tohoto důvodu nezpůsobuje litispendenci a rovněž nemá vliv na běh promlčení nebo prekluzivní lhůty. Platně uzavřená rozhodčí smlouva má však důležité procesní účinky:

a) Jejím uzavřením dochází k založení pravomoci (příslušnosti) rozhodce k rozhodování sporu vymezeného platnou rozhodčí smlouvou a derogaci jurisdikce obecných (státních) soudů. V případě, že by některá ze stran podala bez souhlasu strany druhé u obecného soudu žalobu, má druhá strana právo, vzhledem k existenci platné rozhodčí smlouvy, vznést námitku nedostatku pravomoci tohoto soudu (námitka nedostatku pravomoci obecného soudu však musí být uplatněna nejpozději při prvním úkonu žalovaného ve věci samé, např. při podání žalobní odpovědi). Soud pak spor projednat nemůže a má povinnost řízení ve smyslu ustanovení § 106 OSŘ zastavit.

b) Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to smluvní strany v rozhodčí smlouvě výslovně nevyloučí (ustanovení § 2 odst. 5 ZRŘ).

¹⁰⁴ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 33.

4.2.1 Právní povaha rozhodčí smlouvy

Právní povaha rozhodčí smlouvy má zásadní význam zejména v oblasti mezinárodního rozhodčího řízení pro řešení otázek týkajících se jak rozhodného práva a jeho určení, tak dosahu aplikace práva fóra rozhodčího řízení. Hodnocení právní povahy rozhodčí smlouvy souvisí s koncepcemi rozhodčího řízení samotného, a tak i o právní povaze rozhodčí smlouvy nepanuje v právní teorii shoda, ale dlouhodobě se vedou diskuse o tom, zda je rozhodčí smlouva **smlouvou hmotněprávní** (tzv. materiálněprávní pojetí rozhodčí smlouvy), **smlouvou procesní** nebo **smlouvou smíšenou** (smluvní základ s procesními účinky). Zatímco koncepce jurisdikční akcentuje spíše procesní povahu, smluvní koncepce se naopak přiklání k hmotněprávní povaze rozhodčí smlouvy. Smíšená koncepce se snaží zdůrazňovat obě stránky tohoto institutu.¹⁰⁵

Důvody pro existenci rozdílného hodnocení právní povahy rozhodčí smlouvy jsou velmi podobné důvodům uváděným u rozporného hodnocení právní povahy rozhodčího řízení. Pro existenci rozhodčí smlouvy jsou rozhodující dva výstavbové prvky:

- vůle smluvních stran podřídit existující spor nebo spor v budoucnu vzniklý rozhodčímu řízení,
- následný přesun pravomoci rozhodovat takovýto spor z obecného soudnictví na soudnictví rozhodčí.

a) Zdůrazňování vůle stran smlouvy vyústilo k tzv. **materiálněprávnímu**, resp. také nazývanému **hmotněprávnímu**, **pojetí** rozhodčí smlouvy, kterého zastáncem v české odborné literatuře je zejména doc. Raban.¹⁰⁶ Zastánci tohoto pojetí vidí v rozhodčí smlouvě narovnání *sui generis* a rozhodčí smlouvu chápou jako mimoprocesní smlouvu upravenou občanskoprávními normami.

b) Naproti tomu jurisdikční teorie považuje rozhodčí smlouvu výlučně za **procesní smlouvu**. Např. P. Hlavsa uvádí: „Rozhodčí smlouva je nepochybně svou právní povahou smlouvou procesní, neboť jejím předmětem je otázka delegace soudní jurisdikce, tj. vynětí sporu z pravomoci soudu a přenesení do pravomoci rozhodců.“¹⁰⁷

¹⁰⁵ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 104.

¹⁰⁶ Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 51.

¹⁰⁷ Winterová, A. a kolektiv, op. cit. sub. 6, s. 597.

c) Prof. Rozehnalová zase hodnotí rozhodčí smlouvu jako „*institut se smluvním základem, pohybující se v prostředí procesního práva*“, tedy jako **smlouvu smíšenou**, což je dle jejího názoru nutný důsledek aplikace **smíšené doktríny** o povaze rozhodčího řízení, kterou zastává.¹⁰⁸

S ohledem na českou právní úpravu rozhodčího řízení lze dospět k závěru, že rozhodčí smlouva je smlouvou procesní, protože jejím předmětem je jurisdikční pravomoc, tzn. vynětí určitých věcí z pravomoci soudů obecných a jejich přenesení do pravomoci soudů rozhodčích.¹⁰⁹ Autorka této práce se také přiklání k procesněprávnímu pojetí rozhodčí smlouvy.

4.2.2 Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní

Rozhodčí doložka může být dle českého práva inkorporována do smlouvy hlavní, která je smlouvou hmotněprávní, na rozdíl od procesněprávního charakteru rozhodčí smlouvy, anebo může mít charakter samostatného smluvního ujednání, které na smlouvu hlavní pouze odkazuje.

Co se týče řešení vztahu **rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní**, tj. otázek zda rozhodčí smlouva existuje zcela samostatně a nezávisle anebo zda existence rozhodčí smlouvy (zejména v případě rozhodčí doložky) je vždy závislá na existenci smlouvy hlavní; zda představuje rozhodčí smlouva (doložka) ujednání relativně samostatné; zda znamená zpochybnění platnosti smlouvy hlavní nemožnost řešení sporu o existenci či platnosti smlouvy u rozhodčího soudu a je nutné vyčkat rozhodnutí obecného soudu; zaujala v teorii i praxi rozhodčího soudnictví ústřední místo **doktrína autonomie**, respektive **doktrína separace obou smluv** (v oblasti anglosaské „*principle of separability*“ nebo „*principle of severability*“), ve smyslu oddělení existence smlouvy hlavní a smlouvy rozhodčí.

Doktrína autonomie úzce souvisí s **doktrínou pravomoci** (tzv. *competence-competence*), v souladu s níž mají rozhodci pravomoc rozhodovat o jejich pravomoci. Doktrína pravomoci rozhodců, která reaguje na problém z pohledu práva procesního, je nepřímým důsledkem doktríny autonomie reagující na potřebu provést řízení z pohledu

¹⁰⁸ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 107.

¹⁰⁹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 38.

práva hmotného. Jejich vzájemné spolupůsobení a doplňování se umožňuje vybudovat efektivní prostředek pro řešení sporů.¹¹⁰

Právní teorie upřednostňuje samostatnou existenci, autonomii či separaci obou smluv, která také znamená, že neplatnost, nicotnost či zánik jedné ze smluv nemá za následek neplatnost, nicotnost či zánik smlouvy druhé, a to jak smlouvy hlavní, tak i smlouvy rozhodčí.¹¹¹

Autonomie obou smluvních ujednání je obsažena také v rozhodčích řádech renomovaných rozhodčích institucí (například: čl. 6.4. Řádu Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži; čl. 21 odst. 2 Pravidel UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc; čl. 15 odst. 2 Řádu AAA; čl. 23 Řádu Londýnského rozhodčího soudu).

České právo také vychází z autonomní povahy rozhodčí doložky ve vztahu ke smlouvě hlavní. Podle ustanovení § 2 odst. 4 ZRŘ: *„Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.“* Výslovně se k samostatnosti obou smluv vyjadřuje OBCHZ v ustanovení § 267 odst. 3: *„Je-li součástí jinak neplatné smlouvy dohoda o volbě práva nebo tohoto zákona (§ 262) nebo dohoda o řešení sporu mezi smluvními stranami, jsou tyto dohody neplatné pouze v případě, že se na ně vztahuje důvod neplatnosti. Neplatnost těchto dohod se naopak netýká neplatnosti smlouvy, jejíž jsou součástí.“* Výše uvedené potvrzuje ve svých rozhodnutích i RS, který například v rozhodnutí sp. zn. Rsp 213/02 judikoval, že *„písemná rozhodčí smlouva není součástí jiné smlouvy, ale je samostatným právním úkonem“*, podobně v rozhodnutí sp. zn. Rsp 24/99 při rozhodování o platnosti rozhodčí doložky mimo jiné RS konstatoval, že *„rozhodčí doložka je nezávislá na platnosti smlouvy, v jejímž textu je obsažena. Případná neplatnost smlouvy nemá za následek neplatnost rozhodčí doložky. O platnosti rozhodčí doložky, která je zahrnuta do písemně vyhotoveného textu podepsaného oběma stranami, není pochybnosti, a tato je pak podle § 3 odst. 1 ZRŘ platná, neboť splňuje podmínky tímto zákonným ustanovením stanovené.“*

¹¹⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 108.

¹¹¹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 38.

Český právní řád stanoví zcela striktní podmínky pro sjednání pravomoci rozhodců k projednání majetkových sporů, stejně tak i formy takové smlouvy, která musí být písemná a musí splňovat i ostatní náležitosti stanovené pro právní úkony obecně. Prof. Bělohlávek se domnívá, že „*situaci, kdy je spor arbitrabilní a účastník se pustí do projednávání věci samé aniž by uplatnil námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti) rozhodců nelze v žádném případě považovat za konkludentní uzavření rozhodčí smlouvy, nýbrž spíše o ratihabici nedostatku formy takové rozhodčí smlouvy. Konkludentní uzavření rozhodčí smlouvy nepřichází v úvahu. Pasivní chování některého účastníka v řízení nelze v žádném případě považovat za potvrzení existence rozhodčí smlouvy (o to méně pak za souhlas s uzavřením rozhodčí smlouvy) ani za potvrzení existence o aplikaci konkrétních procesních pravidel (příp. za jiný souhlas k jejich použití)*“.¹¹²

4.2.3 Typy rozhodčí smlouvy

Právní teorie i právní praxe až na výjimky rozeznává tři typy rozhodčí smlouvy,¹¹³ což lze ostatně dovodit i z ustanovení § 2 odst. 3 ZRŘ, které stanoví, že „*Rozhodčí smlouva se může týkat*

a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo

b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).“

a) Smlouva o rozhodci ("Submission Agreement")

Tento typ rozhodčí smlouvy se uzavírá v okamžiku, kdy mezi stranami již spor existuje a strany chtějí, aby jejich spor byl rozhodnut rozhodci či v řízení vedeném před stálým rozhodčím soudem. Jelikož smlouva o rozhodci dopadá na již vzniklý spor, je jejím obsahem i jméno (jména) rozhodce (rozhodců), či rozhodčí instituce, která bude vzniklý spor řešit. Dle názoru prof. Rozehnalové je název instituce či jméno konkrétního rozhodce podstatnou náležitostí rozhodčí smlouvy.¹¹⁴ Nicméně je výslovné určení možné nahradit například uvedením postupu, jakým bude rozhodce (rozhodci) či

¹¹² Bělohlávek, A.: Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. Právní zpravodaj, 2005, č. 7, s. 11 a násl.

¹¹³ Někteří teoretici uvádějí též tzv. asymetrickou rozhodčí smlouvu.

¹¹⁴ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 102.

rozhodčí instituce pro rozhodnutí sporu vybrána, anebo odkazem na řád rozhodčího soudu.

Vzor smlouvy o rozhodci – jediný rozhodce:

Rozhodčí smlouva

XY s.r.o., se sídlem ..., zastoupená jednatelem XY

a

XY a.s., se sídlem ..., zastoupená předsedou představenstva XY

uzavřely tuto rozhodčí smlouvu a dohodly se, že spor ohledně zaplacení částky ve výši 500 000,- Kč jako doplatku ceny za dílo dle smlouvy o dílo č. 123 uzavřené dne 15.11.2010 mezi smluvními stranami bude předložen k projednání a rozhodnutí Rozhodčímu soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Dále se strany dohodly, že spor bude rozhodnut jediným rozhodcem, který bude určen předsedou uvedeného Rozhodčího soudu.

Nebo: Dále se strany dohodly, že spor bude rozhodnut jediným rozhodcem, a to Prof. JUDr. Michalem Malým, zapsaným na listině rozhodců Rozhodčího soudu.

V Praze dne 17.01.2011

Za XY s.r.o. ...

Za XY a.s. ...

Vzor smlouvy o rozhodci - tříčlenný rozhodčí senát:

Rozhodčí smlouva

XY s.r.o., se sídlem ..., zastoupená jednatelem XY

a

XY a.s., se sídlem ..., zastoupená předsedou představenstva XY

uzavřely tuto rozhodčí smlouvu a dohodly se, že spor ohledně zaplacení částky ve výši 500 000,- Kč jako doplatku ceny za dílo dle smlouvy o dílo č. 123 uzavřené dne 15.11.2010 mezi smluvními stranami bude předložen k projednání a rozhodnutí Rozhodčímu soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Dále se strany dohodly, že spor bude projednán a rozhodnut tříčlenným rozhodčím senátem určeným podle Řádu Rozhodčího soudu pro vnitrostátní spory.

V Praze dne 17.01.2011

Za XY s.r.o. ...

Za XY a.s. ...

b) Rozhodčí doložka ("arbitration clause", "clause compromissoire", "Schiedsklausel")

Rozhodčí doložka, jak napovídá sám název, představuje ujednání, které je součástí jiné smlouvy (tzv. smlouvy hlavní). Kritériem, které rozhodčí doložku odlišuje od výše uvedené smlouvy o rozhodci je skutečnost, že spor teprve vznikne. Rozhodčí doložka se může týkat všech sporů, které by mezi stranami mohly v budoucnu vzniknout z konkrétního právního vztahu (např. z kupní smlouvy) nebo z vymezeného okruhu právních vztahů. V okamžiku uzavření rozhodčí doložky mezi stranami žádný spor neexistuje a právě proto, že smluvní strany jsou ochotny a hlavně schopny se dohodnout, je tento okamžik vhodný k začlenění rozhodčí doložky do smlouvy hlavní. Strany se tak uzavřením rozhodčí doložky pojišťují pro budoucnost, že případný spor bude rozhodnut kvalifikovaně, rychleji a při vynaložení nižších nákladů.

Rozhodčí doložka je nejčastěji používaný typ rozhodčí smlouvy jak v rozhodčím řízení vnitrostátním na území České republiky, tak i v mezinárodní obchodní arbitráži.¹¹⁵

Vzor rozhodčí doložky obsažené v textu hlavní smlouvy:

Kupní smlouva

XY s.r.o., se sídlem ..., zastoupená jednatelem XY

a

XY a.s., se sídlem ..., zastoupená předsedou představenstva XY

uzavřely níže uvedeného dne, měsíce a roku tuto kupní smlouvu a dohodly se o následujících podmínkách jejího provádění:

I. Předmět kupní smlouvy

...

VII. Způsob řešení sporů

Veškeré spory vzniklé z této kupní smlouvy nebo v souvislosti s touto kupní smlouvou je oprávněn s vyloučením pravomoci obecných soudů rozhodnout Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky třemi rozhodci, určenými podle jeho Řádu pro vnitrostátní spory. Rozhodčí nález je konečný a pro strany závazný.

VIII. Závěrečná ustanovení

V Praze dne 17.01.2011

Za XY s.r.o. ...

Za XY a.s. ...

¹¹⁵ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 42.

c) Neomezený kompromis (všeobecné ujednání)

Jedná se o typ rozhodčí smlouvy, uzavřené mezi stranami a dopadající na veškeré spory vzniklé z vymezeného okruhu právních vztahů, tj. na různé smlouvy uzavřené mezi stranami v průběhu delšího časového období. Místo vícero rozhodčích doložek obsažených v každé individuální smlouvě uzavřené mezi stejnými stranami se tak uzavře rozhodčí smlouva pouze jedna, která zajistí, že veškeré vzájemné nároky vzniklé ze všech smluvních vztahů za určité časové období budou projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení. Neomezený kompromis se tak týká předem neurčitého počtu smluv a z nich případně vzniklých sporů. Tento typ rozhodčí smlouvy je v praxi méně častý než rozhodčí doložka.¹¹⁶

Vzor neomezeného kompromisu:

Rozhodčí smlouva

XY s.r.o., se sídlem ..., zastoupená jednatelem XY

a

XY a.s., se sídlem ..., zastoupená předsedou představenstva XY

uzavřely tuto rozhodčí smlouvu a dohodly se, že k projednání a rozhodnutí veškerých sporů, které mezi smluvními stranami vzniknou ze vzájemných smluvních vztahů a v souvislosti s nimi, uzavřených po dobu vzájemné spolupráce, bude dána pravomoc Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu pro vnitrostátní spory. Spory budou projednány tříčlenným rozhodčím. Rozhodčí nález bude konečný a pro smluvní strany závazný.

V Praze dne 17.01.2011

Za XY s.r.o. ...

Za XY a.s. ...

d) Asymetrická rozhodčí doložka

Zvláštním typem rozhodčí smlouvy je tzv. asymetrická rozhodčí doložka, ve které je uvedeno rozhodčí řízení jako možný způsob řešení vzniklého sporu, ale jen jedna ze smluvních stran je oprávněna na základě své vlastní volby podat žalobu u obecného soudu a projevit tak vůli, aby byl spor projednán a rozhodnut v soudním řízení. Asymetrické rozhodčí doložky jsou součástí například leasingových smluv, kde právo podat žalobu u obecného soudu je přiznáno pouze leasingové společnosti. Některé

¹¹⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 43.

zahraniční právní úpravy považují asymetrické rozhodčí doložky za neplatné, kupříkladu Francie, jiné naopak za platné (např. Velká Británie, USA). Také české soudy uznávají tyto doložky za platné,¹¹⁷ důkazem čeho je například rozhodnutí sp. zn. Rsp 52/05: „*Smluvní strany se dohodly, že případné spory vzniklé z této Smlouvy o úvěru bude rozhodovat Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR podle předpisů o rozhodčím řízení. Toto ustanovení neruší právo věřitele obrátit se v případě vzájemného sporu na soud.*“

4.2.4 Forma rozhodčí smlouvy

Česká právní úprava, stejně tak jako většina právních řádů, vyžaduje dodržení písemné formy rozhodčí smlouvy (jejíž nedodržení má zpravidla za následek neplatnost rozhodčí smlouvy). Podle ustanovení § 3 odst. 1 ZRŘ musí být rozhodčí smlouva „*uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.*“

Tvoří-li však rozhodčí doložka podle ustanovení § 3 odst. 2 ZRŘ „*součástí podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.*“

Výše uvedené podmínky platnosti rozhodčí smlouvy z pohledu její formy obsaženy v ustanovení § 3 ZRŘ je možné rozdělit do tří skupin:

1. Rozhodčí smlouva musí mít obligatorně písemnou formu.
2. Požadavek písemné formy je zmírněn tím, že zákon nepožaduje, aby projevy vůle stran byly obsaženy v jedné a téže listině.
3. Požadavek písemné formy je prolomen v případě splnění následujících čtyř kumulativních podmínek:
 - a) rozhodčí smlouva je součástí tzv. obchodních podmínek,
 - b) smlouva hlavní se nesporně těmito podmínkami řídí,

¹¹⁷ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 44.

- c) písemný návrh smlouvy, který podmínky obsahoval nebo na ně alespoň odkazoval, byl přijat jinak než písemně,
- d) o tomto přijetí a o obsahu nejsou pochybnosti.¹¹⁸

4.2.5 Obsah rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouvu může uzavřít kdokoliv, kdo je způsobilý mít práva a povinnosti. Stranou rozhodčí smlouvy, a tedy v budoucnu i stranou případného sporu, může rovněž být i subjekt veřejného práva i stát, tj. každý kdo má způsobilost být jinak účastníkem řízení před soudem ve smyslu ustanovení § 19 OSŘ.¹¹⁹

Platnost rozhodčí smlouvy, kterou rozhodci posuzují z úřední povinnosti, bude dále posuzována podle obecné právní úpravy, tj. především podle úpravy právních úkonů, a tak aby rozhodčí smlouva byla uzavřena platně, bude muset být uzavřena svobodně, s určitým obsahem, vážně a srozumitelně. Dále musí být konkrétně vymezen okruh případných sporů, resp. právních vztahů podléhajících v případě sporu pravomoci rozhodců.

ZŘŘ ani žádná mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, obsah rozhodčí smlouvy nestanoví. Rozhodčí smlouvou je i jednoduché smluvní ustanovení „*všechny spory z této smlouvy budou projednány v rozhodčím řízení*“, neboť v tohoto ujednání strany projeví vůli případný spor z konkrétní smlouvy vyloučit z pravomoci obecných soudů a podřídit jeho rozhodnutí rozhodčímu řízení. V souvislosti s obsahem rozhodčí smlouvy je podstatný rozdíl v tom, zda rozhodčí smlouva byla uzavřena ve prospěch rozhodčího řízení ad hoc nebo nějakého stálého rozhodčího soudu.

a) V rozhodčí doložce ve prospěch **rozhodčího řízení ad hoc** se mohou strany dohodnout na tom, že se v řízení bude postupovat podle procesních pravidel určitého stálého rozhodčího soudu nebo Rozhodčích pravidel UNCITRAL.

b) V případě druhém se strany v zásadě podřizují procesním pravidlům platným pro rozhodčí řízení **před** určeným **stálým rozhodčím soudem**. Stálé rozhodčí soudy doporučují ve svých řádech vzorové doložky v jejich prospěch, tzn. podle této doložky bude dána jejich pravomoc spor rozhodnout.

¹¹⁸ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 143.

¹¹⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 34.

RS doporučuje zapracovat do smlouvy následující znění rozhodčích doložek: „*Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu.*“ Nebo alternativně: „*Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel třemi rozhodci.*“

Popřípadě k existujícím smlouvám doporučuje RS toto znění dodatku s rozhodčí doložkou:

„Smluvní strany se dohodly na uzavření dodatku č. ke smlouvě č. ze dne v tomto znění:

zde uvést příslušné dohodnuté znění rozhodčí doložky (viz výše)

V Praze dne 16. února 2011

.....
podpisy zástupců smluvních stran“.

VMRS doporučuje následující znění rozhodčí doložky: „*All disputes arising out of this contract or related to its violation, termination or nullity shall be finally settled under the Rules of Arbitration and Conciliation of the International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber in Vienna (Vienna Rules) by one or more arbitrators appointed in accordance with these Rules.*“

V případě, že smluvní strany nevyužijí ani jednu z výše uvedených možností, pak by **rozhodčí smlouva měla obsahovat alespoň tato ustanovení:**

- o počtu rozhodců, způsobu jejich výběru a jejich odměňování,
- o místě konání rozhodčího řízení,
- o jazyku řízení (i v případě vnitrostátního sporu),
- o rozhodném právu (tj. jaké hmotněprávní normy budou v mezinárodním sporu aplikovány),
- o ostatních procesních otázkách týkajících se rozhodčího řízení.

4.2.6 Zánik rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouva může zaniknout v následujících případech:

a) Dohoda smluvních stran o zrušení rozhodčí smlouvy

Smluvní strany se kdykoliv po uzavření rozhodčí smlouvy mohou dohodnout na jejím zrušení. Jelikož je ZRR pro rozhodčí smlouvu obligatorně předepsaná písemná forma, musí mít i dohoda o jejím zrušení formu písemnou.

b) Předložením sporu obecnému soudu

Rozhodčí smlouva pro konkrétní nárok může zaniknout předložením sporu o tomto nároku k jeho projednání a rozhodnutí soudu obecnému bez toho, že by druhá strana vznesla včas námitku nedostatku pravomoci.

b) Uplynutím doby, na kterou byla rozhodčí smlouva sjednána

V praxi se však rozhodčí smlouva uzavřena na dobu určitou nevyskytuje, zejména vzhledem k tomu, že představuje pro strany riziko, že by probíhající rozhodčí řízení nemohlo být skončeno vydáním rozhodčího nálezu, protože uplynutím stanovené doby v průběhu rozhodčího řízení by rozhodci svůj mandát a pravomoc spor ukončit vydáním závazného rozhodnutí ztratili.

c) Jmenovaný rozhodce odmítne přijmout funkci rozhodce, pozbude způsobilosti vykonávat funkci rozhodce nebo zemře. Tímto způsobem by rozhodčí smlouva zanikla v případě, že by neexistoval náhradní postup pro jmenování rozhodce/rozhodců nebo by se strany nedohodly na rozhodci jiném.

d) Vydáním rozhodčího nálezu nebo schválením smíru mezi stranami rozhodčí smlouva nezaniká vždy, neboť může dopadat i na další nároky, které v daném řízení uplatněny nebyly. Navíc může dojít k následnému zrušení rozhodčího nálezu aniž by současně byla zpochybněna pravomoc rozhodčího soudnictví spor řešit a rozhodnout.

e) Rozhodčí smlouva může zaniknout i **zrušením rozhodčího nálezu**, který byl vydán na jejím základě, a to tehdy, jestliže mezi stranami neexistovala platná rozhodčí smlouva nebo tato rozhodčí smlouva byla stranami zrušena.

f) Pravomocným rozhodnutím obecného soudu, jímž byla rozhodčí smlouva prohlášena za neplatnou.

5. OSOBA ROZHODCE

5.1 Kvalifikace rozhodce, postavení rozhodce

Česká právní úprava rozhodčího řízení, podobně jako většina zahraničních právních úprav, stanoví, že rozhodcem může být výlučně fyzická osoba, avšak sjednání příslušnosti stálého rozhodčího soudu zřízeného v souladu s ustanovením § 13 ZRŘ na základě zákona, který je právnickou osobou, není porušením této podmínky. Ačkoliv rozhodnutí přijatá v rámci řízení před stálým rozhodčím soudem jsou rozhodnutími tohoto rozhodčího soudu, jde o rozhodnutí přijatá prostřednictvím rozhodců, tedy fyzických osob, splňujících podmínky stanovené v § 4 a násl. ZRŘ, popřípadě podmínky další stanovené řádem stálé rozhodčí instituce.¹²⁰ Podle ustanovení § 4 ZRŘ základními podmínkami, které musí osoba rozhodce splňovat, je zletilost a plná způsobilost k právním úkonům. Pro výkon funkce rozhodce v rozhodčím řízení není stanovena žádná zvláštní kvalifikace, rozhodce nemusí mít právnické vzdělání. Funkci rozhodce může v České republice vykonávat i cizí státní příslušník, u kterého ZRŘ vychází ze způsobilosti k právním úkonům podle osobního statutu rozhodce (určeného v závislosti na hraničním určovateli, kterým je státní občanství), přičemž je dostačující, když rozhodce bude mít způsobilost k právním úkonům podle právního řádu České republiky.¹²¹ Skutečnost, že osoba splňuje zákonně předpoklady pro funkci rozhodce, musí každý z rozhodců garantovat sám. V případě, že by rozhodce podmínky stanovené zákonem, popř. řádem stálého rozhodčího soudu, nesplňoval, a přesto by vykonával rozhodcovskou činnost, mohl by být odpovědný účastníkům řízení z titulu náhrady škody.

Podle ZRŘ rozhodcem tedy může být „občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Cizinec může být rozhodcem, je-li podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům; postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky.“ Zvláštním zákonem v odst. 1 § 4 má ZRŘ na mysli ustanovení § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 4 odst. 3 zákona č.

¹²⁰ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 53.

¹²¹ V této souvislosti se přirozeně vychází z toho, že řízení probíhá na území České republiky, kdy lze aplikovat ZRŘ jak pro toto řízení, tak i pro podmínky tzv. rozhodcovské způsobilosti a jmenování rozhodců.

182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Z toho plyne, že žádný soudce českého soudu nesmí vykonávat funkci rozhodce. Dle mého názoru je to spíše škoda, neboť právě soudce je osobou, která nepochybně disponuje nebo by alespoň měla disponovat takovými znalostmi a zkušenostmi, které by měl splňovat i rozhodce. Řada zahraničních právních řádů (mezi jinými např. německý zákon o soudcích) jmenování soudce rozhodcem výslovně umožňuje.¹²² Česká právní úprava se tak spíše přibližuje úpravě rakouské.¹²³ Neslučitelnost výkonu funkce rozhodce a jinou profesí neupravuje u nás ZRR, nýbrž předpisy týkající se výkonu zvláštních činností, jako například ustanovení § 24 odst. 2 písm. e) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého státní zástupce m.j. nesmí působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu; výše zmiňovaných ustanovení zákona o soudech a soudcích a zákona o Ústavním soudu. Naproti tomu zákon nevylučuje, aby byl rozhodcem notář.

Podle české právní úpravy osoba rozhodce nemusí splňovat ani zvláštní kvalifikační předpoklady. Je tak ctěna zásada, která je historickou podstatou rozhodčího řízení, totiž že strany svěřují projednání a rozhodnutí sporu osobám, které mají jejich důvěru.¹²⁴ Proto je v této souvislosti nutné souhlasit s názorem, že *„jakkoli tedy zákon prakticky nijak neomezuje strany při volbě konkrétního rozhodce, čímž ponechává riziko chybného výběru zcela na stranách samých, znamená jmenování konkrétního rozhodce stranou sporu především vysokou míru odpovědnosti této strany vůči sobě samé právě s přihlédnutím k možným důsledkům eventuálního chybného výběru rozhodce, který by koneckonců mohl poškodit právě tuto stranu.“*¹²⁵

5.2 Nestrannost rozhodce

Zásadní podmínkou, kterou musí rozhodce splňovat, je jeho nestrannost a nepodjatost. Rozhodce není v žádném případě zástupcem strany sporu, která ho do funkce rozhodce jmenovala. Spojení rozhodce se stranou sporu, která ho jmenovala, lze tak spíše označit

¹²² Byť takové jmenování váže na souhlas orgánu administrativně nadřízenému soudci a současně vylučuje, aby jeden a tentýž soudce byl pověřen rozhodováním otázky jakkoliv související se sporem, který má být projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení.

¹²³ Srov. § 578 ZPO

¹²⁴ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 56.

¹²⁵ Mothejzík, J., Steiner, V., a kolektiv, op. cit. sub. 96, s. 23.

za „postavení ochránce procesních práv této strany, tj. především práva na rovné zacházení a garanta možnosti uplatnit veškerá svá práva v tomto řízení.“¹²⁶

Strany si tak za rozhodce nemohou zvolit osoby, které by měly jakýkoliv zájem na výsledku sporu. V souladu s ustanovením § 8 ZRŘ má rozhodce povinnost „bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.“

Nepodjatost a nestrannost tak patří k základním požadavkům kladeným na osobu rozhodce. Například podle pravidel pro řízení před VMRS nebo pravidel rozhodčího řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem ICC v Paříži, pak za účelem zajištění nestrannosti a nepodjatosti osoby rozhodce vydává každý rozhodce i čestné prohlášení o své nezávislosti v písemné formě, v němž svou nestrannost stvrzuje, resp. případně musí uvést výhrady ohledně své nestrannosti a okolnosti, které sám za okolnosti zakládající podjatost nepovažuje, ale které by však jako takové některým z účastníků v budoucnu jako porušení zásady nestrannosti být vyhodnoceny mohly. Podmínku nestrannosti však nelze vykládat zcela bezbřehým způsobem, nýbrž tak, že rozhodce není přímo či nepřímo na průběhu a výsledku sporu jakkoliv zainteresován. Souhlasím s názorem prof. Bělohávk, že za důvod nestrannosti a tedy důvod pro odmítnutí rozhodce „v žádném případě nelze považovat např. jím zastávané právní názory, jeho praxi jinou než činnost rozhodce, tj. ani případy, kdy rozhodce a např. procesní zmocněnec některé ze stran budou přináležet jednomu a témuž profesnímu, zájmovému či jinému sdružení, organizaci nebo grémiu a dokonce ani případ, kdy rozhodce a třeba procesní zmocněnec strany nebo jiný rozhodce pracují pro jednoho a téhož zaměstnavatele jiného, než je některá ze stran samotných nebo osoba blízká účastníku řízení.“¹²⁷

Důkazní břemeno existence důvodné pochybnost, že rozhodce tuto podmínku nestrannosti nesplňuje, nese ten, kdo nesplnění podmínky namítá. Námitka nestrannosti rozhodce musí být konkrétní a zavdávat důvodnou a zřejmou pochybnost. Taková pochybnost bude pak dána zejména tehdy, je-li rozhodce spřízněn s některou ze stran sporu, lze-li rozhodce považovat za osobu ekonomicky či personálně propojenou s účastníkem řízení, popřípadě situace, kdy výsledek sporu může mít vliv na rozhodce nebo jeho hmotné, profesní či rodinné zájmy.

¹²⁶ Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení, Právní rádce, č. 10, 2003, s.23.

¹²⁷ Bělohávek, A., op. cit. sub. 126, s.23.

V institucionálním rozhodčím řízení si strany mohou poměrně často za rozhodce vybrat osoby, které jsou zapsané na listině rozhodců vedené příslušným stálým rozhodčím soudem. Skutečnost, že stálý rozhodčí soud vede listinu rozhodců však neznamená, že si strany musí za rozhodce vybrat pouze osobu na této listině zapsanou; tato listina má pouze doporučující charakter. Pro zápis osoby do takovéto listiny bývají stanoveny určité předpoklady či podmínky. Podle čl. IV. odst. 1 Statutu RS „*může být na listinu rozhodců zapsána osoba, která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomosti a zkušenosti včetně znalosti práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávají záruku úspěšného výkonu funkce rozhodce. Státní občanství České republiky není pro zápis na listinu podmínkou. O zapsání na listinu a o vypuštění z listiny rozhoduje předsednictvo RS.*“¹²⁸ Stále rozhodčí soudy tak zápisem konkrétní osoby do listiny rozhodců nebo schválením určité osoby jako rozhodce jmenovaného stranou v řízení před stálou rozhodčí institucí mimo listinu rozhodců garantují, že tato osoba splňuje podmínky stanovené v § 4 ZRŘ, přičemž v případě, že by spor rozhodovala osoba, které zákonem stanovené podmínky nesplňuje, bylo by dle názoru prof. Bělohlávka možno uvažovat o náhradě škody právě stálým rozhodčím soudem.

Zvláštní předpoklady, které musí splňovat rozhodce, může určit rozhodčí smlouva. Podle ust. § 7 ZRŘ má rozhodčí smlouva „*zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.*“ V případě, že rozhodčí smlouva takové ustanovení neobsahuje, „*jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.*“ Z praktického hlediska je zřejmé, že větší počet rozhodců může prodloužit dobu trvání rozhodčího řízení a zvýšit náklady rozhodčího řízení. Na druhé straně však tříčlenný senát představuje záruku větší objektivitě při rozhodování.

5.3 Povinnost mlčenlivosti

Povinnost mlčenlivosti rozhodců souvisí s neveřejným charakterem rozhodčího řízení. S ohledem na skutečnost, že rozhodčí řízení je zásadně neveřejné, je potřeba povinnost mlčenlivosti rozhodců v zájmu účastníků rozhodčího řízení vykládat velmi široce, a to zejména právě proto, že neveřejnost rozhodčího řízení bývá považována za jednu z jeho výhod ve srovnání s řízením soudním a nezřídka je právě neveřejnost jedním z hlavních

¹²⁸ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 50.

důvodů pro volbu právě tohoto způsobu řešení sporu a sjednání rozhodčí smlouvy. Rozhodci proto nejsou oprávněni poskytovat ani jakékoliv informace přímo související s řízením či předmětem sporu a ani další okolnosti a informace, o kterých se rozhodci v průběhu řízení dozvědí. Povinnost mlčenlivosti se týká nejen informací nabytých v průběhu řízení, tj. od jeho zahájení do jeho skončení, nýbrž všech informací získaných po dobu, kdy lze na konkrétní fyzickou osobu pohlížet jako na rozhodce, tj. od momentu jejího jmenování rozhodcem až do skončení řízení.

Konkrétního rozhodce, případně některé stejně jako všechny rozhodce mohou povinnosti zachovávat mlčenlivost zbavit strany, a to konsensuálně. Je-li na některé ze sporných stran více účastníků, je zapotřebí, aby takový výslovný souhlas poskytli všichni účastníci řízení. Souhlas musí směřovat vůči konkrétnímu rozhodci (konkrétním rozhodcům, případně vůči všem členům rozhodčího senátu) a může dostatečně určitě vymežit poskytnutí informací pouze na část řízení nebo na určité skutečnost. Zákon písemnou formu pro takový souhlas nevyžaduje, většinou však bude žádoucí, aby byl souhlas udělen písemně nebo včleněn do zápisu o ústním jednání.¹²⁹

„Nedostatek souhlasu stran ke zbavení rozhodce povinnosti mlčenlivosti nemůže nahradit ani rozhodnutí senátu.“¹³⁰ V odůvodněných případech, nezbaví-li rozhodce povinnosti mlčenlivosti účastníci řízení, může tento souhlas ve vztahu ke konkrétnímu rozhodci a konkrétním okolnostem týkajících se průběhu rozhodčího řízení nahradit svým rozhodnutím předseda okresního soudu, v jehož obvodu má v době podání žádosti o takový souhlas rozhodce bydliště. Vzhledem k tomu, že ZRŘ sám vážné důvody ospravedlňující poskytnutí souhlasu ve smyslu § 6 odst. 2 věta druhá ZRŘ nedefinuje, bude muset tyto předseda příslušného okresního soudu posuzovat vždy podle konkrétních okolností toho daného případu. Aktivně legitimován k žádosti o nahrazení souhlasu stran rozhodnutím předsedy příslušného okresního soudu je v první řadě rozhodce sám, stejně jako kterýkoliv z účastníků nebo kdokoliv, v jehož prospěch má být souhlas s poskytnutím informací udělen. V případě rozhodování ve smyslu § 6 odst. 2 ZRŘ se nejedná o řízení ve smyslu OSŘ, ale jde o „zvláštní formu podpůrné role soudců v souvislosti s řízením před rozhodci, pak ani zákon (o rozhodčím řízení) neomezuje oprávnění k podání žádosti (tedy jakousi „kvaziaktivní legitimaci“) výlučně

¹²⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 70.

¹³⁰ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 70.

na účastníky řízení, ačkoliv právě z jejich strany lze takovou žádost obvykle očekávat.“¹³¹ Povinnost mlčenlivosti je nutné vztáhnout na veškerá řízení, která proběhla v České republice, jakož i na veškeré případy, kdy byl rozhodčí nález vydán v tuzemsku, na rozdíl od řízení, které probíhá nebo proběhlo v zahraničí, kdy bude potřeba otázku mlčenlivosti a případného zproštění mlčenlivosti rozhodce posoudit vždy podle předpisů *legis fori*.

5.4 Určení a jmenování rozhodce

Určení počtu rozhodců ani dohoda o postupu při určení osob rozhodců nepatří mezi podstatné náležitosti rozhodčí smlouvy.

Strany si již v rozhodčí smlouvě mohou zvolit konkrétního rozhodce (jednoho nebo více), který pak vzniklý spor projedná a rozhodne. „*Smluvní strany se dohodly, že spor ohledně zaplacení ceny dle smlouvy o dílo uzavřené dne 3.3. 2009 rozhodne v rozhodčím řízení jediný rozhodce pan Prof. JUDr. Petr Stránský, trvale bytem Slancova 1262/2, Brno 123 45, Česká republika.*“ Takovéto ujednání je však praktické pouze u smlouvy o rozhodci, kdy již spor existuje.

V případě rozhodčích doložek, které určují osoby konkrétních rozhodců a které nezakládají pravomoc některého stálého rozhodčího soudu, který většinou velmi přesně vymezuje postup při jmenování rozhodců, se s ohledem na riziko, že od uzavření této rozhodčí smlouvy do vzniku případného sporu může uplynout delší doba a nelze vyloučit, že na straně takto jmenovaného rozhodce nedojde k takové změně poměrů, které mu znemožní v budoucnu vykonávat funkci rozhodce (v tomto meziobdobí může konkrétní dříve stranami jmenovaný rozhodce ztratit způsobilost vykonávat funkci rozhodce, zemřít apod.), se většinou doporučuje, uchýlit se právě k pravidlům obsaženým v ustanovení § 7 odst. 2 ZRŘ nebo k dohodě o jiném způsobu určení rozhodců spočívající obvykle v určení osoby (tzv. *appointing authority*), která konkrétní rozhodce v případě vzniku sporu jmenuje. Určitě bude vhodné a účelné určit takovou *appointing authority*, která bude mít k rozhodčímu řízení nebo alespoň k oboru, jehož se spor týká, nějaký bližší vztah; ZRŘ „*však takovou podmínku nestanoví a i v tomto bodu přenáší odpovědnost ohledně způsobu jmenování rozhodců v plném rozsahu do rukou*

¹³¹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 71.

*účastníků rozhodčí smlouvy, kteří tak nesou za konstituování fóra plnou odpovědnost. Zmíněnou širokou smluvní volnost poskytuje charakter rozhodčího řízení jako řízení před soukromoprávním subjektem.*¹³²

Pravidlo obsažené v ust. § 7 odst. 2 ZRŘ stanoví, že každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito volí rozhodce třetího (ZRŘ hovoří v §7 odst. 2 o „*předsedajícím rozhodci*“, § 21 odst.1 ŘV a čl.14 odst. 5 VP hovoří o „*předsedovi rozhodčího senátu*“). Skutečnost, že některá ze stran sporu nejmenuje rozhodce nebo jmenování rozhodci nezvolí rozhodce třetího, nemůže bránit dalšímu postupu v rozhodčím řízení.¹³³ Způsob jmenování chybějícího rozhodce závisí především na vůli stran. Neexistuje žádný návod, jakým způsobem by měly strany rozhodce, který spor kvalifikovaně a nestranně rozhodne, vybírat.

5.5 Přijetí funkce rozhodce

Podle ustanovení § 5 odst. 1 ZRŘ není nikdo „*povinen přijmout funkci rozhodce. Pokud však tuto funkci přijme, je povinen vykonávat ji v souladu s tímto a dalšími předpisy.*“ Funkci rozhodce může převzít kterákoliv fyzická osoba, která splňuje zákonné předpoklady stanovené v § 4 ZRŘ. Převzetí funkce rozhodce by však vždy mělo předcházet pečlivé uvážení ze strany rozhodce, zda je schopen svou funkci v průběhu celého rozhodčího řízení řádně vykonávat. S ohledem na význam funkce rozhodce zákon vyžaduje aby k převzetí funkce ze strany rozhodce došlo v písemné formě (tzv. *receptum arbitrii*), přičemž není zapotřebí, aby se tak stalo úkonem adresovaným účastníku, který rozhodce jmenoval. Písemné převzetí jmenování do funkce rozhodce je podmínkou samotného výkonu funkce rozhodce, jedná se o podmínku řízení, která by měla být doložena v podkladech osvědčujících průběh řízení a archivovaných v souladu s ustanovením § 29 ZRŘ.¹³⁴

Výkon funkce rozhodce může být vázán na podmínku, kterou stanoví rozhodci (tzv. *podmíněné receptum arbitrii*), například podmínky složení zálohy na náklady řízení, a teprve až splněním podmínky dojde k akceptaci jmenování ze strany rozhodce.

¹³² Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 76.

¹³³ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 54.

¹³⁴ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 60.

Výkon funkce rozhodce je nutno chápat jako výkon funkce vázané na konkrétní fyzickou osobu a právě proto je delegace byť i dílčích povinností rozhodce nepřijatelná.¹³⁵

5.6 Vzdání se funkce rozhodce, vyloučení rozhodce

Podle ust. § 5 odst. 3 ZRŘ se rozhodce „*může své funkce vzdát jen ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran*“ (ve významu souhlasu všech účastníků). Za souhlas se vzdáním se funkce rozhodce může být považováno i jmenování jiného rozhodce místo toho, který o souhlas s ukončením činnosti (vzdání se funkce) požádal.

Ten, kdo má být nebo již byl jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo obecnému soudu (v případě, že má být osoba jmenována rozhodcem soudem) oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen. Podle §11 ZRŘ „*je již určený nebo jmenovaný rozhodce vyloučen z projednávání věci, jestliže dodatečně vyjdou najevo okolnosti uvedené v §8*“, tzn. že jde o okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, nebo okolnosti, pro něž by byl jako rozhodce vyloučen z jiných důvodů. Z toho vyplývá, že rozhodce je z projednávání věci vyloučen přímo ze zákona a k jeho vyloučení není potřeba vznášet námitku podjatosti nebo podnět odmítající takového rozhodce. Je zřejmé, že úprava obsažená v ustanovení §11 ZRŘ se aplikuje na případy, kdy předmětné okolnosti vyjdou najevo ať již zjištěním učiněným samotným rozhodcem nebo některým z účastníků a/nebo jiným rozhodcem jmenovaným v téže věci teprve poté, co byl dotčený rozhodce jmenován, tedy tyto skutečnosti nastanou dodatečně anebo rozhodce zatajil. Může se jednat například o jednu z následujících možností:

a) rozhodce nesplňuje, resp. pozbyl nestranné postavení s ohledem na svůj vztah k věci nebo k účastníkům řízení anebo se stal z důvodu své zainteresovanosti na průběhu či výsledku řízení podjatým; podjatost vylučuje rozhodce z účasti na projednávání a rozhodování věci automaticky, na druhou stranu nestrannost může být často závislá na subjektivním hodnocení;

¹³⁵ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 67.

b) okolnosti, které způsobují **nedostatek rozhodcovské způsobilosti**, tj. zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům;

c) **dlouhodobá faktická neschopnost rozhodce k výkonu své činnosti**, přičemž tento stav způsobuje to, že rozhodce není ani schopen se své funkce vzdát ve smyslu ustanovení § 5 odst. 3 ZRŘ, a to ať již se souhlasem nebo bez souhlasu stran;

d) případy, kdy **rozhodce přijme výkon funkce, která je neslučitelná s činností rozhodce**, tj. výkon funkce soudce, soudce Ústavního soudu ČR nebo státního zástupce.

Stane-li se rozhodce ve smyslu ustanovení § 11 ZRŘ nezpůsobilým, postupuje se dle § 12 ZRŘ a určený nebo jmenovaný rozhodce, u kterého vyšly najevo okolnosti uvedené v § 11 ZRŘ, je povinen se funkce vzdát. Vzdání se funkce rozhodce má účinky *ex nunc*.

V případě, že vyjdou najevo okolnosti uvedené v ustanovení § 11 ZRŘ, je rozhodce dle § 12 odst. 1 ZRŘ povinen vzdát se funkce rozhodce. Jestliže by rozhodce sám dobrovolně na svoji funkci nerezignoval a dále rozhodoval a vydal rozhodčí nález, byl by to důvod pro zrušení takového rozhodčího nálezu.¹³⁶ Vzhledem k tomu, že zrušení rozhodčího nálezu není v zájmu stran, ZRŘ počítá i s případem, že rozhodce svoji zákonnou povinnost nesplní a dobrovolně z funkce neodstoupí. Pro takový případ dává ust. § 12 odst. 2 ZRŘ stranám možnost dohodnout se o postupu při vyloučení takového rozhodce, avšak reální možnost takového dohody stran je v praxi výjimečná a spíše teoretická. V případě nedostatku dohody je každá ze stran oprávněna podle téhož ustanovení oprávněna podat návrh, aby o vyloučení rozhodce rozhodl soud. Často kritizovaným nedostatkem citované úpravy je to, že nestanoví žádnou lhůtu pro podání takového návrhu a tento nedostatek pak zcela jistě nepřispívá procesní jistotě stran a tomu, aby bylo možné v řízení postupovat bez zbytečných průtahů. Dle prof. Bělohávkova lze tuto legislativní mezeru odstranit postupem podle § 19 ZRŘ, kdy v případě nedostatku dohody stran o postupu v řízení postupují rozhodci způsobem, který považují za vhodný. A tak, rozhodci mají možnost stanovit stranám přiměřenou lhůtu, v níž mohou takový návrh podle § 12 odst. 2 ZRŘ u soudu podat. *Marné uplynutí této lhůty „nebude zřejmě suspendovat právo dané straně právě podle § 12 odst. 2 zákona, zcela jistě však oslabuje odůvodněnost námitky nestrannosti vznesené účastníkem a naopak může přisvědčovat spíše tomu, že jde o námitku účelovou a*

¹³⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 56.

obstruktivní.“¹³⁷ Nedohodnou-li se strany jinak, nebo nerozhodne-li rozhodčí senát jinak v případě nedostatku dohody stran, řízení o návrhu na vyloučení rozhodce soudem však nebrání tomu, aby bylo v řízení pokračováno. V případě, že se v řízení na základě rozhodnutí rozhodců pokračovat bude a v jeho průběhu bude soudem rozhodnuto o vyloučení rozhodce, bude nutné rozhodčí senát zcela znovu konstituovat a veškeré procesní úkony opakovat. Přikláním se k názoru prof. Bělohávk, že rozhodčí senát (rozhodce) může v případě probíhající soudního řízení o vyloučení rozhodce v řízení rozhodčím pokračovat, avšak vydat nález jsou oprávněni teprve po tom, co bude rozhodnuto v návrhu na vyloučení rozhodce podaném u soudu.¹³⁸ V opačném případě by tak rozhodci nemohli garantovat, že řízení předcházející vydání nálezu nebylo stíženou vadou zakládající důvod pro zrušení vydaného rozhodčího nálezu ve smyslu § 31 písm. g) ZRŘ, ve spojení s ust. § 228 odst. 1 písm. a) OSŘ. V tomto směru lze jen vyzdvihnout výhodu institucionálního rozhodčího řízení, kde k rozhodování o vyloučení rozhodce v případech, kde o možném vyloučení jednoho z rozhodců nerozhoduje senát, je pravomoc svěřena obvykle předsednictvu takového soudu.

5.7 Odpovědnost rozhodce

Vzhledem k tomu, že činnost rozhodců nabývá na společenské závažnosti a s rostoucím významem této činnosti vzniká v rámci obrany zájmů klientů v řadě případů snaha učinit rozhodce osobně odpovědnými za výsledek sporu na straně jedné a u druhé skupiny advokátů obava, jak zajistit pro své klienty takové podmínky rozhodování rozhodců, při nichž by nebyli ovlivňováni tlakem hrozící odpovědnosti. K zodpovězení otázky odpovědnosti rozhodce v rámci jeho činnosti při vydávání rozhodčího nálezu a taky toho, jaký typ vztahu mezi stranami sporu a rozhodcem vzniká přijetím funkce rozhodce, je nutno vycházet z podstaty rozhodčí činnosti. Opět i zde nepanuje shoda a odpovědi závisí na výchozích teoretických přístupech k rozhodčímu řízení jako takovému. Obecně lze vyjít ze dvou přístupů:

a) První hovoří o tom, že mezi stranami a rozhodcem existuje smluvní vztah, jehož vznik je podmíněn existencí platné rozhodčí smlouvy, aktem jmenování rozhodce a jeho souhlasem s výkonem funkce. Smlouva tak představuje zvláštní smluvní

¹³⁷ Bělohávek, A., op. cit. sub. 126, s.24.

¹³⁸ Bělohávek, A., op. cit. sub. 126, s.24.

soukromoprávní typ a v případě, kdy by strana chtěla uplatnit vůči rozhodci nárok na náhradu škody, byl by tento nárok koncipován jako odpovědnostní právo vzniklé porušením smluvních povinností rozhodce.¹³⁹

b) Ve druhém případě, je oddělována fáze smluvní, kdy jsou strany vůči sobě vázány rozhodčí smlouvou, od fáze založení pravomoci k rozhodování sporu, kdy „*rozhodce po přijetí svého mandátu získává postavení osoby nadané mocí veřejnou k rozhodování a opírající se v jejím výkonu nadále o zákon, tedy rozhodující v souladu s platnými právními normami*“.¹⁴⁰ V případě porušení může jít o porušení povinností rozhodce stanovených zákonem v místě sídla soudu či místa rozhodování sporu, tedy odpovědnost deliktivní.

Dle prof. Rozehnalové jasná odpověď neexistuje a situace je tak pořád otevřená.¹⁴¹

5.8 Odměňování rozhodců

Odměňování rozhodců je důležitou otázkou rozhodčího řízení, kterou však ZRŘ neupravuje. Samozřejmě je možné, aby rozhodci vykonávali svou funkci i bezplatně, nicméně takovýto postup není v praxi příliš častý.

Vzhledem ke skutečnosti, že pravidla o nákladech řízení a odměňování rozhodců bývají obsažena ve statutu a řádu rozhodčího soudu, problémy s odměňováním rozhodců nevznikají v případě institucionálního rozhodčího řízení. Zcela opačná je situace v případě rozhodčího řízení ad hoc. Stranám lze doporučit, aby otázku odměny rozhodce upravily již v rozhodčí smlouvě, jelikož je jen málo pravděpodobné, že by se po vzniku sporu byli žalobce se žalovaným ochotni a schopni dohodnout na pravidlech placení odměny rozhodce.¹⁴²

¹³⁹ Raban, P., op. cit. sub. 58, s. 28.

¹⁴⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 195.

¹⁴¹ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 196.

¹⁴² Srov. Forejt: A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995, s. 27 a násl.; Popov, S.: Osoba rozhodce. Bulletin advokacie, 2006, č.6, s. 38.; Pospíšil, P.: O právu rozhodce na odměnu ze rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2005, č. 11-12, s. 43-45.

6. STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY

6.1 Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra

V této kapitole se budu věnovat třem stálým rozhodčím soudům působícím v současnosti v České republice. Ale zároveň nelze nezpomenout i problematiku tzv. arbitrážních center, kterých v poslední době v ČR přibývá a která mnohdy na laickou veřejnost působí dojmem stálých rozhodčích institucí.

6.1.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Této stálé rozhodčí instituci a rozhodčímu řízení před ní je v mojí práci věnována samostatná kapitola, zde na ni z tohoto důvodu pouze odkazuji.¹⁴³

6.1.2 Burzovní rozhodčí soud při burze cenných papírů Praha

Tento stálý rozhodčí soud by založen na základě zákonného zmocnění burzovní komory ke zřízení rozhodčího soudu k rozhodování sporů z burzovních obchodů.¹⁴⁴ BRS je „*stálý rozhodčí soud působící při Burze cenných papírů Praha, a.s. jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů z obchodů s investičními instrumenty nezávislými rozhodci podle ZRŘ a předpisů o rozhodčím řízení před BRS.*“¹⁴⁵ Tento specializovaný rozhodčí soud se skládá z sedmičlenného předsednictva voleného na dobu 3 let konferencí rozhodců, osob zapsaných v seznamu rozhodců a tajemníka BRS. Rozhodčí soud vydává také svůj Statut a Řád, které jménem BRS vyhlašuje jeho předsednictvo v Obchodním věstníku.

6.1.3 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno

Tento stálý rozhodčí soud byl založen k 1.1. 1996 Českomoravskou komoditní burzou Kladno na základě ustanovení ZRŘ a § 28 zákona o komoditních burzách.¹⁴⁶ KRS podle čl. 1 odst. 1 svého řádu „*je stálý nezávislý rozhodčí soud, který rozhoduje majetkové spory nezávislými rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení, a nezávislý orgán pro urovnávání sporů mimo rozhodčí řízení (alternativní urovnávání sporů).*“ Tento

¹⁴³ Viz kapitola 5. Srovnání řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR s řízením před Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni

¹⁴⁴ Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů

¹⁴⁵ Čl. 1 odst. 1 Statutu Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha, a.s.

¹⁴⁶ Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

specializovaný rozhodčí soud může na základě rozhodčí smlouvy vedle sporů z burzovních obchodů (obchodů uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové) rozhodovat i spory z mimoburzovních obchodů s komodity, jimiž se na těchto burzách obchoduje. Jedná se především o spory vznikajících z právních vztahů při těžbě nerostných surovin, rostlinné a živočišné výroby a vztahů s nimi souvisejícími. Soud obdobně jako BRS publikuje v Obchodním věstníku svůj Statut a Řád, vede Listinu rozhodců a Listinu znalců, a vydává Sazebník nákladů. I organizační struktura je podobná, soud řídí sedmičlenné předsednictvo a tajemník. Sídlem soudu je i přes jeho název Praha. Jak plyne z jeho Řádu, KRS nabízí také smírčí řízení a jiná alternativní řešení sporů. Od roku 2000 působí též při Obchodní burze Hradec Králové. Specifikem řízení před KRS je, že veškeré spory s hodnotou sporu do 1 mil. Kč jsou rozhodovány jediným rozhodcem, nestanoví-li strany jinak nebo rozhoduje tříčlenný senát.

6.1.4 Problematika tzv. arbitrážních center

V souladu s ustanovením § 13 odst. 1 ZRŘ mohou být rozhodčí soudy zřízeny jen na základě zákona, tedy zákonem.¹⁴⁷ Rozhodčí soud tak musí svou existenci opírat o zvláštní zákon, který jeho zřízení upravuje.¹⁴⁸ Před časem se v České republice objevovaly některé sporné výklady tohoto ustanovení ZRŘ, tzn. neexistovala shoda o tom, zda rozhodčí soud musí být zřízen zákonem nebo postačuje, když je rozhodčí soud zřízen v souladu se ZRŘ, tj. v souladu s ustanovením § 13 ZRŘ uveřejní v Obchodním věstníku svůj statut a řád (statuty a řády). „*V meziobdobí se však zcela správně ustálil výklad přisvědčující prvnímu z uvedených názorů, tj. že stálý rozhodčí soud musí zřídit zákon. To zcela logicky souvisí s tím, že například pravidla pro řízení před takovým stálým rozhodčím soudem mohou do určité míry modifikovat a obvykle též modifikují (tam, kde je to přípustné) zákon o rozhodčím řízení ohledně řady procesních otázek.*“¹⁴⁹ Od rozhodčího řízení institucionálního je tak nutné odlišovat rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími (arbitrážními) centry (nebo tzv. rozhodčími servisními organizacemi). Ve spojení s těmito centry (organizacemi) je nejspornější a nejvíce diskutovanou otázkou

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 260/1998 ze dne 29. března 2000.

¹⁴⁸ Kupříkladu Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha byl zřízen zákonem č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů.

¹⁴⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 100.

otázka legality arbitrážních center, která ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 ZRŘ statut stálého rozhodčího soudu nemají, ale dle mého názoru se jedná pouze o "třetí osobu" (tzv. *appointing authority*), kterou strany pověřují jmenováním rozhodce a jejíž zřízení probíhá výlučně z vůle soukromoprávních subjektů.

V žádném případě nemohu souhlasit s tvrzením předsedy arbitrážního centra Rozhodčí soud České republiky L. Lisseho, že „*tato občanská sdružení byla zřízena aktem aplikace práva orgánu státní moci na základě zákona a jejich konstitucionalizace tedy rovněž splňuje podmínky ustanovení § 13 ZRŘ.*“¹⁵⁰ Dle mého názoru úmyslem zákonodárce zajisté nebylo zakotvit, že stálý rozhodčí soud lze zřídit na základě jakéhokoliv zákona, tedy i zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Stálý rozhodčí soud může být založen pouze legislativní cestou a ne soukromoprávním ujednáním několika osob. Souhlasím s názorem doc. Rabana, podle kterého: „*Nelze podle práva ČR založit bez výslovného zmocnění zákona stálý rozhodčí soud. Žádné jiné instituce nejsou zákonem vyňaty ze čl. 36 Listiny z pravomoci státních soudů o rozhodování o právech lidí v majetkových sporech a tedy nemohou vlastním jménem vydávat závazné a vykonatelné rozhodčí nálezy a jejich řády nejsou bez dalšího závazné.*“¹⁵¹

Kdyby český zákonodárce chtěl poskytnout možnost založit stálý rozhodčí soud širšímu okruhu osob, učinil by tak patrně v podobných intencích, jakých je koncipován § 12 slovenského zákona o rozhodcovskom konaní¹⁵², který výslovně uvádí: „*Právnická osoba môže na základe tohto zákona a na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd.*“

I když arbitrážní centra vedou seznamy rozhodců a vydávají procesní pravidla, tedy vykonávají podle ustanovení § 13 odst. 1 ZRŘ činnosti typické pro stálé rozhodčí soudy, jejich zřizování dle většiny autorů (prof. Růžička, prof. Bělohlávek, P. Raban)¹⁵³ nemá oporu v zákoně a představuje pro strany sporu riziko, zejména v nemožnosti vykonat rozhodčí nález vydaný takovýmto centrem. Zákon dává právo vydávat listiny rozhodců pouze stálým rozhodčím soudům a zároveň jen stálé rozhodčí instituce zákon

¹⁵⁰ Lisse, L.: K činnosti arbitrážních center a stálých rozhodčích soudů. <http://www.rozhodcisoud.net>.

¹⁵¹ Raban, P.: Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11.

¹⁵² Zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní, v platnom znení.

¹⁵³ Růžička, K., op. cit. sub. 11; Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 2005, č. 10, s. 54-59; Raban, P., op. cit. sub. 148.

opravňuje vázat výběr stran na seznam u nich vedený. Dále právo vydávat „závazné řády“ mají jen stálé rozhodčí soudy a musí je uveřejňovat v Obchodním věstníku, aby byly veřejně dostupné všem stejnou měrou jako právní předpisy.¹⁵⁴

Dále se ztotožňuji s názorem prof. Bělohávka ohledně toho, že přes výše uvedené argumenty je činnost těchto center v legálních mezích ad hoc arbitráže možná. Jejich pravidla pro řízení jsou očima zákona (ustanovení § 19 odst. 1 ZRŘ) dohodou stran o postupu v řízení, ale v žádném případě nejsou řádem ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 ZRŘ. Strany tak v takové dohodě o postupu v řízení nesjednávají pravomoc arbitrážního centra, které samo není oprávněno k vedení rozhodčího řízení, nýbrž rozhodce ad hoc (seznam rozhodců je *de iure* pouhým seznamem doporučených osob a může mít pouze indikativní povahu).

Postavení tzv. arbitrážních center bych tedy shrnula jako institut, který sice obchází ustanovení § 13 ZRŘ, činí tak ovšem v zákonných mezích upravujících rozhodčí řízení ad hoc. Osobně si myslím, že by stálé rozhodčí soudy mohly volně zřizovat kvalifikované právnické osoby (typicky obchodní komory a jiná sdružení podnikatelů), úkolem zákona by pak ale bylo stanovit kvalifikační kritéria pro takovou právnickou osobu a to tak, aby ní nemohlo být občanské sdružení o třech členech.

6.2 Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí

Doposud jsem se v této práci zabývala především rozhodčím řízením v České republice. Nyní bych se teda ráda alespoň stručně věnovala některým ze zahraničních stálých rozhodčích institucí, které dle mého názoru vynikají svým významem a zajímavostí.

6.2.1 American Arbitration Association¹⁵⁵

Americká rozhodčí asociace je rozhodčí institucí nabízející provádění rozhodčího řízení podle několika desítek rozhodčích řádů pro národní rozhodčí řízení a jednoho

¹⁵⁴ Jelikož se řád (stálého rozhodčího soudu) stává dle § 13 odst. 3 ZRŘ automaticky zněním rozhodčí smlouvy, která má vyšší právní sílu než dispozitivní ustanovení.

¹⁵⁵ Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení II. část: American Arbitration Association (AAA). Obchodní právo, 2007, č. 2, s. 20-26; Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 171-174; Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 160-162.

rozhodčího řádu pro mezinárodní rozhodčí řízení. AAA je největší a nejznámější americkou rozhodčí institucí.¹⁵⁶

Počátky rozhodčího řízení v USA sahají do minulého století, k velkému průlomů v jeho provádění dochází po vydání moderního zákona o rozhodčím řízení ve státě New York v roce 1920. Na vydání federálního rozhodčího zákona (*Federal Arbitration Act*), kterým byly uznány rozhodčí doložky v mezistátních smlouvách, v roce 1925 měla významný vliv americká rozhodčí společnost (*Arbitration Society of America*) založena v roce 1920. V r. 1924 byla založena další rozhodčí organizace, rozhodčí nadace (*Arbitration Foundation*) a v roce 1926 se sloučením společnosti a nadace vytvořila AAA, která se nejprve vyvíjela jako organizace s čistě národními úkoly a jejímž prvním cílem bylo uvést rozhodčí řízení v USA do všeobecného povědomí a uznání.

AAA je asociací tvořící akciovou společnost. Pro národní obchodněprávní spory existuje řád AAA pro řešení obchodněprávních sporů (*AAA Commercial Dispute Resolution*), který obsahuje dvě části, a to smírčí řád a rozhodčí řád. Dále existuje řada rozhodčích řádů pro různá právní odvětví a obory (např. *Construction Industry Arbitration Rules and Mediation Procedures*). Na mezinárodní spory se aplikuje mezinárodní rozhodčí řád AAA (*AAA International Arbitration Rules*). Na pozadí vzrůstajícího počtu mezinárodních řízení AAA, v r. 1996 zřídila v New Yorku vlastní organizační jednotku, *International Centre for Dispute Resolution*. S více než 500 novými řízeními za rok je AAA s ICDR po ICC druhou největší mezinárodní rozhodčí institucí na světě. AAA je asociací, jejíž členství není podmíněno, mezi její členy patří společnosti, advokátní kanceláře, odbory i jednotlivci. Organizaci AAA tvoří představenstvo, členové představenstva s výkonnými pracovníky, tajemník.

Zvláštností IAR je, že podle čl. 6 odst. 4 IAR nesmí tajemník zásadně jmenovat rozhodce stejné národnosti, jakou má jedna ze stran. Také IAR mají stejně jako řád

¹⁵⁶ Další rozhodčí instituce v USA s částečně vlastními rozhodčími řády jsou např. *CPR Institute for Dispute Resolution* (New York), *Society of Maritime Arbitrators, Inc.* (New York), *The National Institute for Dispute Resolution* (Washington D.C.) apod.

LCIA tu zvláštnost, že všichni rozhodci jsou vybíráni a jmenováni rozhodčí institucí, pokud se strany nedohodly jinak. Tato úprava je obsažena v čl. 6 odst. 3 věta 1 IAR.¹⁵⁷

6.2.2 International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce¹⁵⁸

Mezinárodní rozhodčí soud u Mezinárodní obchodní komory v Paříži patří k několika málo institucím, které jsou zařazeny v celém rozsahu do rozhodčích institucí mezinárodních, důvodem je skutečnost, že rozhodčí soud ICC provádí pouze mezinárodní rozhodčí řízení. Je nejstarší a vedoucí institucí mezinárodní arbitráže. ICC byla založena představiteli mnoha států v roce 1919. V r. 1923 ICC zřídila rozhodčí soud, jehož hlavním cílem byla podpora mezinárodní arbitráže a institucionalizování rozhodčího řízení. Pojem „*international*“ byl k názvu rozhodčího soudu připojen až v roce 1989. ICC rozhodčí soud je právně nesamostatná součást Mezinárodní obchodní komory (ICC) v Paříži. Rozhodčí řízení je upraveno v ICC rozhodčím řádu, který je vydáván radou ICC na návrh rozhodčího soudu a po konzultaci s komisí ICC pro mezinárodní arbitráž (*ICC Commission on International Arbitration*). V čele ICC rozhodčího soudu stojí předseda, který má poměrně silné postavení a může sám činit naléhavá rozhodnutí, a plenární zasedání skládající se z 64 členů (jmenovaných radou ICC na návrh národních výborů). Podle čl. 1 odst. 1 věta 3 ICC řádu rozhodčí soud vede řízení zásadně jen tehdy, když se jedná o „*business dispute of an international character*“. Tato podmínka byla doplněna o novou úpravu v čl. 1 odst. 1 věta 4 ICC řádu, podle které je rozhodčí soud příslušný vždy, když se na tom strany dohodly, a to i v případech, kdy se nejedná o mezinárodní spor.

Strany si mohou dohodnout nejenom místo jednání, ale i jazyk řízení. Na rozdíl od RS v řízení před ICC rozhodčím soudem platí, že nedohodnou-li se strany na rozhodčím senátu, rozhoduje spor jediný rozhodce. Pokud nedojde k domluvě stran, jmenuje

¹⁵⁷ „Pokud se do 45 dnů od zahájení RŘ všechny strany společně nedohodly na způsobu jmenování rozhodce(ů), je tajemník povinen na písemnou žádost některé ze stran jmenovat rozhodce a předsedu rozhodčího senátu.“

¹⁵⁸ Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení IV. část: International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court). Obchodní právo, 2007, č.4, s. 27-39; Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 174-179; Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 154-158.

rozhodce výbor soudu. Zajímavostí je, že ICC rozhodčí soud nevede seznam rozhodců, ale řídí se pouze návrhy jednotlivých národních výborů.

Kromě samotné arbitráže nabízí ICC rozhodčí soud i další služby jako appointing authority, smírčí řízení, expertní řízení a předarbitrážní řízení.

6.2.3 London Court of International Arbitration¹⁵⁹

Londýnský mezinárodní rozhodčí soud je rozhodčí instituce nabízející institucionální rozhodčí řízení, které je určené jen pro mezinárodní spory. Tato rozhodčí instituce založena v r.1892 patří k nejstarším stálým rozhodčím institucím. Pozornost vzbuzuje jeho zajímavá právní forma, LCIA je právnická osoba (*Company Ltd*), jejímž společníky jsou Královský institut rozhodců¹⁶⁰ a anglická veřejnost.

Místem řízení před LCIA nemusí být Londýn, jazyk řízení se řídí podle jazyka rozhodčí doložky, není-li stanoveno jinak. Zvláštností je, že poplatky za rozhodčí řízení se v řízení před LCIA neodvíjejí od hodnoty sporu, ale jsou stanoveny jako hodinová sazba a že předseda senátu, nebo jediný rozhodce musí být jiné národnosti než sporné strany (podobně upraveno v IAR).

6.2.4 International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria

Této stále rozhodčí instituci a rozhodčímu řízení před ní je v mojí práci věnována samostatná kapitola, zde na ni z tohoto důvodu pouze odkazuji.¹⁶¹

¹⁵⁹ Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení V. část: London Court of International Arbitration (LCIA). Obchodní právo, 2007, č.5, s. 14-27; Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 179-183; Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 158-159.

¹⁶⁰ *Chartered Institute of Arbitrators*

¹⁶¹ Viz kapitola 5. Srovnání řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR s řízením před Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni

7. SROVNÁNÍ ŘÍZENÍ před ROZHODČÍM SOUDEM při HK ČR a AK ČR s ŘÍZENÍM před MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM SOUDEM HOSPODÁŘSKÉ KOMORY RAKOUSKA ve VÍDNI

Mým cílem v této části mé diplomové práce není detailní popsání postupu stálé rozhodčí instituce, od podání žaloby až do vydání rozhodčího nálezu, což by rozsahem odpovídalo samostatné diplomové práci, ale chtěla bych se v této kapitole pokusit pouze nastínit základní principy procesu řízení před stálým rozhodčím soudem na základě srovnání nejvýznamnějšího stálého rozhodčího soudu v ČR- Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR s jedním z významných mezinárodních institucionálních rozhodčích soudů- Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni.

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je stálá rozhodčí instituce působící při Hospodářské komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování majetkových sporů nezávislymi rozhodci podle ZRŘ. RS byl zřízen výnosem Ministerstva zahraničního obchodu ze dne 27.5. 1949, jímž byl vydán jeho původní Statut a Řád.¹⁶²

Podle ustanovení § 3 zákona č. 223/1994 Sb. (který nabyl účinnosti dne 1.1. 1995), na základě kterého byla sloučena Československá obchodní a průmyslová komora s Hospodářskou komorou ČR, se Rozhodčí soud působící do té doby při ČSOPK stal stálým rozhodčím soudem působícím při HK a jeho označení se změnilo na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, s tím, že kontinuita soudu byla zachována. Obdobně byla tímto zákonem zachována i kontinuita předsednictva soudu, jeho statutu a řádu, a rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch původního soudu se dle tohoto zákona považují za rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch RS.¹⁶³ Zákonný podklad pro existenci RS poskytuje ustanovení § 19 zákona č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky konstatováním, že „*při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud Rozhodčí soud Hospodářské komory České republiky a Agrární komory*

¹⁶² Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 61.

¹⁶³ Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995, s. 33 an.

*České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislémi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení.*¹⁶⁴

Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni je rozhodčí institucí, která nabízí institucionální rozhodčí řízení určené výhradně pro mezinárodní spory. Na základě rozhodnutí předsednictva spolkové komory byl vytvořen 1.1. 1975 stálý rozhodčí soud.¹⁶⁵ Rozhodčí soud spolkové komory byl od počátku koncipován jako mezinárodní rozhodčí soud. Právním podkladem pro jeho ustanovení je § 19 odst. 3 HKG: „...činnost Stálého mezinárodního rozhodčího soudu ve sporech, při kterých nemají obě smluvní strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, k okamžiku uzavření dohody svoje sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku, spadá do oblasti působnosti Spolkové komory.“ K názvu rozhodčího soudu spolkové komory byl 1.9. 1991 připojen pojem „International“. S touto změnou názvu měla být také odstraněna možná záměna se stálými rozhodčími soudy zemských komor,¹⁶⁶ které jsou příslušné pro rozhodování sporů mezi stranami z Rakouska. Rozhodčí řízení je upraveno v rozhodčím a smírčím řádu VMRS ze dne 3.5. 2006, který vstoupil v platnost dne 1.7. 2006 (tzv. Vídeňská pravidla¹⁶⁷).¹⁶⁸

RS pravidelně spolupracuje s jinými zahraničními rozhodčími institucemi, rozhodčími soudy nebo obchodními či jinými komorami v Rakousku, Japonsku, Číně, Ukrajině, Rusku, Indii, Maltě, Egyptě, Lotyšsku a s AAA¹⁶⁹, stejně tak i VMRS uzavřel smlouvy o spolupráci¹⁷⁰ ku příkladu s následujícími institucemi: AAA, CEPANI, German Institution of Arbitration, českým RS¹⁷¹.

¹⁶⁴ § 19 zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ K dějinám arbitráže u hospodářské komory v Rakousku, viz Melis, W.: Die neue Schieds- und Schlichtungsordnung des Internationalen Schiedsgerichtes der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft. Österreichisches Anwaltsblatt, 1991, s. 776.

¹⁶⁶ Landeskammer

¹⁶⁷ Wiener Regeln

¹⁶⁸ Raban, P., op. cit. sub. 5, s. 185-188; Zahradníková, R., op. cit. sub. 103, s. 23-35.

¹⁶⁹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 62.

¹⁷⁰ Např. Dohoda o spolupráci mezi RS a VMRS na úseku obchodního rozhodčího řízení z r. 1999, Cooperating Agreement entered into with the American Arbitration Association dated 1990.

¹⁷¹ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules, A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 6; Zahradníková, R., op. cit. sub. 100, s. 23-35.

7.1 Organizace rozhodčí instituce

RS se skládá z předsednictva RS, rozhodců a tajemníka RS. V čele RS stojí třináctičlenné předsednictvo RS, jmenované na dobu tří let představenstvy HK ČR a AK ČR, jehož členem může být jmenován pouze rozhodce zapsaný na listinu rozhodců vedenou RS. Předsednictvo RS řídí RS, vykonává úkony svěřené Statutem RS a Řády a všechny další úkoly, které patří do pravomoci RS, stejně tak i dohlíží na řádný chod rozhodčího řízení a prostřednictvím tajemníka RS a sekretariátu RS obstarává veškerou agendu spojenou s činností RS.¹⁷²

U VMRS působí kromě předsednictva, rozhodců a generálního tajemníka, i mezinárodní rada¹⁷³. Předsednictvo VMRS má minimálně pět členů, kteří jsou jmenováni rozšířeným předsednictvem Hospodářské komory Rakouska na funkční období pěti let.

7.2 Zahájení rozhodčího řízení

Jak v řízení před RS, tak i v řízení před VMRS se rozlišuje, zda jde o rozhodčí řízení vnitrostátní nebo mezinárodní (řízení s tzv. mezinárodním prvkem). Zatímco RS zajišťuje cestou rozhodčího řízení řešení sporů charakteru vnitrostátního i mezinárodního a každé z nich je upraveno samostatným Řádem, řídí se řízení s mezinárodním prvkem před VMRS a řízení vnitrostátní před Stálým rozhodčím soudem Hospodářské komory Vídeň rozhodčím řádem jediným, a to tzv. Vídeňskými pravidly. Článek 1 odst. 3 VP¹⁷⁴ zaručuje, že vnitrostátní povaha sporu mezi rakouskými stranami, navzdory dohody stran o aplikaci (mezinárodních) VP, nebude mít za následek neplatnost rozhodčí smlouvy.¹⁷⁵

¹⁷² Podrobněji Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 62-63.

¹⁷³ Mezinárodní rada je tvořena odborníky mezinárodního rozhodčího soudnictví, které může přizvat předsednictvo na dobu svého funkčního období a jejichž úlohou je poskytnout výklad aktuálních odborných otázek.

¹⁷⁴ Který stanoví: „Dohodnuly-li se strany, které měly v době uzavření rozhodčí smlouvy své sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku, že by měl jejich spory s konečnou platností rozhodnout rozhodce nebo rozhodčí senát ustanovený dle Vídeňských pravidel, a nemá-li předmět sporu mezinárodní charakter, je k řešení sporu v rozhodčím řízení příslušný Stálý rozhodčí soud Hospodářské komory Vídeň (...).“

¹⁷⁵ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 60 odkazující na OGH, 7 February 1990, 33 Ob 609/89, kde bylo judikováno, že rozhodčí smlouva uzavřená mezi dvěma Rakouskými společnostmi byla neplatná, protože nespécifikovala jurisdikci Rakouské rozhodčí instituce.

ŘV a ŘM v § 14 stanoví, že otázky řízení, které nejsou v nich upraveny, se řídí ustanovením ZRŘ. Ustanovení § 30 ZRŘ pak umožňuje přiměřené použití OSŘ i na řízení před rozhodci. Podle prof. Růžičku lze vztah ZRŘ a OSŘ chápat jako „*fakultativní analogii*“, protože „*charakter rozhodčího řízení připouští, aby v případě přiměřeného užití OSŘ bylo možné jeho ustanovení modifikovat pro konkrétní řízení, ale v žádném případě nelze hovořit o subsidiaritě či podřízenosti ZRŘ ustanovením OSŘ.*“¹⁷⁶ A. Bělohávek zase v této souvislosti hovoří o „*analogii iuris*“.¹⁷⁷ Ve srovnání s Řády, VP žádné podobné ustanovení o analogickém použití ZPO na rozhodčí řízení neobsahují, jelikož je rakouská právní úprava rozhodčího řízení (na rozdíl od české právní úpravy obsažené v ZRŘ) obsažena přímo v ZPO.

7.2.1 Žaloba

Prvním procesním krokem ve většině institucionalizovaných rozhodčích řízeních je podání žaloby. Stejně tak i řízení před RS a VMRS se zahajuje podáním žaloby. Podmínkou projednání žaloby je zaplacení poplatku za rozhodčí řízení.

ŘM i ŘV v ustanovení § 17 stanoví, co má žaloba obsahovat: kromě označení a adres stran i nárok žalobce a jeho podpis. Podle odst. 2 má žaloba také obsahovat: poukaz na založení pravomoci (příslušnosti) RS (pokud nevyplývá z mezinárodní smlouvy pro strany závazné); stanovení skutkových a právních okolností, na kterých žalobce zakládá své žalobní nároky, a poukaz na důkazy, jimiž lze tyto okolnosti prokázat; hodnotu předmětu sporu; doklad o zaplacení poplatků za rozhodčí řízení; jméno a příjmení rozhodce, kterého jmenuje žalobce, nebo žádost, aby byl jmenován předsedou RS.

Podobně i VP v čl. 9 odst. 3 stanoví, že žaloba musí obsahovat: označení stran a jejich adresy; konkrétní nárok; skutkové údaje, o které se opírá, a navrhované důkazy; hodnotu předmětu sporu; údaje o počtu rozhodců a jmenování rozhodce.

Neobsahuje-li text žaloby požadavky uvedené v § 17 Řádů, bude žalobce vyzván tajemníkem RS k jejich odstranění, přičemž lhůta nesmí být delší než 2 měsíce u mezinárodních sporů (10 dnů u vnitrostátních sporů); obdobně neodpovídá-li žaloba článku 9 odst. 3 VP nebo chybí-li vyhotovení či přílohy, vyzve generální tajemník

¹⁷⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 65.

¹⁷⁷ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 228.

žalobce k doplnění nebo odstranění nedostatků. VP však žádnou lhůtu nestanoví, ale obvykle je tato lhůta 15 dnů v závislosti na druhu nedostatku nebo chybějící informace, s možností jejího prodloužení s ohledem na čl. 13 VP.¹⁷⁸

Na rozdíl od řízení před VMRS, v kterém je žalující strana povinna při podání žaloby uhradit na účet VMRS poplatek za zahájení rozhodčího řízení, tzv. zápisné¹⁷⁹ ve výši 2 000,- EUR, nejsou strany povinny při řízení před RS platit tzv. registrační poplatek.

Počet vyhotovení žaloby, na rozdíl od řízení soudního, která se podává RS nebo VMRS, závisí na počtu rozhodců. V případě, že bude spor rozhodovat jediný rozhodce, pak se podává ve trojím vyhotovení, a v případě, že bude rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát, pak v pěti vyhotoveních.

I po podání žaloby RS nebo VMRS mohou strany jednat o smírném urovnání vzniklého sporu. Jestliže dospějí ke smírnému urovnání všech nároků uplatněných žalobou, měla by být žaloba v plném rozsahu vzata žalobcem zpět a řízení usnesením zastaveno.

Rozhodčí řízení u RS bude zastaveno také v případě, že žalobce nezaplatí poplatek za rozhodčí řízení. U stálé rozhodčí instituce ve Vídni, tj. u VMRS, platí strany rovným dílem stanovenou zálohu na předpokládané náklady VMRS. Jestliže žalovaný nezaplatí svůj podíl, je žalobce vyzván ji zaplatit, když tak neučiní, žaloba se projednávat nebude.

7.2.2 Žalobní odpověď

Po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení a případném odstranění vad žaloby doručí generální tajemník VMRS,¹⁸⁰ resp. tajemník RS, žalované straně žalobu i k žalobě přiložené písemnosti, rozhodčí řád VMRS (resp. příslušný Řád RS) a listinu rozhodců¹⁸¹.

Současně s doručovanou žalobou je žalovaná strana vyzvána, aby se ve lhůtě 30 dnů v řízení před VMRS a u mezinárodních sporů před RS (15 dnů u vnitrostátních sporů před RS) k žalobě vyjádřila a jmenovala rozhodce.

¹⁷⁸ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 226.

¹⁷⁹ V originálním znění jde o „Einschreibebühr“, jedná se vlastně o vstupní poplatek skládaný při podání žaloby.

¹⁸⁰ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 237.

¹⁸¹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 73.

Žalovaná strana může na žalobu reagovat třemi různými způsoby: může zůstat pasivní a nereagovat (v takovém případě bude rozhodce/rozhodci rozhodovat pouze na základě tvrzení a důkazů žalobce), nebo naopak uznat žalobní nároky anebo odporovat v žalobě uplatněným nárokům a vznést protiargumenty (buď proto, že je považuje za neoprávněné a nedůvodné, nebo že byl žalovaný nárok již uhrazen), nebo může vznést námitku promlčení anebo jejich započtení s jinou pohledávkou.¹⁸²

Žalovaný je taky podle § 28 Řádů oprávněn podat do skončení ústního jednání o základní žalobě protižalobu. Stejně oprávnění poskytuje až do skončení dokazování žalované straně i čl. 11 VP.

7.2.3 Jmenování rozhodců

Jmenování rozhodců i určení jejich počtu je v první řadě záležitostí stran a je považováno za jeden z nejdůležitějších kroků v jakékoli arbitráži. Identita rozhodců trvale ovlivní charakter a kvalitu daného rozhodčího řízení a může mít přímý vliv na jeho výsledek.¹⁸³ Jmenování arbitrů představuje proto hlavně aplikaci zásady autonomie stran v rozhodčím řízení a právě i to je důvod, proč ani česká právní úprava, ani rakouská úprava rozhodčího řízení, nestanoví zvláštní podmínky pro výkon funkce rozhodce, dokonce nestanoví ani požadavek právnického vzdělání nebo podmínku bezúhonnosti rozhodce. Podle § 4 ZRŘ může být rozhodcem občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Podle čl. 7 odst. 1 VP rozhodcem může být, bez ohledu na svou státní příslušnost, každá osoba způsobilá k právním úkonům. Tyto požadavky na osobu rozhodce bývají někdy kritizovány jako nedostatečné zejména proto, že rozhodcům je svěřena pravomoc rozhodovat o (majetkových) sporech s konečnou platností a jimi vydané rozhodčí nálezy jsou vykonatelným a exekučně vymahatelným rozhodnutím. Účelem rozhodčího řízení ovšem není nahradit systém řízení soudního, ale vyřešit problém mezi stranami co nejrychleji, bez zbytečných průtahů a nákladů. Minimální požadavky na osobu rozhodce, které vycházejí z historických zkušeností, jsou tak stanoveny zákonodárci

¹⁸² Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 74-76.

¹⁸³ Born, G.B.: *International Commercial Arbitration – Commentary and Materials* (2nd edition). Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 620-629; Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N. a Partasides, C.: *Law and Practise of International Commercial Arbitration* (4th edition). London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 4-39.

úmyslně. Je to teda vlastní rozhodnutí stran sporu a jen ony nesou riziko a odpovědnost při výběru osoby rozhodce.¹⁸⁴

Základním zákonným požadavkem nejenom podle české právní úpravy je požadavek, aby rozhodce byl nestranný a nezávislý. Podle § 8 ZRŘ ten, kdo má být určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu sdělit okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen. Pro rozhodce obou zmiňovaných rozhodčích institucí platí omezení, že rozhodcem nemůže být soudce českého obecného nebo Ústavního soudu, resp. soudce rakouského státního soudu.¹⁸⁵ Strany se mohou dohodnout, že jejich spor má být rozhodnut jedním rozhodcem nebo rozhodčím senátem složeným ze tří rozhodců, a taky mohou sjednat zvláštní dodatečné kvalifikační požadavky na osobu rozhodce.

V současnosti existují pro řízení před RS dvě listiny rozhodců, jedna pro vnitrostátní spory, druhá pro spory mezinárodní, které musí být podle § 13 odst. 2 ZRŘ uveřejněny v Obchodním věstníku.

Každá strana může do zahájení ústního jednání před RS odmítnout rozhodce, předsedu rozhodčího senátu nebo jediného rozhodce, jestliže má důvodné pochybnosti o jeho (jejich) nepodjatosti, a také při jejím prvním procesním úkonu zpochybnit pravomoc RS projednat spor.¹⁸⁶

VP ve svém čl. 16 stanoví taxativně důvody, pro které může být rozhodce odmítnut, a to pouze: jsou-li dány okolnosti, jež vzbuzují oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti, nebo pokud nesplňuje předpoklady stanovené dohodou stran.¹⁸⁷

Na rozdíl od VP, Řády ani ZRŘ nestanoví taxativně důvody pro odmítnutí rozhodce stranou. Důvodem je v podstatě domněnka strany, jež má důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. Ustanovení § 12 ZRŘ ukládá rozhodci, u kterého vyšly najevo okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, povinnost se funkce vzdát.

¹⁸⁴ Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. Právní rozhledy, 2006, č. 6, s. 224-228.

¹⁸⁵ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 124; Růžička, K.: Rizika tuzemského rozhodčího řízení. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2008, č. 1, s. 113.

¹⁸⁶ Srov. Rsp 151/01

¹⁸⁷ Podrobněji Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 361-366.

O odmítnutí rozhodce podle § 22 odst. 2 Řádů rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo odmítnutí směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o odmítnutí výlučně předsednictvo RS, které také rozhodne o odmítnutí jediného rozhodce. Podle čl. 16 odst. 3 VP pokud odmítnutý rozhodce neodstoupí, rozhodne o jeho odmítnutí předsednictvo na základě skutečností uvedených ve sdělení o odmítnutí a k němu připojených důkazů.

Funkce rozhodce VMRS může předčasně zaniknout následovně: dohodou stran, odstoupením, smrtí rozhodce, vyhověním návrhu na odmítnutí rozhodce nebo je-li rozhodce zproštěn své funkce předsednictvem VMRS.¹⁸⁸ K nahrazení rozhodce RS rozhodcem novým může dojít v případě, že jmenovaný rozhodce zemřel, pozbyl způsobilosti k právním úkonům, rezignoval na funkci nebo bylo rozhodnuto o jeho odmítnutí. Nový rozhodce je jmenován stranou nebo předsedou RS, resp. předsednictvem VMRS.

„Vzhledem k tomu, že Řády ve svých ustanoveních komplexně upravují problematiku odmítnutí rozhodce pro případ, kdy sám nerezignuje, nepřichází v úvahu jeho vyloučení obecným soudem podle § 12 odst. 2 ZRŘ.“¹⁸⁹

Rozhodci VMRS podle čl. 7 odst. 4 VP mají povinnost vykonávat svůj úřad zcela nezávisle a nestranně, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí, a nejsou přitom vázáni žádnými pokyny. Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všem, co se dozvěděli v souvislosti s výkonem své funkce. Podobně i rozhodci RS jsou povinni dle § 6 odst. 1 ZRŘ zachovávat mlčenlivost. Právo zprostit rozhodce mlčenlivosti náleží v první řadě stranám. Ustanovení § 6 odst. 2 ZRŘ připouští možnost z vážných důvodů nahradit vůli stran rozhodnutím obecného soudu.

Na rozdíl od ZRŘ nebo Řádů obsahují VP v čl. 8 ustanovení o ručení,¹⁹⁰ které bylo do VP začleněno, aby chránilo arbitry vedoucí rozhodčí řízení podle VP, instituci VMRS,

¹⁸⁸ Článek 17-18 VP

¹⁸⁹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 82.

¹⁹⁰ Podle kterého *„pokud to zákon připouští, je vyloučena odpovědnost rozhodců, generálního tajemníka, předsednictva a jeho členů a Hospodářské komory Rakouska a jejich zaměstnanců za jakékoliv konání nebo opomenutí v souvislosti s rozhodčím řízením.“*

včetně jeho zaměstnanců a úředníků před soudními procesy zahájenými nespokojenými stranami sporu nebo třetími stranami.¹⁹¹

7.2.4 Rozhodování o pravomoci (příslušnosti)

Pravomoc k projednání a rozhodnutí sporu vyplývá pro RS z následujících třech možností:

- a) z mezinárodní smlouvy, kterou je ČR vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv (v současné době není ČR vázána žádnou mnohostrannou ani dvoustrannou mezinárodní smlouvou, která by stanovila, že určitý okruh sporů nebo spory mezi určitými subjekty bude obligatorně rozhodnut v rozhodčím řízení RS, jako tomu bylo v době existence RVHP);¹⁹²
- b) z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami;
- c) z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle stran podřídit se pravomoci RS (případ, kdy mezi stranami nebyla uzavřena žádná rozhodčí smlouva a žalobce přesto podá k RS žalobu).¹⁹³

Z ustanovení § 1 odst. 3 ŘM (a § 1 odst. 4 ŘV) vyplývá, že nedostatek pravomoci (příslušnosti) RS musí strana namítnout při jejím prvním procesním úkonu. K pozdějšímu uplatnění námítky se přihlídně jen tehdy, jde-li o věc, která svou povahou nemůže být projednávána v rozhodčím řízení. Oba řády v tomto smyslu odkazují na § 15 odst. 2 ZRŘ, podle kterého *„námítku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu, týkajícího se věci samé.“*

¹⁹¹ Podrobněji Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 178-192.

¹⁹² Dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic, které jako jednu z možností řešení sporů v rozhodčím řízení zakotvují, nepočítají s rozhodčím řízením před RS.

¹⁹³ Po tom, co tajemník zjistí, že neexistuje rozhodčí smlouva ve prospěch RS a upozorní na to žalobce a netrvá-li žalobce na projednání žaloby nebo se již RS neozve, je rozhodčí řízení zastaveno. Bude-li však trvat žalobce na tom, aby žaloba byla RS projednána, teprve tehdy je mu vyměřen poplatek za rozhodčí řízení. Je-li poplatek za rozhodčí řízení zaplacen, pak bude žaloba odeslána žalovanému. (RS nikdy neprojednal a nerozhodl žalobu, kdy neexistovala rozhodčí smlouva a žalovaný se dobrovolně nepodrobil pravomoci RS).

Otázka rozhodování o pravomoci (příslušnosti) RS je upravena rozdílně pro vnitrostátní spory a pro mezinárodní spory. U mezinárodních sporů rozhoduje o pravomoci (příslušnosti) RS jeho předsednictvo.¹⁹⁴

Pravomoc (příslušnost) VMRS plyne z ustanovení čl. 1 odst. 1 VP, podle kterého *„Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni zajišťuje řešení sporů cestou rozhodčího řízení, v nichž ne všechny smluvní strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, měly v době uzavření této smlouvy své sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku. Tento Rozhodčí soud si mohou pro vyřízení sporů mezinárodního charakteru zvolit též strany se sídlem nebo obvyklým pobytem v Rakousku.“*

Podobně jako § 15 odst. 2 ZRŘ i VP v čl. 19 stanovují podmínku, že námitka nepřislušnosti VMRS musí být vznesena nejpozději při prvním úkonu ve věci; pozdější vznesení námítky je vyloučeno. Pokud je však zmeškání dle názoru VMRS dostatečně omluvitelné, může být pozdní námitka přijata.

Pozoruhodné je s ohledem na výše uvedené zejména ustanovení § 584 odst. 2 ZPO, podle kterého v případě, že rozhodčí soud odmítne svou pravomoc rozhodovat ve věci, která je předmětem sporu, z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy nebo z důvodu nearbitrability předmětu sporu, tak obecný soud nemůže odmítnout žalobu s odůvodněním, že ve věci je příslušný rozhodovat rozhodčí soud. Podáním žaloby u obecného soudu zaniká, podle § 611 odst. 2 ZPO, právo žalobce podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu, jímž rozhodčí soud odmítl svou pravomoc. Pro srovnání je nutné uvést, že dospějí-li rozhodci podle § 15 odst. 1 ZRŘ k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, tak rozhodnou o nedostatku své pravomoci formou usnesení, přičemž možnost napadení takového rozhodnutí ZRŘ neřeší.¹⁹⁵

Mezi stranami může existovat platně uzavřená rozhodčí smlouva, vzniknout spor a přesto nebude dána pravomoc RS k projednání žaloby. ZRŘ v § 2 odst. 2 stanoví jako

¹⁹⁴ U vnitrostátních sporů rozhodují o pravomoci (příslušnosti) RS sami rozhodci. Před svým rozhodnutím si mohou vyžádat stanovisko předsednictva RS.

¹⁹⁵ Podrobněji Dobiáš, P., op. cit. sub. 102, s. 1077; Zahradníková, R., op. cit. sub. 103, s. 23-35.

jednu z podmínek arbitrability sporu, aby strany o předmětu sporu mohly uzavřít smír.¹⁹⁶

Tím, že § 581 odst. 2 ZPO umožňuje explicitně rozhodovat v rozhodčím řízení spory z oblasti dědického a rodinného práva, se právní úprava ZPO odlišuje od právní úpravy ČR,¹⁹⁷ která řešení sporů ve věcech řízení o dědictví nepřipouští.¹⁹⁸ Ve srovnání s § 2 odst. 1 ZRR tak nalezneme v ZPO širší vymezení arbitrability, která zahrnuje nejen všechny majetkové spory, ohledně kterých lze platně uzavřít rozhodčí smlouvu, ale i spory nemajetkové povahy, u nichž je podmínkou arbitrability možnost uzavřít smír.¹⁹⁹

7.3 Průběh rozhodčího řízení

V případě, že se strany sporu nedohodly na tzv. urychleném řízení (§ 27a Řádů) nebo tzv. zjednodušeném řízení (§ 27 Řádů),²⁰⁰ projednává se spor na neveřejném zasedání ústně.

ZRR nevyjmenovává jednotlivé zásady rozhodčího řízení. Základní zásady jsou však stručně vyjádřeny v § 18 ZRR, který stanoví, že „*strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.*“ Na toto ustanovení reflektují i § 5a Řádů, podle kterých „*rozhodci postupují v řízení způsobem, který považují za vhodný tak, aby při zachování rovného postavení stran a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl bez zbytečných formalit zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.*“²⁰¹

¹⁹⁶ V souladu s §99 odst.1 OSŘ lze řízení ukončit smírem připouští-li to povaha věci. Povaha věci nepřipouští uzavření smíru u jednostranných právních úkonů a v případech ve kterých hmotněprávní úprava vylučuje, aby si strany mezi sebou upravily právní vztahy dispozitivními právními úkony. V rozhodčím řízení tak není možné rozhodovat mj. právní věci, o nichž může soud zahájit řízení i bez návrhu podle §81 OSŘ a mezi něž patří i řízení o dědictví.

¹⁹⁷ Bělohlávek, A.: Arbitrabilita sporů. Právní zpravodaj, 2003, č. 3, s. 6-8; Bělohlávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2, s. 18.

¹⁹⁸ Nová rakouská právní úprava rozhodčího řízení, která byla ve dnech 20. a 21. října 2005 představena na mezinárodní konferenci pořádané k 30.výročí založení VMRS, je obsažena ve čtvrtém oddílu šesté části rakouského civilního procesního řádu.

¹⁹⁹ Podrobněji Dobiáš, P., op. cit. sub. 102, s. 1076-1077; Schwarz, F.T., Konrad Ch.W., op. cit. sub. 175, s. 42.

²⁰⁰ V tzv. zjednodušeném řízení rozhodčí senát rozhoduje spor bez ústního jednání pouze na základě písemností předložených stranami anebo bez odůvodnění rozhodčího nálezu, projednává se spor na neveřejném zasedání.

²⁰¹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 98.

Podobně čl. 20 odst. 1 VP stanoví, že „*podle Vídeňských pravidel a dohod stran vede rozhodce (rozhodčí senát) řízení podle volného uvážení; platí zásada rovného postavení stran při zachování práva na slyšení v každém stadiu řízení.*“ Dohromady jsou tyto zásady, spolu s nezávislostí a nestranností arbitrážů, považované za hodnoty reprezentující základní pilíře arbitráže a tvořící část procesní *magna charty* rozhodčího řízení.²⁰²

Rozhodčí řízení probíhající na území České republiky podle českých právních předpisů vychází z následujících zásad: zásada rovnosti stran sporu, zásada dispoziční, zásada rychlosti, zásada neformálnosti, zásada projednací, zásada ústnosti, zásada neveřejnosti, zásada volného hodnocení důkazů.²⁰³

7.3.1 Zastupování stran

Řády, ZRŘ ani VP nestanoví žádné zvláštní podmínky ohledně zastupování stran v rozhodčím řízení před RS a VMRS. Strany se mohou řízení zúčastnit samy, nebo být zastoupeny zmocněncem, přičemž podmínky jsou v rozhodčím řízení před RS poměrně benevolentní (procesní zástupce nemusí ovládat český jazyk, nemusí mít právnické vzdělání, může ním být kterýkoli zahraniční advokát, kterému strana udělila procesní plnou moc k zastupování v rozhodčím řízení před RS, která nemusí být úředně ověřena). Podle čl. 23 VP se strany mohou v řízení před VMRS radit s osobami dle vlastního výběru. V průběhu řízení může strana svého procesního zástupce kdykoliv změnit, tj. odvolat stávajícího a jmenovat nového procesního zástupce.

7.3.2 Přerušení řízení

Na rozdíl od VP, které se o institut přerušení řízení nezmiňují, podle § 10 Řádů může být po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení projednání sporu na žádost strany nebo z podnětu rozhodčího senátu z vážného důvodu přerušeno. Usnesení o přerušení řízení vydává předseda rozhodčího senátu (jediný soudce), a nebyl-li rozhodčí senát ještě ustaven, předseda RS. Jestliže nedojde do jednoho měsíce po uplynutí doby, na kterou bylo přerušeno, k jejímu prodloužení z podnětu stran nebo rozhodčího senátu, bude v řízení pokračováno. Důvodem pro podání žádosti o přerušení řízení může být

²⁰² Lew, J., Mistelis, L. a Kröll, S.: *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 7.

²⁰³ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 98-99.

zpětvzetí žaloby žalobcem, snaha stran uzavřít spor smírem,²⁰⁴ prohlášení konkurzu podle § 263 odst. 1 písm.c) IZ,²⁰⁵ nebo z důvodu, že byla podána žaloba (návrh) k obecnému soudu.

7.3.3 Předběžné opatření

ZRŘ ani Řády neumožňují rozhodcům jako soukromým osobám a RS jako nestátní instituci vydávat či nařídit jakékoli předběžné opatření. Toto oprávnění svěřuje ZRŘ ve svém § 22 výlučně obecným soudům. Pouze strany mohou podle § 22 ZRŘ v případě, jestliže se před zahájením rozhodčího řízení nebo v jeho průběhu ukáže, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, podat k obecnému soudu návrh na nařízení předběžného opatření.²⁰⁶

Naopak nařízení předběžného nebo zajišťovacího opatření rozhodčím soudem je možné podle dispozitivního ustanovení § 593 odst. 1 ZPO, a to pouze na návrh sporné strany po vyjádření strany, proti které takové opatření směřuje, za předpokladu, že by byl jinak zmařen, podstatně ztížen výkon rozhodnutí nebo hrozí vznik nenahraditelné škody.²⁰⁷

O ústním jednání před RS se vždy vede zápis, a to v češtině (popř. slovenštině) nebo v jiném jazyce, ve kterém probíhá ústní jednání. Zápis o ústním jednání, který podepisují všechny zúčastněné strany, by měl obsahovat náležitosti stanovené v § 30 odst. 1 Řádů. Podle čl. 20 odst. 4 VP musí být o jednání pořízen alespoň protokol zachycující jeho výsledky, který podepíše rozhodce, popř. předseda rozhodčího senátu.

7.3.4 Dokazování

Na rozdíl od VP, oba řády v § 31 odst. 1 stanoví povinnost stran dokázat okolnosti, na které se odvolávají jako na základ svých nároků nebo námitek. Rozhodčí senát provádí důkazy, ale jako soukromoprávní instituce nemá stejná oprávnění jako soudce státního soudu. Může svědky, znalce a strany vyslýchat pouze tehdy, jestliže se k výsledku

²⁰⁴ Rsp 561/04: *Zástupci stran se dohodli na schůzce, která se bude konat 4.5. 2005 v 9 hod. v sídle žalovaného, na které bude jednáno o vyřešení předmětu sporu smírem. Rozhodčí senát na žádost stran jim poskytl lhůtu do konce měsíce května 2005 k jednání o smíru. Ústní jednání bylo odročeno na neurčito.*

²⁰⁵ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 98-99.

²⁰⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 110-111.

²⁰⁷ Podrobněji Dobiáš, P., op. cit. sub. 102, s. 1081.

dostaví dobrovolně, nemůže je k tomu nijak nutit a nemá také právo vynutit si vydání listiny od třetí osoby. V takovém případě však § 20 odst. 2 ZRŘ dává rozhodčímu senátu možnost požádat o provedení důkazů státní soud, který je za podmínky přípustnosti povinen rozhodcům vyhovět.

7.3.5 Rozhodování

ZRŘ v § 25 odst. 3 stanoví, že „*při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily.*“ Podle § 8 Řádů „*rozhodčí soud řeší spory podle norem použitelného hmotného práva a v jeho rámci se řídí smlouvou uzavřenou mezi stranami s přihlédnutím k obchodním zvyklostem. Spor může být též rozhodnut podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže k tomu strany rozhodce výslovně pověřily.*“

Obdobně čl. 24 VP stanoví, že „*rozhodce (rozhodčí senát) rozhodne právní spor v souladu s právními předpisy nebo pravidly, které byly určeny dohodou stran. (...) Podle zásad spravedlnosti může rozhodce (rozhodčí senát) rozhodovat pouze tehdy, je-li k tomu stranami výslovně zmocněn.*“

Jestliže si strany nezvolí právní předpisy nebo právní pravidla, tak může podle § 603 odst. 2 ZPO rozhodce, resp. rozhodčí senát použít právní předpisy, které pokládá za „*přiměřené*“.²⁰⁸ Ustanovení § 603 odst. 2 ZPO se tak odlišuje od § 37 ZRŘ, podle něhož se v případě, že si strany nezvolí rozhodné právo, aplikuje právo státu určené tuzemskými kolizními normami.²⁰⁹

7.4 Skončení rozhodčího řízení

Z ustanovení § 24 ZRŘ a § 29 Řádů, týkajícího se pokusu o smír, vyplývá pro rozhodce povinnost podle okolností případu působit kdykoliv v průběhu celého řízení na strany, aby se dohodly na smírném řešení sporu. Na žádost stran lze smír uzavřít ve formě

²⁰⁸ Podrobněji Dobiáš, P., op. cit. sub. 102, s. 1083.

²⁰⁹ K otázce určení rozhodného práva srov. Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 272-286; Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 121-131.

rozhodčího nálezu. Smír může být konečný nebo podmíněný, tzn. strany se dohodnou, že když do určité lhůty smír neodvolají, stane se konečným.²¹⁰

V rozhodčím řízení nemohou rozhodci vydat žádný rozhodčí platební rozkaz, rozhodčí směnečný platební rozkaz, rozhodčí nález pro zmeškání nebo pro uznání.²¹¹ Rozhodčí řízení před RS končí ve smyslu § 23 ZRŘ i § 33 Řádu pouze vydáním rozhodčího nálezu nebo, kdy se nerozhoduje o meritu věci, usnesením o zastavení řízení.

7.4.1 Usnesení o zastavení řízení

Případy, kde se nevydává rozhodčí nález a řízení končí usnesením upřesňuje § 40 odst.2 obou Řádů. Jedná se o následující případy: kdy žaloba byla žalobcem vzata zpět, strany uzavřely v řízení smír potvrzený rozhodčím senátem, není-li dána pravomoc (příslušnost) RS spor rozhodnout, nebo nebyl-li zaplacen poplatek za rozhodčí řízení. Kromě výše uvedeného, je možné vydat usnesení, kterým se ukončí projednání sporu, např. v případě úmrtí resp. zániku strany, ukončení konkurzního řízení nebo pokud žalobce netrvá na projednání sporu, ale nevezme žalobu zpět. Podobně jako Řády, upravují způsoby skončení řízení i VP v čl. 25, podle kterého řízení před VMRS končí vydáním rozhodčího nálezu, uzavřením smíru před rozhodci, nebo usnesením rozhodce (rozhodčího senátu). Případy, kdy je místo rozhodčího nálezu vydáno usnesení specifikuje čl. 25 VP následovně: usnesení se vydává, pokud žalobce vezme žalobu zpět (ledaže to žalovaný odmítne a rozhodce/rozhodčí senát uzná zájmy žalovaného na konečném vyřešení sporu za oprávněné); se strany dohodly na skončení řízení a informovaly o tom rozhodce (rozhodčí senát); se stalo pokračování v řízení nemožným, zejména z důvodu, že strany ve sporu dosud činné, přes písemnou výzvu rozhodce (rozhodčího senátu), ve které byly upozorněny na možnost skončení rozhodčího řízení, v rozhodčím řízení nepokračují.

ZRŘ, VP ani Evropská úmluva nestanoví, co by mělo usnesení o zastavení řízení obsahovat. ZRŘ pouze stanoví, aniž výslovně odkazuje na § 25, že musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález. Nepochybně musí být také usneseno

²¹⁰ Rsp 94/88: *...svou povahou je podmíněný smír hmotněprávní smlouvou mezi stranami uzavřenou. Do právního vztahu takovou smlouvou založeného rozhodčí senát zasahovat nemůže. Nedošlo-li tedy ve lhůtě, stranami v podmíněném smíru stanovené, Rozhodčímu soudu oznámení o odvolání podmíněného smíru, stal se tento konečným a rozhodčí senát je jím vázán.*

²¹¹ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 70.

většinou rozhodců, písemně vyhotoveno, alespoň většinou rozhodců podepsáno a jeho výrok musí být určitý.²¹²

Usnesení o zastavení řízení není rozhodnutí ve věci samé, po jeho vydání nekončí platnost rozhodčí smlouvy, ta i nadále zůstává platná. Takové usnesení není res iudicata. To znamená, že kterákoliv strana může kdykoli podat novou žalobu k RS. Řády ani ZRŘ nevylučují, aby novou žalobu projednával stejný rozhodčí senát, který vydal usnesení o zastavení řízení.

7.4.2 Rozhodčí nález

V ostatních případech rozhodčí senát po ukončení ústního jednání vydá rozhodčí nález. Pojem „rozhodčí nález“ ZRŘ ani Evropská úmluva a ani Řády nedefinují. Podle prof. Růžičky je rozhodčí nález možné obecně definovat jako *„konečné rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci samé (jde tedy o autoritativní výrok nestátního orgánu- soukromé osoby- oprávněného věc rozhodnout) a jsou mu přiznávány, je-li stranám doručeny, stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí.“*²¹³ Podle prof. Rozehnalové *„je rozhodčí nález písemné, konečné rozhodnutí vydané řádně ustavenými rozhodci ve věci samé, obsahující mj. určitě formulovaný výrok o předložené otázce.“*²¹⁴ Rozhodci se na něm usnášejí na neveřejném hlasování prostou většinou hlasů. Poté se výrok rozhodčího nálezu přítomným stranám ústně vyhlásí, nejsou-li přítomny, tak se jim následně oznámí písemně. Rozhodčí nález podepisují členové senátu, předseda a tajemník RS. Podle čl. 27 odst. 3 a 4 VP rozhodci podepisují všechna vyhotovení rozhodčího nálezu, které se následně taky opatří podpisem generálního tajemníka a razítkem VMRS. Tímto se potvrzuje, že se jedná o rozhodčí nález VMRS, a že tento byl vydán a podepsán rozhodcem (rozhodci) zvoleným(i) nebo ustanoveným(i) v souladu s VP. Generální tajemník doručí rozhodčí nález stranám, vůči kterým se rozhodčí nálezy stávají účinnými doručením jejich vyhotovení. Vzhledem k jednoinstančnosti rozhodčího řízení je rozhodčí nález rozhodnutím konečným a soudně vykonatelným. VP v čl. 29 a ZRŘ v § 26 připouští opravy chyb v psaní nebo počtech a jiné zřejmé nesprávnosti. Důležitým institutem upraveným oběma Řády v § 38 odst. 1 je doplňující

²¹² Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 136.

²¹³ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 138.

²¹⁴ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 162.

rozhodčí nález. Jestliže rozhodčí nález neobsahuje odpověď na všechny nároky, uplatněné v řízení stranami, musí být na žádost strany podanou do 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu doplněn. Opravné usnesení i doplňující rozhodčí nález jsou neoddělitelnou součástí opraveného, resp. doplněného rozhodčího nálezu.

Je třeba se zmínit i o tzv. mezitímním a částečném rozhodčím nálezu, o kterých se zmiňují Řády v § 34 odst. 4 a 5. Vydáním takových nálezů řízení nekončí, nezaniká rozhodcům jejich mandát, ani nezaniká rozhodčí smlouva, obvykle řeší totiž pouze část problému.²¹⁵ Vydání částečných nebo mezitímních rozhodčích nálezů připouští i VP.

Rozhodčí řízení končí, a zpravidla i rozhodčí smlouva zaniká, vydáním konečného rozhodčího nálezu, jehož obsah je stanoven v ustanovení § 35 odst. 1 Řádů.

Doručený rozhodčí nález se opatří doložkou o právní moci. Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27 ZRŘ, nebo u něhož lhůta k podání žádosti o přezkoumání marně uplynula, nabývá dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.²¹⁶ Rozhodčí nález ve chvíli jeho doručení stranám nabývá stejných formálních a materiálních účinků jako pravomocné soudní rozhodnutí, tj. rozhodčí nález není napadnutelný odvoláním a je závazný pro strany sporu a státní a jiné orgány, a nebyl-li dobrovolně splněn, je vykonatelný po uplynutí lhůty v něm stanovené.

České právní předpisy na rozdíl od jiných právních řádů, Vzorového zákona UNCITRAL, Rozhodčích pravidel UNCITRAL či Washingtonské úmluvy neposkytují rozhodcům oprávnění, aby stranám na jejich žádost poskytli výklad rozhodčího nálezu. Naproti tomu podle čl. 29 odst. 1 a 2 VP každá strana má právo ve lhůtě 30 dnů od obdržení rozhodčího nálezu podat rozhodci (rozhodcům) návrh na provedení výkladu určité části rozhodčího nálezu. V tomto případě nejde o žádné nové rozhodnutí, jedná se pouze o vyjádření rozhodců k položeným otázkám a tento výklad nemá žádné právní následky na platnost nebo vykonatelnost rozhodčího nálezu.

²¹⁵ Mezitímní rozhodčí nález představuje možnost rozhodnout o opodstatněnosti nebo neopodstatněnosti nároku s tím, že pokud je nárok oprávněný, bude se v dalším řízení jednat o jeho výši. Na druhou stranu se částečný rozhodčí nález vydává v případě, že část projednávaného sporu je již dostatečně vyjasněna a zbytek sporu tento nález ponechává na další řízení.

²¹⁶ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 152.

V § 606 odst. 5 ZPO je koncipována právní úprava úschovy rozhodčího nálezu. Rozhodčí senát, resp. rozhodce má projednat se stranami možnost úschovy rozhodčího nálezu, jakož i dokladů o jeho doručení. ZRŘ naproti tomu v § 29 odst. 1 ukládá stálým rozhodčím soudům, tj. i RS, povinnost po dobu 20 let archivovat rozhodčí nález spolu s listinami prokazujícími průběh rozhodčího řízení. Stejně jako celé rozhodčí řízení jsou i tyto dokumenty neveřejné, nahlížet do nich, činit si z nich výpisky nebo žádat o kopie dokladů, mohou jen rozhodci, strany, vedlejší účastníci nebo jejich oprávnění zástupci. Bez toho, aby byli rozhodci stranami nebo obecným soudem zbaveni mlčenlivosti, nejsou dokumenty přístupné ani státním orgánům.

7.4.3 Náklady řízení

Za jednu z výhod institucionálního rozhodčího řízení je možné pokládat i skutečnost, že stranám sporu je dopředu známe, kolik jich projednání sporu bude stát.²¹⁷ Sazby všech poplatků spojených s rozhodčím řízením před RS jsou stanoveny v přílohách obou řádů, jmenovitě v Pravidlech o nákladech řízení a Sazebníku nákladů rozhodčího řízení. V průběhu rozhodčího řízení vznikají stranám sporu následující čtyři druhy nákladů: poplatky za rozhodčí řízení, zvláštní náklady vznikající RS, vlastní výlohy stran a u mezinárodních sporů také správní náklady RS.²¹⁸ VP obsahují v závěrečných člancích náklady spojené s řízením před VMRS, konkrétně zápisné, náklady VMRS a záloha na náklady, další náklady řízení a taky způsob výpočtu nákladů VMRS.

²¹⁷ Praktický kalkulátor poplatků pro strany viz. http://arbcourt.cz/index.php?url=cz_kalkulator.php

²¹⁸ Podrobněji Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 155-161.

8. VZTAH SOUDŮ ROZHODČÍCH A SOUDŮ OBECNÝCH

8.1 Obecně

Ačkoliv rozhodčí řízení je řízením na státních orgánech ve své podstatě nezávislým, na rozdíl od ostatních alternativních způsobů řešení sporů mu státy poskytují procesní garance, jak vůči řízení samotnému, tak i jeho výsledku. Obecné soudy tak při rozhodování sporu v rozhodčím řízení spolupůsobí jednak ve funkci pomocné, ale i ve funkcích kontrolních, které jsou představovány možností zrušení rozhodčího nálezu a procesem uznání a výkonu rozhodčího nálezu.²¹⁹

8.2 Pomocná funkce soudů obecných

Obecně platí zásada, plynoucí z povahy rozhodčího řízení, že rozhodci jsou oprávněni po stranách sporu či osobách třetích požadovat pouze ty úkony, které budou realizovány dobrovolně (*arbitri munus non est publicum ut iudicis*). Rozhodci tak nemohou v řízení překračovat hranice pravomocí jim přiznaných platnými právními normami. Má-li však rozhodčí řízení plnit svou funkci i tam, kde strany sporu či třetí osoby dobrovolně nespolupracují, je pro realizaci řízení nezbytné, aby tyto úkony jdoucí nad rámec pravomoci rozhodců učinil orgán jiný. Nositelem pomocné funkce je soud obecný jako orgán obecně nadaný pravomocí soudní. Realizace těchto funkcí je teritoriálně omezena, jinak řečeno „*partnerství mezi soudy obecnými a rozhodčími místa konání řízení*.“²²⁰

Tato pomocná funkce soudu obecného se projevuje v jednotlivých fázích rozhodčího řízení v různém rozsahu.

- A. Fáze před zahájením rozhodčího řízení nebo před zahájením jednání ve věci samé:**
- a) spolupůsobení soudu obecného při tvorbě rozhodčího senátu či jmenování rozhodce;
 - b) zproštění mlčenlivosti již jmenovaného rozhodce;

²¹⁹ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 291.

²²⁰ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 292.

c) nařízení předběžného opatření v souladu s ustanovením § 22 ZRŘ, podle kterého může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření, a to před zahájením nebo v průběhu rozhodčího řízení, pokud by mohl být výkon rozhodčího nálezu ohrožen;

d) vyloučení rozhodce na návrh strany sporu.

B. Průběh řízení:

a) provedení předběžného opatření;

b) zproštění mlčenlivosti již jmenovaného rozhodce; nebo

c) provedení důkazů neposkytnutých dobrovolně v souladu s ustanovením § 20 ZRŘ soudem na žádost rozhodců.

Podle ustanovení § 42 ZRŘ je věcně a místně příslušný soud, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden. V případě, že by měl být takový úkon proveden v cizině, je věcně a místně příslušným soud, v jehož obvodu je místo, kde se rozhodčí řízení koná. V důsledku zásady teritoriální omezenosti výkonu soudní moci mohou soudy poskytovat součinnost jen:

- rozhodčímu řízení konanému na území České republiky, a

- provést úkony jen na území České republiky.²²¹

Nelze tedy poskytnout přímou součinnost na základě žádosti rozhodců či stran sporu v řízení mimo dosah soudních pravomocí českých soudů. Nelze také provést úkon s teritoriálním dosahem mimo území České republiky.

Účastníci rozhodčího řízení, pro které je důkaz prováděn, jsou oprávněni účastnit se dokazování prováděného soudem v souladu s ustanovením § 122 OSŘ.

C. Fáze po vydání rozhodčího nálezu:

a) nařízení výkonu rozhodčího nálezu, který nebyl plněn dobrovolně;

b) zproštění rozhodce mlčenlivosti; nebo

c) archivace rozhodčích nálezů.

²²¹ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 295.

Zatímco ustanovení § 29 odst. 1 ZRR ukládá stálým rozhodčím institucím povinnost, aby samy rozhodčí nálezy a související listiny archivovaly, v řízení ad hoc jsou rozhodci povinni předat rozhodčí nález spolu s dalšími listinami prokazujícími průběh rozhodčího řízení do 30 dnů po nabytí právní moci rozhodčího nálezu do úschovy soudu.²²²

Rozhodčí řízení je řízením jednoinstančním, a proto proti rozhodčímu nálezu není možné podle českých právních předpisů upravujících rozhodčí řízení podat odvolání. Stranám doručený rozhodčí nález lze pouze **přezkoumat jinými rozhodci** anebo **zrušit obecným soudem**. Rozhodčí nález doručením stranám sporu nabývá účinků pravomocného soudního rozhodnutí a jeho vydáním zaniká mandát rozhodce v tomto sporu pro všechny rozhodce, kteří rozhodčí nález vydali.

8.3 Přezkoumání rozhodčího nálezu

Jedním z tradičně charakteristických rysů rozhodčího řízení je jeho jednoinstančnost, která umožňuje docílit jednu z předních výhod rozhodčího řízení, kterou je flexibilita rozhodčího řízení a jeho rychlost ve srovnání s řízením před soudy obecnými.

I když jsou rozhodci na stranách sporu nezávislí a musí splňovat podmínky nestrannosti, nelze nevidět postavení rozhodce jako „*osoby, kterou lze považovat za určitého ochránce dodržení procesních práv toho z účastníků, který ho jmenoval (přírozeně každý z rozhodců musí dbát i na dodržování pravidel procesu jako celku)*“. Proto právě vliv na složení grémia rozhodujícího spor může vyvažovat případně nevýhody související s jednoinstančností rozhodčího řízení.²²³

Česká republika patří k mnoha státům, jejichž právní předpisy upravující rozhodčí řízení zakotvují možnost přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci. ZRR v ustanovení § 27 stanoví, že „*Strany se mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána*

²²² Jako příklad lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1540/98, kde soud mimo jiné judikoval: „*Ve smyslu § 29 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., jsou rozhodci (nejde-li o stále rozhodčí soudy podle § 13 zákona) povinni do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu předat do úschovy okresního soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán, rozhodčí nález opatřený doložkou o právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení. Byl-li rozhodčí nález vydán mimo území ČR, do úschovy soudu se nepředává.*“

²²³ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 213.

druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení tohoto zákona. “

Právě možnost přezkoumání rozhodčího nálezu, které je možné považovat za jakousi II. instanci v rozhodčím řízení, vyvrací argument o rizikovosti jednoinstančního charakteru řízení rozhodčího.

Přezkoumání rozhodčího nálezu je tak v českém právu připuštěno za splnění následujících zákonných podmínek pro přezkoumání rozhodčího nálezu:

- dohoda o možnosti zrušit rozhodčí nález je obsažena již v rozhodčí smlouvě;
- žádost o přezkoumání rozhodčího nálezu některé ze stran nebo obou;
- rozhodčí nález mohou přezkoumat jen jiní rozhodci (vyloučení z přezkoumání jsou tedy rozhodci, kteří přezkoumávaný nález vydali), rozhodčí nález může být také přezkoumán i jediným rozhodcem;
- žádost o přezkoumání musí být druhé straně zaslána ve lhůtě stanovené rozhodčí smlouvou, jinak ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení rozhodčího nálezu straně, která o přezkoumání žádá.

Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a postupuje se v něm podle ustanovení ZRŘ (také na rozhodčí nález, kterým se rozhoduje o přezkoumání rozhodčího nálezu se vztahují ustanovení ZRŘ o rozhodčím nálezu), a tedy je vyloučeno přezkoumání rozhodčího nálezu obecným soudem.

Výsledkem přezkoumání rozhodčího nálezu může být:

- a) potvrzení přezkoumaného rozhodčího nálezu;
- b) změnění přezkoumaného rozhodčího nálezu; nebo
- c) zrušení přezkoumaného rozhodčího nálezu a zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek procesních podmínek řízení.

Na rozdíl od řízení o řádném opravném prostředku však rozhodci, kteří přezkoumávají rozhodčí nález jiných rozhodců, nemají při přezkumu tohoto rozhodčího nálezu možnost vrátit věc rozhodcům k novému projednání.

Při odpovědi na otázku, zda se možnost přezkumu vztahuje jen na rozhodčí nález nebo i na usnesení, kterým se ve smyslu ustanovení § 23 písm. b) ZRŘ rozhodčí řízení končí, souhlasím s názorem prof. Bělohlávka, že bez ohledu na skutečnost, že ustanovení § 27 ZRŘ stanovuje možnost přezkoumání rozhodčího nálezu, a nikoliv usnesení, je nutné možnost přezkumu usnesení, kterým se řízení končí, odmítnout,²²⁴ a to především z důvodu charakteru takového rozhodnutí. Obvykle půjde o rozhodnutí o nedostatku pravomoci ve smyslu ustanovení § 15 ZRŘ. Takové rozhodnutí může mít především důsledek předvídaný v ustanovení § 16 ZRŘ, tj. *„podá-li strana znovu u soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu, zůstávají účinky podané žaloby zachovány,“* a to především ve vztahu k promlčecí nebo prekluzivní lhůtě.

Také souhlasím s prof. Bělohlávkem v tom, že je nutné odmítnout možnost, že by například rozhodčí soud mohl být pověřen přezkumem již vydaného rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 27 ZRŘ v řízení ad hoc, a to zejména z toho důvodu, že přezkum dle citovaného ustanovení je *„pokračováním v rámci jednoho a téhož řízení, tj. za jakousi druhou instanci v jednom a tomtéž řízení. Rozhodčí soud tak nemůže být pověřen přezkumem nálezu vydaného v řízení „ad hoc“.*²²⁵ Na druhou stranu, v případě, že to připustí řád konkrétní stálé rozhodčí instituce, může být i rozhodčí nález vydaný v řízení před stálým rozhodčím soudem podroben přezkumu dle ustanovení § 27 ZRŘ, a to jinými rozhodci v rámci jednoho a téhož stálého rozhodčího soudu.

*„Strany mohou v dohodě o přezkoumatelnosti rozhodčího nálezu obsažené v rozhodčí smlouvě stanovit i rozsah důvodů, pro který je přezkum přípustný.“*²²⁶ Neobsahuje-li však dohoda takové omezení, lze v přezkumném řízení namítat vše to, co bylo možno namítat v řízení původním, a rozhodci pověřeni přezkumem mají povinnost přezkoumat předchozí řízení jak po stránce procesní, tak i po stránce skutkového a právního posouzení správnosti přezkoumávaného rozhodčího nálezu, a stejně tak i podmínky řízení, tj. existenci platné rozhodčí smlouvy a arbitrability sporu.

²²⁴ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 41, s. 5.; Forejt, A., op. cit. sub. 163, s. 63 a násl.; Růžička, K.: op. cit. sub. 11, s. 179.

²²⁵ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 216.

²²⁶ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 216.

Rozhodčí smlouva může rovněž upravit i možnost přezkumu pouze části rozhodčího nálezu, kde je rozhodováno o více samostatných nárocích, avšak neobsahuje-li rozhodčí smlouva takové ujednání, nelze nic namítat proti částečnému přezkumu rozhodčího nálezu, a to zejména proto, že „*institut přezkumu dle ustanovení § 27 RozhŘ plní stejnou funkci jako řádný opravný prostředek v řízení před soudy. Je-li připuštěna možnost částečného odvolání v řízení před soudy, je za analogických podmínek nutno připustit žádost o přezkum dle § 27 RozhŘ i jen co do části rozhodčího nálezu.*“²²⁷

V praxi se institutu přezkoumání rozhodčího nálezu často nevyužívá, neboť by se tím strany vzdávaly jedné z výhod rozhodčího řízení, a to rychlosti.²²⁸

Obecný soud nedisponuje žádným oprávněním přezkoumávat rozhodčí nálezy či usnesení rozhodců.

Přezkoumání rozhodčího nálezu dle ustanovení § 27 ZRŘ nelze směřovat se zrušením rozhodčího nálezu soudem ve smyslu ustanovení § 31 a násl. ZRŘ. Účelem institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem totiž není přezkum správnosti samotného rozhodčího nálezu, nýbrž „*poskytnutí garance pro dodržení základních principů rozhodčího řízení, resp. toho, že zde byla založena pravomoc rozhodčího soudu na základě rozhodčí smlouvy, kterou se strany samy vzdávají svého ústavního práva obrátit se při řešení sporu na soud a delegují tak samy pravomoc soudu na rozhodce.*“²²⁹

8.4 Kontrolní funkce soudů obecných

Rozhodci ani stálé rozhodčí soudy nejsou oprávněni rozhodčí nálezy zrušit.²³⁰ Obecné soudnictví však má vůči soudům rozhodčím kontrolní funkci projevující se v tom, že po ukončení rozhodčího řízení vydáním rozhodčího nálezu může obecný soud do rozhodčího řízení zasáhnout, a to **zrušením rozhodčího nálezu soudem** nebo **odepřením výkonu rozhodčího nálezu**. Tento model je typický nejen pro český právní řád, ale je obecně přijímaný v moderním rozhodčím řízení.²³¹

²²⁷ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 217.

²²⁸ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 181.

²²⁹ Bělohávek A., op. cit. sub. 33, s. 216.

²³⁰ Výjimku představuje pouze Washingtonská úmluva, a to proto, že se jedná o rozhodčí nálezy, kdy jednou ze sporných stran je suverénní stát. Smluvní státy tak mají jistotu, že rozhodčí nálezy nemůže být zrušen žádným obecným soudem.

²³¹ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 297.

8.4.1 Zrušení rozhodčího nálezu soudem

První, kam se nespokojená strana obrátí ve snaze vymanit se z účinků rozhodčího nálezu je země, v níž, nebo podle jejíhož práva byl rozhodčí nález vydán, tj. země pro niž je rozhodčí nález nálezem domácím. Taková snaha je logická, neboť země, které je rozhodčí nález domácí, má k němu zjevně nejužší vztah a také je to jediná země, která může rozhodčí nález zrušit.²³² Důvody, pro které je možné rozhodčí nález zrušit jsou pravidelně zakotveny v národních legislativách každého státu a nebývají většinou předmětem multilaterálních smluv. Jako předloha pro národní právní úpravu zrušení rozhodčího nálezu slouží často vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži, který obsahuje úpravu zrušení rozhodčího nálezu v hlavě VII. čl. 34. Vzorovým zákonem UNCITRAL se inspiroval²³³ i český ZRŘ, který upravuje institut zrušení rozhodčího nálezu v ustanovení § 31 ZRŘ a násl.. Zrušení rozhodčího nálezu nepředstavuje žádný (řádný ani mimořádný) opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu.²³⁴ Formou opravného prostředku, tj. přezkumem jak po stránce procesní, tak i věcné a právní správnosti rozhodnutí rozhodčího soudu, je za předpokladu, že to bylo v rozhodčí smlouvě sjednáno, výlučně a jedině přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci ve smyslu ustanovení § 27 ZRŘ. „*Aplikací postupu dle ustanovení § 31 a násl. ZRŘ nelze v žádném případě nahrazovat často nedůslednost a nepozornost stran, které si možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci dle § 27 RozŘ nesjednají a vzdávají se tak dobrovolně této možnosti, která v řízení před rozhodci plní tutéž funkci jako řádný opravný prostředek proti prvostupňovému řízení před soudem.*“²³⁵

Účelem institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem je umožnit ještě v jiném řízení, mimo řízení o výkonu rozhodnutí, soudní přezkum toho, zda byly splněny podmínky pro projednání a rozhodnutí věci v řízení před rozhodci a tedy základní podmínky pro suspendování ústavního práva domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu. Obecný soud tím plní i svou kontrolní funkci ve vztahu k řízení rozhodčímu. Kontrolní činnost obecných soudů připouští zákon zejména tím, že umožňuje uplatnit

²³² U cizích rozhodčích nálezů může dojít k odepření uznání či výkonu, ale cizí rozhodčí nálezy nemohou být zrušeny.

²³³ Mothejzík, J., Steiner, V. a kolektiv, op. cit. sub. 96, s. 108.

²³⁴ Bělohávek A., op. cit. sub. 33, s. 231.; Lisse, L.: Přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu soudem. <http://www.epravo.cz/top/clanky/prezkum-vecne-spravnosti-rozhodciho-nalezu-soudem-60331.html>.

²³⁵ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 231.

existenci vad, jimiž trpělo řízení před rozhodci ad hoc či řízení před stálou rozhodčí institucí, popř. rozhodčí nález, pokud se takové vady přičítají základním zásadám, na nichž jinak spočívá samo rozhodčí řízení.²³⁶

Dle prof. Bělohlávka je tuzemské právo rozhodčího řízení vysoce liberální a zejména z důvodu, že rozhodčí nález je vykonatelným titulem, ve smyslu ustanovení § 274 písm. c) OSŘ, aniž by bylo zapotřebí ještě samostatného uznávacího výroku soudu předtím, než je rozhodováno o nařízení exekuce, byl zaveden institut zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem, který ovšem nevylučuje možnost zastavení i nařízeného výkonu rozhodnutí (dle ustanovení § 35 ZRŘ) z důvodů obdobných těm pro zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Je možné zrušit:

a) rozhodčí nález vydaný dle § 23 ZRŘ, rozhodčí nález vydaný dle § 27 ZRŘ nebo rozhodčí nález obsahující soudní smír dle ustanovení § 24 odst. 2 ZRŘ (zrušovací důvody limitovány povahou věci);

b) rozhodčí nález konečný, a to buď celkový (kterým bylo rozhodnuto o všech nárocích) nebo rozhodčí nález částečný (musí jít o nárok, který je tímto rozhodčím nálezem rozhodnut);

Dle prof. Rozehnalové předmětem zrušení se nemůže stát mezitímní rozhodčí nález²³⁷ - já se však přikláním k názoru prof. Bělohlávka, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu lze podat jak proti nálezu konečnému, tak i proti nálezu mezitímnímu nebo částečnému.

c) výlučně tuzemský rozhodčí nález.²³⁸

²³⁶ Hlavsa, P.: Poznámky k rozhodčímu řízení (část II.), Právní praxe v podnikání, 1995, č. 5, s. 4.; Macur, J.: Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů, Právo a podnikání, 1995, č. 5, s. 6.

²³⁷ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 299.

²³⁸ Obdobný účel, jako je tomu v případě zrušení rozhodčího nálezu soudem, u tuzemských rozhodčích nálezů pokrývá v případě zahraničních rozhodčích nálezů institut odepření uznání nebo výkonu cizího rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 39 ZRŘ. Ještě před zahájením řízení exekučního je také možné domáhat se zrušení rozhodčího nálezu v zemi vydání rozhodčího nálezu, v případě že tamní právní předpisy takový postup umožňují.

8.4.2 Návrh na zrušení rozhodčího nálezu

Na rozdíl od přezkoumání rozhodčího nálezu, ohledně zrušení rozhodčího nálezu strany předem nemají povinnost uzavírat žádnou dohodu. Koncepce zrušení rozhodčího nálezu je postavena na dispozici stran a soudní řízení je tedy možné zahájit pouze na návrh některé z nich.

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu směřuje proti rozhodčímu nálezu jako objektu řízení, přičemž k návrhu na zrušení rozhodčího nálezu soudem je legitimována pouze strana (hlavní účastník) rozhodčího řízení, tedy ten, kdo zpochybňuje průběh rozhodčího řízení a namítá některou z vad uvedených v ustanovení § 31 ZRŘ.

Řízení je vedeno nikoli proti rozhodci či rozhodčímu soudu, ale proti druhému účastníku řízení. Rozhodci nejsou účastníkem řízení, neboť nebyli ani účastníky právního vztahu, který byl předmětem rozhodčího řízení. Lze je ovšem vyslechnout jako svědky, a to výlučně za předpokladu, že budou stranami, tj. těmi, v jejichž prospěch povinnost mlčenlivosti mají, této mlčenlivosti zproštěni.

Je nesmírně důležité, aby rozhodčí nález obsahoval místo jeho vydání. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem je možné totiž podat pouze ve státě, na jehož území byl rozhodčí nález vydán, tzn. že návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který byl vydaný v rozhodčím řízení na území České republiky lze podat pouze u českého obecného soudu.

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí obsahovat:

- a) označení toho, kdo jej činí, resp. účastníků;
- b) kterému soudu je určen;
- c) kterého rozhodčího nálezu se týká, tj. kterými rozhodci nebo kterým stálým rozhodčím soudem a kdy byl vydán, i místo jeho vydání, jakož i datum jeho doručení navrhovateli;
- d) důvod, pro který je zrušení rozhodčího nálezu navrhováno, a zda má být nález zrušen jako celek nebo jen v některých bodech výroků;
- e) označení důkazů prokazujících naplnění některého z důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu;

f) návrh musí být podepsán a datován.

Zrušení rozhodčího nálezu soudem „nemá podle převažující mezinárodní praxe exterritoriální účinek. To znamená, že v řízení mezinárodním, tj. řízení s tzv. mezinárodním prvkem, nemusí zrušení rozhodčího nálezu v tuzemsku znamenat nemožnost jeho výkonu v zahraničí. Naopak rozhodčí nálezy vydané v zahraničí, které nadto nelze v tuzemsku podrobit řízení o návrhu na jejich zrušení ve smyslu ustanovení § 31 RozŘ, nebudou v tuzemsku automaticky nevykonatelné, jestliže jim byl v zemi jejich vydání nebo v kterémkoliv jiném státě odepřen adekvátní účinek.“²³⁹

Řízení o zrušení rozhodčího nálezu představuje řízení před obecnými soudy a rozhodnutí takto vydané je proto omezeno územní pravomocí soudu, který jej vydal. Pro obecné soudy platí bez výjimky princip teritoriality. Rozhodnutí vydané obecným soudem je závazné pouze v tomto státě a v jiných státech může mít soudní rozhodnutí účinky pouze pokud cizí stát rozhodnutí takové účinky uzná. Není přípustné, aby rozhodnutí soudů jednoho státu mělo bez dalšího na území jiného státu nějaké účinky. Jednalo by se o zásah do státní suverenity. Z toho plyne, že zrušení rozhodčího nálezu v zemi jeho původu má účinky pouze v této zemi. Strana, která spor vyhrála, tak i nadále disponuje možností pokusit se dosáhnout uznání a výkonu v ostatních státech.

Břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně existence důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu soudem nese zásadně žalobce (navrhovatel).

8.4.3 Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu

Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jsou podle jednotlivých právních řádů, Evropské úmluvy i Vzorového zákona UNCITRAL podobné a u rozhodčího řízení ukončeného vydáním rozhodčího nálezu předpokládají existenci určitých, vesměs procesních vad:

I. vady týkající se rozhodčí smlouvy (např. ve věci nelze uzavřít rozhodčí smlouvu, rozhodčí smlouva je neplatná, rozhodčí smlouva byla zrušena apod.);

II. vady týkající se samotného rozhodčího řízení (např. spor rozhodoval rozhodce, který k tomu nebyl oprávněn apod.);

²³⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 236.

III. vady týkající se vlastního rozhodčího nálezu (např. rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců, nebyl vydán v písemné formě apod.).²⁴⁰

Ustanovení § 31 a násl. ZRŘ jsou ustanoveními kogentními a jakákoliv dohoda stran učiněná v rozhodčí smlouvě nebo v průběhu rozhodčího řízení rozšiřující nebo naopak omezující důvody pro zrušení rozhodčího nálezu by byla neplatná. V souladu s ustanovením § 31 ZRŘ, které obsahuje taxativní výčet důvodů, pro které lze rozhodčí nález zrušit, český obecný „soud na návrh kterékoli strany zruší rozhodčí nález, jestliže:

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,*
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,*
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,*
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,*
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,*
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,*
- g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.²⁴¹*

8.4.4 Lhůta pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu

Možnost uplatnit návrh na zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem není, a z důvodu zajištění právní jistoty stran, ani nemůže být neomezená. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem musí být podán ve lhůtě stanovené v ustanovení § 32 ZRŘ, tj. do 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem domáhá, nestanoví-li ZRŘ jinak. Dle názoru prof. Rozehnalové, i

²⁴⁰ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 182.

²⁴¹ § 228 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ. Prvním důvodem, kdy lze žádat o obnovu řízení je existence skutečností, rozhodnutí nebo důkazů, které účastník bez své viny nemohl použít v původním řízení, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci. Druhým důvodem je, že lze provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

když se lhůty stanovené v OSŘ jeví být z pohledu charakteru důvodů více žádoucí než krátké lhůty stanovené v § 32, žádný z výkladů neodůvodňuje jejich použití.²⁴² Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu odkladný účinek nemá, ale na žádost povinného je obecný soud oprávněn vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma.

V odpovědi na otázku zda je soud při svém rozhodování vázán důvodem, který uplatnila strana, anebo zda může jít i nad rámec a zrušit rozhodčí nález z důvodu neuplatněného stranou se názory různily. Nejvyšší soud však v rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25.4. 2007 vymezil situaci, v níž toto možné je: „...*pokud bylo posouzení skutkové stejné a soud nešel nad rámec žalobního petitu, je rozdílná právní kvalifikace problému soudem možná.*“²⁴³

8.4.5 Rozsah zrušení rozhodčího nálezu soudem

Pokud jde o rozsah zrušení rozhodčího nálezu soudem, je možné pouze zrušení rozhodčího nálezu, nikoli jeho změna. Obecný soud má tedy při rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu pouze dvě možnosti: může **návrh na zrušení rozhodčího nálezu zamítnout** nebo **rozhodčí nález zrušit**.

a) Návrh bude zamítnut zejména tehdy, dospěje-li obecný soud k závěru, že pro zrušení rozhodčího nálezu neexistují důvody ve smyslu ustanovení § 31 ZRŘ. Dle ustanovení § 33 ZRŘ obecný soud „*zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé.*“

b) Obecný soud návrhu vyhově a rozhodčí nález zruší. V závislosti na existenci či neexistenci rozhodčí smlouvy tak mohou nastat dvě situace, od kterých se odvíjí další

²⁴² Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 301.

²⁴³ „Podle § 153 odst. 2 OSŘ totiž soud nemůže překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Ve sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou. Uvedené ustanovení tedy soudu zakazuje, aby žalobci přiznal něco jiného, než požadoval, nebo aby žalobci přiznal sice požadované plnění, a však z jiného skutkového základu (z jiného skutku), než který byl předmětem řízení. Není však překročením návrhu, jestliže soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudí po právní stránce jinak, než to učinil žalobce, a jestliže na základě takového právního posouzení věci přizná žalobci požadované plnění. Soud tedy není vázán právním názorem žalobce.“

postup projednání a rozhodnutí sporu, který byl předmětem zrušeného rozhodčího nálezu. Postup po zrušení rozhodčího nálezu záleží především na důvodu zrušení a také na tom, zda rozhodčí řízení bylo řízení institucionální či ad hoc.

i) Dojde-li ke zrušení rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ, tzn. z důvodu, pro který nebylo možné, aby se konalo rozhodčí řízení (nearbitrabilita sporu, neexistence splatné rozhodčí smlouvy), po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí soud sám může pokračovat na návrh některé ze stran v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodnout.

ii) Jestliže obecný soud rozhodčí nález zruší z jiných důvodů, pak platnost rozhodčí smlouvy zůstává i nadále zachována a strany mohou přistoupit k projednání a rozhodnutí sporu v novém rozhodčím řízení. Původní rozhodci jsou z projednávání a rozhodování sporu v rozhodčím řízení *ex lege* vyloučeni (účast rozhodců, kteří zrušený rozhodčí nález vydali na novém jednání by byla důvodem pro zrušení budoucího rozhodčího nálezu) a noví rozhodci budou jmenováni způsobem uvedeným v rozhodčí smlouvě nebo předvídaným podpůrně zákonem.

ZRŘ v ustanovení § 31 připouští pouze zrušení rozhodčího nálezu. Zrušení jakéhokoli usnesení rozhodců (včetně usnesení o zastavení řízení) obecným soudem je nepřipustné.

Řády RS neobsahují žádné ustanovení týkající se zrušení rozhodčích nálezu, a to z důvodu, že rozhodčí řízení vedeném před RS o konkrétním sporu vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení o zastavení rozhodčího řízení končí a do procesu zrušení rozhodčího nálezu RS nemá právo zasahovat.²⁴⁴

*„Proces zrušení rozhodčího nálezu vydaného v rozhodčím řízení před RS se RS nedotýká, RS není stranou takového řízení, tím mohou být pouze strany původního rozhodčího řízení, tzn. žalobce a žalovaný. RS není ani vedlejším účastníkem. RS není proto povinen ani oprávněn se vyjadřovat k návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ani k jiným podáním stran v takovém řízení.“*²⁴⁵

Z ustanovení § 34 odst. 1 vyplývá, že proti rozhodnutí soudu o zrušení rozhodčího nálezu se lze odvolat (místní a věcná příslušnost soudu rozhodujícího po zrušení

²⁴⁴ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 186.

²⁴⁵ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 186.

rozhodčího nálezu je dána příslušností soudu pro zrušení- toto rozhodování je rozhodování soudu v prvním stupni).

8.4.6 Zrušení rozhodčího nálezu soudem a výkon rozhodčího nálezu

Zvláštní problém představuje vztah institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem a jeho výkon, který se může rozvíjet ve dvou rovinách:

- a) konkurence návrhu na zrušení rozhodčího nálezu soudem a návrhu na výkon či uznání a výkon rozhodčího nálezu;
- b) zrušení nálezu a jeho následné uznání a výkon.

Ad a) Tato situace je jednoznačně vyřešena v ZRŘ. Je nutné vycházet z toho, že rozhodčí nález se při splnění zákonných podmínek stává vykonatelným. Z důvodu zamezení zbytečných průtahů při výkonu rozhodčího nálezu je tak na zvážení orgánu nařizujícího jeho výkon, zda vykonatelnost rozhodčího nálezu na žádost povinného odloží (dle ustanovení § 32 odst. 2 ZRŘ podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu soudem nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu).

Ad b) Druhá situace je celkem odlišná. Jak uvádí prof. Rozehnalová bylo by jednouché ji uvést výstižnými slovy van den Berga: „*Ex nihilo nil fit.*“ Bylo by to dle jejího názoru logické i očekávatelné, vzhledem k tomu, že nelze vykonávat něco, co neexistuje.²⁴⁶ Je-li rozhodčí nález rozhodnutím soudu zrušen, nelze očekávat jeho výkon.²⁴⁷

8.4.7 Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu

Institut zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu se váže pouze k domácímu rozhodčímu nálezu (stejně jako zrušení rozhodčího nálezu). Výkon tuzemských rozhodčích nálezů, tj. rozhodčích nálezů vydaných v České republice bez ohledu na to, zda se jedná o spor tuzemský či mezinárodní, s provádí výlučně podle tuzemských právních předpisů, tj. podle OSŘ, resp. podle zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Při výkonu tuzemských rozhodčích nálezů není zapotřebí žádného

²⁴⁶ Česká vnitrostátní úprava o této problematice mlčí a nelze ani předpokládat, že by takto mimořádný závěr bylo možné dovodit z doktríny apod. Zde je nutné dle prof. Rozehnalové minimálně jednoznačné potvrzení možnosti uznání a výkonu rozhodčího nálezu zrušeného v dosahu jurisdikce jiného státu.

²⁴⁷ Rozehnalová, N., op. cit. sub. 3, s. 308.

zvláštního uznání, neboť rozhodčí nález sám je již exekučním titulem.²⁴⁸ „Úprava obsažená v ustanovení § 35 ZRŘ upravuje jednu z dalších možností obrany proti rozhodčímu nálezu, přičemž v případě zahraničních rozhodčích nálezů se jedná o jediný způsob obrany, a to až ve fázi podání návrhu na výkon rozhodnutí oprávněným“²⁴⁹ (jak v případě výkonu rozhodnutí soudem ve smyslu ustanovení § 251 a násl. OSŘ, tak i při postupu podle exekučního řádu).

Návrh na zastavení výkonu rozhodnutí na základě rozhodčího nálezu jako vykonatelného titulu je možné podat i když byl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 ZRŘ, a také není rozhodující, zda byl či nebyl podán návrh na odklad vykonatelnosti dle ustanovení § 32 odst. 2 ZRŘ.

Ten, proti němuž byl výkon rozhodnutí na základě pravomocného rozhodčího nálezu nařízen, je oprávněn podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, a to po právní moci rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí nebo o přivolení s výkonem rozhodnutí prostřednictvím exekutora.

Dle prof. Rozehnalové lze koncepci zvolenou v českém právu charakterizovat následovně:

1. Časově je rozšířeno uplatnění části důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu.
2. Důvody uvedené v ZRŘ jsou důvody zvláštní, které doplňují obecné důvody uvedené v zvláštním právním předpise, kterým je OSŘ.

Po marném uplynutí lhůty pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, nebo pokud druhá strana podala návrh na výkon rozhodčího nálezu dříve, je strana, proti níž byl soudem nařízen výkon, oprávněna podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu.

Důvody pro podání návrhu na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu, jak uvedeno výše, lze rozdělit do dvou skupin, a to **důvody obecné** ve smyslu odpovídající úpravy obsažené v ustanovení § 268 OSŘ nebo **důvody zvláštní**, předvídané výlučně pro případ výkonu na základě rozhodčího nálezu, přičemž není rozhodné, zda vady řízení byly již v průběhu řízení před rozhodci namítány či nikoliv.

²⁴⁸ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 262.; Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 178.

²⁴⁹ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 262.

a) Obecnými důvody jsou:

- výkon byl nařízen, ačkoli se rozhodnutí dosud nestalo vykonatelným;
- rozhodnutí, které je podkladem výkonu, bylo po nařízení výkonu zrušeno nebo se stalo neúčinným²⁵⁰;
- zastavení výkonu rozhodnutí navrhl ten, kdo navrhl jeho nařízení;
- výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle ustanovení § 321 a 322 OSŘ vyloučeny;
- průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů;
- bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267 OSŘ);
- po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden;
- výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

V případě výše uvedených důvodů rozhodne soud o zastavení výkonu rozhodnutí i bez návrhu (s výjimkou ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ). Při uplatnění těchto důvodů bude postupováno v souladu s obecnou právní úpravou v OSŘ.

b) Zvláštními důvody pro zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 35 odst. 1 ZRŘ jsou tyto důvody:

- rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f), tj. jedná se o výkon na základě rozhodčího nálezu vydaného ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, rozhodčího nálezu, který nebyl usnesen většinou rozhodců nebo odsuzuje-li rozhodčí nález stranu k plnění,

²⁵⁰ V případě výkonu na základě tuzemského rozhodčího nálezu by se muselo jednat o jeho zrušení postupem upraveným v ust. § 31 ZRŘ. V případě zahraničního rozhodčího nálezu pak za předpokladu, že došlo ke zrušení rozhodčího nálezu soudem v zemi jeho vydání a toto zahraniční soudní rozhodnutí lze vykonat na základě odpovídající mezinárodní bilaterální či multilaterální úmluvy. Dle názoru prof. Bělohlávka se podle převažující současné mezinárodní práce nezohlední jakékoliv rozhodnutí, kterým bylo dosaženo neúčinnosti rozhodčího nálezu v jiné zemi než v zemi, v níž byl rozhodčí nález vydán.

kteře nebylo oprávněným žáááno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému;

- strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno;
- ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.²⁵¹

Postup soudu v případě, že zjistí existenci některého z výše uvedených důvodů, je následující:

1. je-li návrhu na zastavení nařizeného výkonu rozhodčího nálezu dle ustanovení § 35 odst. 1 ZRŘ vyhověno, soud řízení přeruší;
2. současně uloží soud povinnému, aby do 30 dnů od právní moci podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 ZRŘ;
3. není-li návrh ve lhůtě podán, pokračuje soud v řízení;
4. je-li návrh podán a následně soud rozhodčí nález zruší, uplatní se postup dle ustanovení § 34 ZRŘ.

Dojde-li následně ke zrušení rozhodčího nálezu, potom:

1. dle ustanovení § 268 OSŘ bude výkon zastaven;
2. zůstává-li v platnosti rozhodčí smlouva, následuje postup dle § 34 odst. 2 ZRŘ;
3. pokud rozhodčí smlouva v platnosti nezůstává, následuje postup dle ustanovení § 34 odst. 1 ZRŘ, tj. na návrh některé ze stran soud v řízení pokračuje a věc rozhodne.

²⁵¹ U důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. b), c), e), g) ZRŘ je marné uplynutí doby stanovené zákonem pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu sankcionováno ztrátou práva podat návrh na zastavení nařizeného výkonu rozhodnutí na základě rozhodčího nálezu.

9. UZNÁNÍ A VÝKON ROZHODČÍHO NÁLEZU

9.1 Doručení rozhodčího nálezu

Nejvyšší soud se opakovaně vyjádřil k podmínkám vykonatelnosti rozhodčích nálezů, a to konkrétně k podmínce, že rozhodčí nález musí být doručen účastníkům rozhodčího řízení (viz ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ). Nejvyšší soud došel k závěru, že pro vykonatelnost rozhodčího nálezu je nezbytné, aby písemného vyhotovení rozhodčího nálezu bylo účastníkům rozhodčího řízení doručeno postupem podle § 45 a násl. OSŘ.²⁵² Výše uvedeným závěrem tak Nejvyšší soud odmítl názor o tom, že způsob doručování rozhodčího nálezu patří mezi otázky postupu vedení řízení, které si ve smyslu ustanovení § 19 odst. 1 ZRŘ mohou účastníci mezi sebou dohodnout. Důvodem pro jeho odmítnutí bylo konstatování Nejvyššího soudu, že rozhodčí řízení končí dle ustanovení § 23 písm. a) ZRŘ vydáním rozhodčího nálezu. Vzhledem k tomu již doručení nálezu nemůže být „otázkou postupu řízení“ ve smyslu ustanovení § 19 odst. 1 ZRŘ. S ohledem na výše uvedené, Nejvyšší soud uzavřel, že *„v případě, že rozhodčí nález není doručen všem účastníkům rozhodčího řízení v souladu s § 45 a násl. o.s.ř., nenastanou účinky ustanovení § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, tj. takový nález nemá účinky pravomocného soudního rozhodnutí a není soudně vykonatelný; jinak řečeno: takový rozhodčí nález nepředstavuje exekuční titul.“*

Dovolím si se přiklonit k názoru zastávanému prof. Bělohlávkem, že *„analogické použití občanského soudního řádu bude přicházet v úvahu pro doručování rozhodčích nálezů pouze tehdy, pokud strany v rozhodčí smlouvě neurčí odchylný režim doručování. To znamená, že pouze v případě nedostatku této dohody stran o způsobu doručení rozhodčího nálezu bude nutné doručovat postupem podle § 45 a násl. OSŘ.“*²⁵³ Obdobně se k výše uvedenému závěru Nejvyššího soudu vyjádřil i rozhodce RS JUDr. Jan Kocina, Ph.D., když ve svém článku uvedl, že *„názor Nejvyššího soudu je značně problematický a je pravděpodobně ovlivněn nepochopením podstaty a účelu*

²⁵² Např. Usnesení NS ČR ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006; Usnesení NS ČR ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006; Usnesení NS ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 1987/2006; Usnesení NS ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006; Usnesení NS ČR ze dne 20. března 2008, sp.zn. 20 Cdo 3074/2006.

²⁵³ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 218 a násl.

rozhodčího řízení.“²⁵⁴ Vzhledem k tomu, že povaha rozhodčího řízení je dána projevem smluvní vůle stran, měla by být v průběhu celého rozhodčího řízení respektována a měla by se také dotýkat i případných předvídaných otázek vážících se k doručování rozhodčích nálezů. Rozhodčí řízení je založeno na neformálnosti a pružnosti a nepochybně si lze představit rozhodčí smlouvu, která upravuje např. doručení rozhodčího nálezu pouze ve formě elektronické nebo na předem definovanou adresu účastníka či doručení osobě určené smluvní stranou, při zachování stěžejních zásad a postupů, na kterých je rozhodčí řízení založeno.²⁵⁵

Rozhodčí nález je konečný a pro strany závazný, doručením stranám nabývá účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je tedy exekučním titulem, a proto práva, která jsou jim přiznána a nebyla splněna povinnou osobou dobrovolně, lze uspokojit i proti vůli povinné osoby v řízení o výkonu rozhodnutí.

9.2 Přezkum rozhodčího nálezu soudem při nařizování jeho výkonu

Při nařizování výkonu rozhodčího nálezu vzniká otázka, v jakých mezích je soud oprávněn přezkoumat takovýto exekuční titul. V souladu s ustanovením § 275 odst. 2 OSŘ je soud oprávněn před nařízením výkonu rozhodnutí přezkoumávat správnost potvrzení o vykonatelnosti všech titulů pro výkon rozhodnutí, tj. i rozhodčí nález. „*Právním soudem je tedy mj. přezkoumat, zda takovýto rozhodčí nález byl řádně doručen, neboť vyřešení této otázky je podstatné pro závěr, zda je na rozhodčí nález správně vyznačeno potvrzení o vykonatelnosti.*“²⁵⁶ Z toho plyne závěr, že potvrzením o vykonatelnosti rozhodčího nálezu soud vázán není.²⁵⁷

V exekučním řízení však soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost rozhodčího nálezu, jehož výkon se navrhuje, neboť soud je obsahem rozhodčího nálezu vázán a má povinnost z něj vycházet.

²⁵⁴ Kocina, J.: Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení. Právní rozhledy č. 15/2008, http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/print_1/art_5799/lay_3/rozhodci-nalez-jako-exekucni-titul-a-jeho-doruceni.aspx.

²⁵⁵ Kocina, J., op. cit. sub. 254.

²⁵⁶ Kocina, J., op. cit. sub. 254.

²⁵⁷ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář, 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1319.; Usnesení NS ČR ze dne 26. února 2004, sp. zn. 20 Cdo 825/2003; Usnesení NS ČR ze dne 27. října 2004, sp. zn. 20 Cdo 1957/2003.

Posouzení soudu před nařízením exekuce, zda je rozhodčí nález vykonatelný, nepředstavuje přezkum rozhodčího nálezu vydaného v rozhodčím řízení, a to ani pokud jde o vyznačení právní moci a vykonatelnosti.²⁵⁸ Při posuzování obsahové správnosti potvrzení o vykonatelnosti neprovádí soud dokazování, ale provádí pouze šetření o rozhodných skutkových okolnostech zpravidla z příslušného spisu.²⁵⁹

9.3 Výkon rozhodčího nálezu

Při výkonu rozhodčího nálezu je však nutné rozlišovat, zda se jedná o výkon rozhodčího nálezu vydaného v rozhodčím řízení na území České republiky nebo rozhodčího nálezu vydaného v zahraničí. Stejně jako rozhodnutí obecných soudů, ani rozhodčí nálezy nemají bez dalšího celosvětové účinky. Zatímco domácí rozhodčí nález má své účinky (často shodné s rozhodnutím obecného soudu) v zemi jeho původu bez dalšího, cizí rozhodčí nálezy z důvodu aplikace teritoriálního přístupu v rozhodčím řízení musejí projít řízením o uznání a výkonu rozhodčího nálezu.

9.3.1 Výkon českého rozhodčího nálezu v České republice

Je-li rozhodčí nález vydán v rozhodčím řízení v České republice, považujeme jej v souladu s českými právními předpisy za **český rozhodčí nález**. V tomto případě není důležité, zda byl takový rozhodčí nález vydán ve sporu čistě vnitrostátním či ve sporu s mezinárodním prvkem.²⁶⁰

Výkonem rozhodčího nálezu se rozumí donucení povinného k plnění povinnosti, kterou mu rozhodčí nález ukládá a kterou nesplnil dobrovolně ve stanovené lhůtě. Vzhledem k tomu, že ZRŘ postup při výkonu českých rozhodčích nálezů neupravuje, je nezbytné použít ustanovení části šesté OSŘ. Jelikož má rozhodčí nález stejné účinky jako pravomocný rozsudek obecného soudu a je tedy řádným exekučním titulem pro zahájení výkonu rozhodnutí, lze jeho výkonem pověřit také soudní exekutory postupující při provádění výkonu podle exekučního řádu.

²⁵⁸ Usnesení NS ČR ze dne 27. října 2004, sp. zn. 20 Cdo 2012/2003.

²⁵⁹ Usnesení NS ČR ze dne 29. května 2003, sp. zn. 20 Cdo 2460/2002; Usnesení NS ČR ze dne 27. října 2004, sp. zn. 20 Cdo 1957/2003; Usnesení NS ČR ze dne 26. února 2004, sp. zn. 20 Cdo 825/2003.

²⁶⁰ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 191.

Podle ustanovení § 35 ZRŘ je strana, proti které je výkon rozhodčího nálezu nařízen, i přesto, že nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu, oprávněna podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí (kromě důvodů uvedených ve zvláštním předpise²⁶¹) i v případě, kdy:

- a) rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v ustanovení § 31 písm. a), d) nebo f) ZRŘ;
- b) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno;
- c) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

Jelikož se pro výkon rozhodčích nálezů přiměřeně použijí ustanovení OSŘ, je nutné výše uvedené **důvody** pro zastavení výkonu rozhodnutí považovat za **doplňující k důvodům obecným**, obsaženým v OSŘ.

V případě, že byl podán návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v § 35 odst. 1 ZRŘ, přeruší obecný soud řízení o výkonu rozhodnutí a uloží povinnému, aby ve lhůtě 30 dnů podal u příslušného obecného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Nepodá-li v této lhůtě povinný tento návrh nebo je-li návrh povinného na zrušení rozhodčího nálezu zamítnut, pokračuje soud v řízení o výkonu rozhodčího nálezu.

V souvislosti s českým rozhodčím nálezem nevzniká žádný problém s jeho uznáním; žádný český právní předpis jakékoli takové uznání nevyžaduje.²⁶²

9.3.2 Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu v České republice

Za **cizí/zahraniční rozhodčí nález** považuje ZRŘ takový nález, který na území České republiky vydán nebyl, ale byl vydán na území cizího státu. Rozhodujícím kritériem není tedy to, podle jakých procesních předpisů rozhodčí řízení probíhalo, ani státní příslušnost rozhodců, ale pouze místo vydání rozhodčího nálezu. Uznáním cizímu rozhodčímu nálezů přisuzujeme stejné právní účinky, jaké má tuzemský rozhodčí nález. Podle ustanovení § 40 ZRŘ se uznání cizího rozhodčího nálezu nevyslovuje žádným

²⁶¹ Ustanovení § 268 OSŘ

²⁶² Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 192.

zvláštním rozhodnutím, jednoduše se k němu za předpokladu, že jsou splněny podmínky stanovené v ustanovení § 39 ZRŘ, přihlédne.

Výkon zahraničních rozhodčích nálezů vychází z charakteru rozhodčích nálezů sice jako „*vykonatelných titulů vydaných v kontradiktorním řízení, leč soukromoprávním subjektem. Není tedy zapotřebí brát ohledy na princip suverenity, který je zohledňován v případě uznávání a výkonu zahraničních soudních rozhodnutí, a to i přesto, že zahraniční nález by nebylo možno v cizím státě vydat, jestliže by tento postup nebyl aprobován předpisy státu místa jeho vydání.*“²⁶³

Základní podmínkou pro uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu v České republice je tak jedna ze zásad mezinárodního práva soukromého, a to **podmínka zaručení vzájemnosti** (ustanovení § 38 ZRŘ). Přitom není rozhodné, zda se v daném případě jedná o výkon rozhodnutí soudem v souladu s OSŘ nebo exekučním řádem. Vzájemnost je potřeba chápat jako vzájemnost při výkonu rozhodčích nálezů vydaných v České republice ve státě, v němž byl vydán rozhodčí nález, o jehož vydání je nyní žádáno v České republice. U rozhodčích nálezů půjde zejména o vzájemnost formální zajištěnou mezinárodní smlouvou bilaterální (o právní pomoci) nebo multilaterální (Newyorská úmluva, Washingtonská úmluva).

Vzhledem k tomu, že ZRŘ neobsahuje žádné ustanovení o tom, kdo je oprávněn potvrdit vzájemnost, resp. prohlásit nedostatek vzájemnosti při uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, aplikuje se ustanovení § 54 ZMPS, podle kterého o vzájemnosti rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti České republiky.²⁶⁴

Při nařizování výkonu zahraničního rozhodčího nálezu není tuzemský soud oprávněn k žádnému věcnému přezkumu zahraničního rozhodčího nálezu, nýbrž pouze k prověření otázky, zda se jedná o rozhodčí nález a zda nejsou dány důvody k jeho odmítnutí ve smyslu ustanovení § 39 ZRŘ.

Při posuzování vykonatelnosti a/nebo při nařizování výkonu zahraničních rozhodčích nálezů se primárně použije mezinárodních úmluv, jimiž je Česká republika vázána, a které mají dle ustanovení § 47 ZRŘ přednost před zákonem. Nejvýznamnějším

²⁶³ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 288.

²⁶⁴ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 288.

mezinárodním pramenem²⁶⁵ upravujícím otázky uznání a výkonu zahraničních rozhodčích nálezů je Newyorská úmluva.²⁶⁶ Na první pohled by se mohlo zdát, že u rozhodčích nálezů vydaných v zemích, které nejsou smluvními státy Newyorské úmluvy, se použije úprava obsažená v ustanovení § 38 - § 40 ZRŘ. Jelikož Česká republika neuplatnila výjimku podle čl. I. odst. 3 Newyorské úmluvy, že „*bude používat Úmluvy jen pro uznání a výkon nálezů vydaných na území jiného Smluvního státu*“,²⁶⁷ platí ustanovení čl. I odst. 1 Newyorské úmluvy, které stanoví: „*tato Úmluva se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze sporů mezi osobami fyzickými nebo právníckými a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. Úmluva se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.*“

S ohledem na výše uvedené se výkon a uznání zahraničního rozhodčího nálezu na území České republiky řídí ustanoveními Newyorské úmluvy. Formálním předpokladem pro uznání a nařízení výkonu rozhodnutí rozhodčího nálezu je v souladu s ustanovením čl. IV. Newyorské úmluvy připojení následující dokumentace k návrhu na uznání a výkon rozhodčího nálezu stranou, která o uznání a nařízení výkonu rozhodčího nálezu žádá:

- a) prvopis nebo ověřenou kopii rozhodčího nálezu;
- b) prvopis nebo ověřenou kopii rozhodčí smlouvy zakládající pravomoc (příslušnost) rozhodců;
- c) eventuálně úřední překlad výše uvedených dokumentů do jazyka státu místa navrhovaného výkonu rozhodčího nálezu.

Kromě toho se obvykle vyžaduje také doklad o doručení rozhodčího nálezu všem účastníkům řízení, resp. zejména těm osobám, proti nimž má navrhovaný výkon směřovat. Jedná-li se o „*nález vydaný v institucionalizovaném rozhodčím*

²⁶⁵ Fojtík, L., Macáková, L.: Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů, Právní fórum, 2009, č.5, s. 184.

²⁶⁶ Pro Československou republiku nabyla Newyorská úmluva účinnosti dne 10. října 1959 a uveřejněna byla vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., vydanou dne 6. listopadu 1959 a stále se tak součástí jejího právního řádu s tím, že tato se následně stala i součástí právního pořádku České republiky.

²⁶⁷ Jak to učinilo např. Nizozemsko nebo Velká Británie.

*řízení podle praxe řady soudů včetně tuzemské praxe dostačuje prohlášení stálého rozhodčího soudu, resp. jím vydaná doložka právní moci.*²⁶⁸

V případě, že se jedná o výkon rozhodčího nálezu vydaného ve sporech z mezinárodních investic²⁶⁹ a v souladu s některou bilaterální úmluvou o vzájemné podpoře a ochraně investic, kterou je Česká republika vázána, je zapotřebí, aby byl rozhodčí nález vydán v některém z členských států Newyorské úmluvy.

Zvláštní ustanovení o vykonatelnosti zahraničních rozhodčích nálezů obsahují i některé další mezinárodní úmluvy, jimiž je Česká republika vázána, avšak v praxi se aplikují spíše výjimečně.²⁷⁰

Dalším významným mezinárodním pramenem je Evropská úmluva. Česká republika je smluvním státem obou zmiňovaných mezinárodních smluv, a tudíž v některých bodech může dojít k tzv. „konfliktu konvencí“, který je ve vztahu k odmítnutí uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů řešen v čl. IX. Evropské úmluvy.

Zatímco řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem probíhá ve státě místa vydání rozhodčího nálezu, řízení o uznání a výkonu rozhodčího nálezu je řízením probíhajícím již v jiném státě než kde byl rozhodčí nález vydán. Vzniká tak „*zcela zásadní otázka exteritoriality (existence či neexistence) účinků rozhodnutí o zrušení nálezu v zemi výkonu, přičemž tato otázka je zjevně významná i proto, že na rozdíl od samotného rozhodčího nálezu již rozhodnutí o zrušení nálezu není rozhodnutím soukromoprávního subjektu, nýbrž orgánu vykonávajícího jurisdikční výsost jiného státu.*“²⁷¹

Uznání zahraničních rozhodčích nálezů²⁷² se nevyslovuje žádným zvláštním výrokem ve zvláštním řízení, a dojde-li v rámci exekučního řízení soud k závěru, že se jedná o rozhodčí nález a že důvody pro odepření uznání a výkonu takového rozhodčího nálezu

²⁶⁸ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 289.

²⁶⁹ Bělohlávek, A.: Ochrana majetkových práv zahraničních osob a rozhodčí řízení ve věcech mezinárodních investic. Daňová a hospodářská kartotéka, 2001, IX. roč., č. 6, s. B53-B58.

²⁷⁰ Kupříkladu ustanovení čl. 21 odst. 3 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR) sjednané dne 1. března 1973 v Ženevě (která byla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv 91/2006 Sb. m. s.); podle ustanovení čl. 16 § 2 Úmluvy o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) podepsané dne 9. května 1980 v Bernu (která byla vyhlášena v příloze k vyhlášce ministra zahraničních věcí ze dne 2. srpna 1984 pod č. 8/1985 Sb.) jsou výroky rozhodčího soudu vůči dopravním podnikům a uživatelům vydané v řízení podle odd. III. a násl. citované úmluvy vykonatelné, jakmile ve státě, kde má být výrok vykonán, jsou splněny všechny předepsané formalisty.

²⁷¹ Bělohlávek, A., op. cit. sub. 33, s. 292.

²⁷² Stejně jako v případě výkonu rozhodnutí cizích soudů dle ustanovení § 65 ZMPS.

dány nejsou, v souladu s ustanovením § 40 ZRŘ k takovému zahraničnímu rozhodčímu nálezu přihlédne. „*Toto odpovídá i celé koncepci výkonů zahraničních titulů vůbec, která již od přijetí ZMPS opustila konstrukci zvláštního (samostatného) exequaturního řízení (jehož výsledkem je vydání samostatného výroku ohledně vykonatelnosti zahraničního titulu), kdy k zahraničnímu rozhodnutí jako vykonatelnému titulu se při rozhodování o připuštění jeho výkonu přihlédne, jako by se jednalo o titul tuzemský po prověření předchozích formálních podmínek, tj. toho, zda se jedná o rozhodčí nález a toho, zda nejsou dány podmínky pro odepření výkonu ve smyslu ustanovení § 39 RozŘ.*“²⁷³

Podle ustanovení čl. VII. Newyorské úmluvy, a tam deklarované zásady nejpříznivější úpravy pro výkon, může nastat situace, kdy národní úprava pro uznání a nařízení výkonu rozhodčího nálezu stanoví méně striktní podmínky než Newyorská úmluva, tj. Newyorská úmluva se nepoužije v případě, kdy národní úprava stanoví pro navrhovatele výkonu příznivější režim. V souladu s výše uvedeným by bylo možno vnitrostátní úpravu obsaženou v ZRŘ použít za předpokladu, kdy by byla pro výkon rozhodčího nálezu příznivější v rámci zmiňovaného principu nejpříznivější úpravy. V případě České republiky lze tuto alternativu předpokládat jen stěží,²⁷⁴ jelikož úprava v ZRŘ jednak výslovně v ustanovení § 39 ukládá soudu povinnost v stanovených případech výkon cizího rozhodčího nálezu odepřít,²⁷⁵ a jednak je jedním z důvodů pro odepření výkonu rozhodčího nálezu existence důvodů umožňujících obnovu řízení dle OSŘ. Což je úprava poměrně přísná a ojedinělá.²⁷⁶ Newyorská úmluva dává v ustanovení čl. V²⁷⁷ soudu místa výkonu rozhodčího nálezu pouze možnost a nikoliv povinnost ve stanovených případech uznání a výkon rozhodčího nálezu odmítnout, a tedy nelze vyloučit, že v praxi nastane situace, kdy i v případě, že byl rozhodčí nález v zemi vydání zrušen, bude tento prohlášený za vykonatelný a vykonán v zemi jiné.²⁷⁸ Na tuto skutečnost ostatně pamatuje také Evropská úmluva, která v čl. IX. odst. 1 stanoví, že: „*zrušení rozhodčího nálezu, který se řídí touto úmluvou v některém*

²⁷³ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 297.

²⁷⁴ Fojtík, L., Macáková, L., op. cit. sub. 265, s. 185.

²⁷⁵ „*Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen, jestliže ...*“

²⁷⁶ Bělohávek, A., op. cit. sub. 33, s. 294.

²⁷⁷ „*Uznání a výkon mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován...*“

²⁷⁸ Shodně rozhodl kupříkladu belgický soud ve věci *Sonatrach* nebo Norsolor, či francouzský Nejvyšší soud ve věci *Ascena ca. Issakha N'Doye* anebo rozhodčí nález ICC ve věci *Société Hilmarton v. Omnium de Traitement et de Valorisation*.

smluvním státě, nezakládá důvod k odmítnutí uznání nebo vykonatelnosti v jiném smluvním státě, ledaže...“. Následně pak v odstavci 2 čl. IX. řeší Evropská úmluva případný konflikt s Newyorskou úmluvou: „*Ve vztazích mezi smluvními státy, které jsou zároveň účastníky Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 10. června 1958, omezuje odstavec 1 tohoto článku použití článku V, odstavec 1 e) Newyorské úmluvy pouze na zrušovací důvody, které tento odstavec výslovně uvádí.*“ Uznání a nařízení výkonu cizího rozhodčího nálezu v České republice, která je jak smluvním státem Newyorské úmluvy, tak Evropské úmluvy, se „*bude řídit v zásadě Newyorskou úmluvou. Ovšem v případě, kdyby došlo ke zrušení cizího rozhodčího nálezu v zemi jeho vydání, bude soud aplikovat ustanovení obsažená v Evropské úmluvě a cizí rozhodčí nález by měl uznat a nařídit jeho výkon i v případě, kdy byl v zemi vydání zrušen, pokud tak bylo učiněno z jiných důvodů, než jaké stanoví výše citovaný čl. IX. Evropské úmluvy.*“²⁷⁹

9.4 Odepření uznání a výkonu zahraničních nálezů

9.4.1 Česká zákonná úprava

Český soud nemá oprávnění zrušit zahraniční rozhodčí nález. V souladu s ustanovením § 39 ZRŘ však lze odepřít uznání a výkon zahraničního rozhodčího nálezu, které uvádí, že: „*Uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen, jestliže*

- a) rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný,*
- b) rozhodčí nález je stížen vadou uvedenou v § 31,*
- c) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.“*

Ad a) Nedostatek právní moci nebo nedostatek vykonatelnosti

Zahraníční rozhodčí nález musí nabýt právní moci podle práva státu, kdy byl vydán. Nelze tedy uznat a vykonat zahraniční rozhodčí nález, vůči kterému byl podán návrh na přezkoumání nebo zrušení.²⁸⁰ V těchto případech je v souladu s ustanovením § 47 ZRŘ nutné dát přednost mezinárodním úmluvám a z toho důvodu bude pak potřeba aplikovat ustanovení čl. V. odst. 2 Newyorské úmluvy, v souladu s kterým je výkon cizího

²⁷⁹ Fojtík, L., Macáková, L., op. cit. sub. 265, s. 186.

²⁸⁰ Růžička, K., op. cit. sub. 11, s. 194.

rozhodčího nálezu odepřít **možné, nikoliv však nutné**.²⁸¹ Ustanovení § 39 odst. 1 písm.

a) ZRŘ se proto uplatní pouze v případě, kdy bude odepřen rozhodčí nález vydaný v zemi, se kterou nemá Česká republika uzavřenou v této oblasti žádnou smlouvu.

Ad b) Vady uvedené v § 31 ZRŘ

Zahraníční rozhodčí nález zrušit nelze, přestože ZRŘ v ustanovení § 39 písm.b) na důvody uvedené v ustanovení § 31 ZRŘ odkazuje, na základě existence důvodů uvedených v § 31 ZRŘ bude tedy zahraničnímu rozhodčímu nálezu odepřeno uznání a výkon.

Ad c) Cizí rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku

Ustanovení § 39 písm. c) ZRŘ opravňuje soud k odepření uznání a výkonu zahraničního rozhodčího nálezu, který by stanovil plnění odporující českému právu.

9.4.2 Úprava v mezinárodních úmluvách

V otázce uznání a výkonu zahraničních rozhodčích nálezů má zásadní význam Newyorská úmluva, která upravuje důvody pro které může soud smluvního státu Newyorské úmluvy odepřít uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu v čl. V.

Nauka i soudy jednotlivých států postupně vytvořila v souvislosti s odepřením uznání a výkonu určitá pravidla.²⁸²

- výčet důvody pro odepření uznání a výkonu uvedený v čl. V. je taxativní;
- důvody uvedené v čl. V. nedovolují soudci přezkoumávat rozhodnutí ve věci samé;
- existenci důvodů pro odepření uznání a výkonu nálezu musí prokazovat strana, proti níž rozhodčí nález směřuje;
- důvody, které může strana využít, jsou pravidelně založené na jiném právním řádu, než je právní řád místa výkonu rozhodčího nálezu.

²⁸¹ Střelec, K.: K možnosti uznání a výkonu zrušeného cizího rozhodčího nálezu. Bulletin advokacie. 2004, č. 3, s. 34-44.

²⁸² Rozehnalová, N.: K uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Obchodní právo, 2003, č. 2, s. 4-5.

I. Podle čl. V. odst. 1 Newyorské úmluvy „Uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon:

a) že strany dohody zmíněné v čl. II byly podle zákona, který se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání nebo že zmíněná dohoda není platná podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily, nebo, v nedostatku odkazu v tomto směru, podle práva země, kde nález byl vydán; nebo

b) že strana, proti níž je nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky; nebo

c) že nález se týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo že nález obsahuje rozhodnutí přesahující dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky; mohou-li však být části rozhodčího nálezu ve věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od části nálezu jednajících o věcech, které mu nejsou podrobeny, ta část nálezu, která obsahuje rozhodnutí o věcech podrobených rozhodčímu řízení, může být uznána a vykonána; nebo

d) že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo; nebo

e) že nález se dosud nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.“

Mimo shora uvedené důvody, které musí prokázat strana sporu proti níž rozhodčí nález směřuje, uznání a výkon rozhodčího nálezu mohou být v souladu s odst. 2 čl. V Newyorské úmluvy také odepřeny, pokud příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí, že:

a) předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země; nebo

b) uznání nebo výkon nálezů by bylo v rozporu s veřejným pořádkem této země.²⁸³

Skutečnost, že českým soudem bylo uznání a výkon zahraničního rozhodčího nálezů odepřeno neznamena, že by se takové opatření nějak dotýkalo platnosti nebo vykonatelnosti rozhodčího nálezů. Věřitel tak má možnost pokusit se dosáhnout uznání a nařízení výkonu daného rozhodčího nálezů v jiném státě, kde mohou být důvody pro odepření uznání a výkonu jiné než v České republice.

²⁸³ Fojtík, L., Macáková, L., op. cit. sub. 265, s. 186.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo přiblížit rozhodčí řízení, které představuje ve srovnání s řízením soudním, díky řadě svých výhod, jeho významnou alternativu a současně v souvislosti s liberální úpravou rozhodčího řízení v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, roste oblíbenost tohoto způsobu řešení sporů i v České republice. Ačkoliv neexistují přesné statistické údaje, lze uvést jeden příklad za všechny. Zatímco roční počet sporů projednávaných v rámci AAA činil v r. 2006 okolo 600, je toto číslo obdobné počtu sporů v současnosti každoročně řešených u RS.

Rostoucí počet případů řešených před rozhodčími soudy a přibývající počet příznivců tohoto způsobu řešení sporů zároveň vzbuzuje zájem a diskuse nad teoretickými koncepcemi, na kterých tento druh řízení stojí. Ani mezi českými autory nepanuje v této oblasti shoda, přesto většina z nich vyjádřila nesouhlasný postoj s usnesením Ústavního soudu týkajícího se právní povahy rozhodčího řízení. Chtěla bych však poznamenat, že přestože s názorem Ústavního soudu vyjádřeným v jeho usnesení sp. Zn. IV. ÚS 174/02 taky nesouhlasím, považuji za důležitější skutečnost, že Ústavní soud odmítá ústavní stížnosti směřující proti rozhodčím nálezům, a nezpochybňuje tak jejich závaznost, než způsob a odůvodnění kterým tak činí.

Ve své práci jsem se zaměřila na rozhodčí institucionální, a i když považuji poněkud kontroverzní problematiku tzv. „arbitrážních center“ za velice zajímavou, vzhledem k požadovanému rozsahu práce jsem ji ponechala spíše stranou. V této souvislosti bych však ráda poznamenala, že právě jejich vytváření a činnost obcházející zákon, které na laickou veřejnost a osoby vyhledávající služby rozhodců musí působit zmateně, nevyžaduje dle mého názoru legislativní změny, ale spíš zavedení účinné kontroly nad osobami, jež se za rozhodce vydávají a hlavně nad osobami, jež schvalují rozhodčí nálezy vydané tzv. „arbitrážními centry“ jako exekuční tituly. Dle mého názoru představuje český zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů kvalitní zákonnou úpravu srovnatelnou se zahraničními, co potvrzují i srovnání řízení před RS a VMRS v této práci, které se v zásadě nijak markantně vzájemně neliší, a o čem svědčí i stále rostoucí počet případů řešených před českými stálými rozhodčími institucemi a důvěra, které se institucionální rozhodčí řízení v České republice těší.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAA	Americká arbitrážní asociace (American Arbitration Association)
ADR	Alternativní (způsoby) řešení sporů (Alternative Dispute Resolution)
BRS	Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha
CEPANI	Belgické arbitrážní a mediační centrum (Belgian Centre for Arbitration and Mediation)
ČSOPK	Československá obchodní a průmyslová komora
HKG	Rakouský Zákon o obchodní komoře (Handelskammergesetz)
IAR (AAA)	Mezinárodní rozhodčí řád AAA (AAA International Arbitration Rules)
ICC	Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce)
ICC Court	Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory (International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce)
ICDR	Mezinárodní středisko pro řešení sporů (International Centre for Dispute Resolution)
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobem jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
KRS	Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno
LCIA	Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (London Court of International Arbitration)

LZPS	Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
OBCHZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
RS, Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
Rsp	Evidenční číslo sporů projednávaných před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR
ŘM	Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro mezinárodní spory (účinný od 1. 5. 2002)
ŘV	Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory (účinný od 1. 5. 2002)
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)
VMRS	Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni
VP	Vídeňská pravidla (Rozhodčí a smírčí řád Mezinárodního rozhodčího soudu Hospodářské komory Rakouska ve Vídni, účinný od 1. 7. 2006)
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization)

ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
ZPO	Zivilprozessordnung, rakouský Občanský soudní řád
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. díl. Praha: C.H. Beck, 2008
2. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004
3. Born, G.B.: International Commercial Arbitration. Commentary and Materials. 2nd edition. The Hague: Kluwer Law International, 2001
4. Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009
5. Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business. The Hague: Kluwer Law International, 1996
6. Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006
7. Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995
8. Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 5. vydání. Brno: Doplněk, 2004
9. Lew, J., Mistelis, L. a Kröll, S.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003
10. Mothejzíková, J., Steiner, V. a kolektiv: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H. Beck, 1996
11. Nolan-Haley, J. M.: Alternative Dispute Resolution. 3rd edition. Eagan: Thomson West, 2008
12. Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004
13. Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N. a Partasides, C.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2004
14. Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 1991
15. Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 1986

16. Reismann, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J.: International Commercial Arbitration. New York, 1997
17. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
18. Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
19. Schelle, K., Schelleová, I.: Alternativní způsoby řešení obchodních sporů. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007
20. Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení- historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002
21. Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Aalphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009
22. Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004

Články v odborných publikacích

1. Bělohávek, A.: Arbitrabilita sporů. Právní zpravodaj, 2003, č. 3
2. Bělohávek, A.: Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003, č. 6
3. Bělohávek, A.: Ochrana majetkových práv zahraničních osob a rozhodčí řízení ve věcech mezinárodních investic. Daňová a hospodářská kartotéka, 2001, IX. roč., č. 6
4. Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, 2003, č. 10
5. Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 2005, č. 10
6. Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení a komunitární právo. Evropské právo, 2002, č. 10
7. Bělohávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2
8. Bělohávek, A.: Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. Právní zpravodaj, 2005, č. 7
9. Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č. 7
10. Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9

11. Dobiáš Pavel, Dobiáš Petr: Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. Právník, 2005, č. 8
12. Fojtík, L., Macáková, L.: Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů. Právní fórum, 2009, č.5
13. Hlavsa, P.: Poznámky k rozhodčímu řízení (část II.). Právní praxe v podnikání, 1995, č.5
14. Jilková, R.: Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? Bulletin advokacie, 2002, č. 10
15. Kocina, J.: Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení. Právní rozhledy, 2008, č. 15
16. Lisse, L.: K činnosti arbitrážních center a stálých rozhodčích soudů. <http://www.rozhodcisoud.net>
17. Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. Právní rozhledy, 2006, č. 6
18. Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center. <http://www.rozhodcisoud.net>
19. Lisse, L.: Přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu soudem. <http://www.epravo.cz/top/clanky/prezkum-vecne-spravnosti-rozhodciho-nalezu-soudem-60331.html>
20. Lisse, L.: Stanovisko Ústavu práva a právní vědy LL/upav/2007/07. Právní nález ve věci Arbitrabilita v pracovněprávních sporech. http://www.ustavprava.cz/files/studie_a_komentare/sk_2007/07_2007.pdf
21. Mann, F.: Lex Facit Arbitrum. Arbitration International, 1987, č. 3
22. Macur, J.: Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů, Právo a podnikání, 1995, č. 5
23. Melis, W.: Die neue Schieds- und Schlichtungsordnung des Internationalen Schiedsgerichtes der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft. Österreichisches Anwaltsblatt, 1991
24. Mothejzíková, J.: Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? Evropské a mezinárodní právo, 1998, č. 1-2
25. Pecha, R.: K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 2003, č. 5
26. Popov, S.: Osoba rozhodce. Bulletin advokacie, 2006, č.6

27. Pospíšil, P.: O právu rozhodce na odměnu ze rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2005, č. 11-12
28. Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č. 1
29. Raban, P.: Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11
30. Rozehnalová, N.: K uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Obchodní právo, 2003, č. 2
31. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení-alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č. 4
32. Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5
33. Růžička, K.: Odvolání v rozhodčím řízení? Právní praxe v podnikání, 2000, č. 4
34. Růžička, K.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, 1998, č. 8
35. Růžička, K.: Rizika tuzemského rozhodčího řízení. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2008, č. 1
36. Sauser-Hall, G.: L'Arbitrage en droit international prive. Zpráva pro Institut mezinárodního práva, 1952
37. Střelec, K.: K možnosti uznání a výkonu zrušeného cizího rozhodčího nálezu. Bulletin advokacie, 2004, č. 3
38. Trapl, V.: K otázce zřizování stálých rozhodčích soudů. Právní praxe v podnikání, 1999, č. 7-8
39. Tucker, A.: Arbitráž a alternativní řešení sporů. EMP, 1998, č. 1-2
40. Uhlíř, A.: Lze rozšířit využívání rozhodčího řízení? Právní rádce, 2000, č. 5
41. Van den Berg, A.: The NY Arbitration Convention of 1958, 1981
42. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení II. část: American Arbitration Association (AAA). Obchodní právo, 2007, č. 2
43. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení IV. část: International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court). Obchodní právo, 2007, č. 4
44. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení V. část: London Court of International Arbitration (LCIA). Obchodní právo, 2007, č. 5

45. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. *Obchodní právo*, 2007, č. 9
46. Zoulík, F.: Mediace jako alternativa soudního sporu. *Bulletin advokacie*, 2001, č.8
47. Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1

INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION at the BEGINNING of the THIRD MILLENNIUM

Summary

As diverse the disputes arising in everyday life are, so different are the methods developed over the time to settle them, ranging from methods of alternative dispute resolution to arbitration and court proceedings. In recent years an increasing number of disputes resolved in arbitration and the fact that arbitration is being used to settle not only international and property disputes, gave rise to many studies on arbitration dealing among others with institutional arbitration.

The purpose of my thesis is to analyse arbitration, concentrating on arbitration offered by arbitration institutions in contrast to an ad hoc arbitration and arbitration before so called “arbitration centres”, as the number of them keeps growing in the Czech Republic and in many cases they confusingly appeal to a laic person to represent a permanent arbitration institution.

The thesis is divided into nine chapters, each of them dealing with different aspects of arbitration. Arbitration is being defined as a legal technique for the resolution of disputes outside the courts, wherein the parties to a dispute refer it to one or more persons (the arbitrators, or arbitral tribunal), by whose decision (the award) they agree to be bound. It is a settlement technique in which a third party reviews the case and imposes a decision that is legally binding for both sides.

My thesis commences with chapter discussing the methods of alternative dispute resolution, as negotiations, mediation and conciliation, mini-trial, expertise, med/arb and medaloea. They constitute, based on an opinion of the most Czech authors, an alternative not only to court proceedings, but to arbitration proceedings, too. The most substantial differences between ADR and arbitration rest in the role that the third impartial person plays, in the extent of regulation formality of particular method of dispute resolution and in the binding force of decision.

The next chapter is subdivided into four parts. As the tradition of arbitration is dated back to the ancient Rome, the first part illustrates the history and development of

arbitration. Despite the fact, based on the opinions of number of authorities, that arbitration is elder than the civil court proceedings, its prime occurred during the last century and what a cruel paradox is, that both devastating world wars were significant stimulations to its development. In the post-war era first international arbitration centres were founded, many important multilateral agreements on arbitration were concluded, among others also the New York convention that, as one of the most successful international agreement in history, constitutes the cornerstone of present international arbitration. Part two refers to four different theories- contractual, judicial, mixed and autonomous theory- on the legal nature of arbitration. In the third part there are highlighted the advantages of arbitration in comparison to court proceedings and in the last part of this chapter different forms of arbitration are described (institutional vs. ad hoc; permanent arbitration centres with general sphere of authority vs. those institutions with specific scope of authority; obligatory vs. compulsory arbitration).

Chapter No. 3 provides an outline of relevant national legislation, supplemented with international and EU legal regulations.

The next chapter deals with arbitration agreement and it is followed by chapter dealing with arbitrator(s).

As the title of my thesis suggests, it is focused on proceedings held before the arbitration institutions and that is why one whole chapter of the thesis addresses the three Czech arbitration institutions together with the world's oldest and most widely known international arbitration centres.

In the chapter No. 7 of my thesis, a detailed analysis of arbitration proceedings based on comparison of proceedings before the most important Czech arbitration institution, the Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and the Agricultural Chamber of the Czech Republic, and one of the world most prestigious arbitration courts, the International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria, is provided.

The relationship between state courts and arbitration courts is described in the chapter eight. i.e. review of arbitral awards by another arbitrator(s) and the possibility of setting aside an arbitral award by a state court on the grounds of serious procedural irregularities in the arbitration.

The last chapter of my thesis pursues with enforcement of domestic and foreign arbitral awards in the Czech Republic.

Klíčová slova

arbitrability

arbitrabilita

institution, institutional arbitration

instituce, institucionální rozhodčí řízení

arbitration court

rozhodčí soud

Abstract

The thesis is divided into nine chapters, each of them dealing with different aspects of arbitration. Arbitration is being defined as a legal technique for the resolution of disputes outside the courts, wherein the parties to a dispute refer it to one or more persons (the arbitrators, or arbitral tribunal), by whose decision (the award) they agree to be bound. It is a settlement technique in which a third party reviews the case and imposes a decision that is legally binding for both sides.

Arbitration in the Czech Republic is governed by the Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration Proceedings and Enforcement of Arbitration Awards, as amended (hereinafter referred to as the "APA"), that is largely based on the same principles as the UNCITRAL model law. The APA applies to both domestic and international arbitrations taking place in the area of the Czech Republic. Pursuant to the APA an arbitral award may only be reviewed by other arbitrators if the parties have provided for such an option in the arbitration agreement. Where there are serious legal defects, the APA allows parties to seek a court decision whereby such a defective award will be set aside.

In the Czech Republic parties may choose to have their matter heard and resolved either before an institutional (permanent) arbitration court or before an ad hoc appointed arbitrator(s). A permanent arbitration court can only be established by an act. The following permanent arbitration courts currently operate in the Czech Republic: The Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and Agricultural Chamber of the Czech Republic, the Exchange Court of Arbitration at the Prague Stock Exchange and the Arbitration Court of the Commodity Exchange Market Kladno.

In my thesis, a detailed analysis of arbitration proceedings based on comparison of proceedings before the most important Czech arbitration institution, the Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and the Agricultural Chamber of the Czech Republic, and one of the world most prestigious arbitration courts, the International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria, is provided.

Abstrakt

Práce je rozdělena do devíti kapitol, z nichž každá se zabývá různými aspekty rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení je definováno jako právem upravený způsob řešení sporů mimo soudy obecné, kdy strany sporu dohodly, že věc předloží k projednání a rozhodnutí jedné nebo více osobám (rozhodci, nebo rozhodčímu senátu), a že tím projeví souhlas být takovým rozhodnutím vázány. Je to způsob urovnávání sporu, při kterém třetí strana případ projedná a vydá rozhodnutí, které bude pro obě strany sporu právně závazné.

Rozhodčí řízení v České republice se řídí zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "ZRŘ"), který je z velké části založen na stejných principech jako UNCITRAL Model Law. ZRŘ se aplikuje jak na vnitrostátní, tak i na mezinárodní arbitráž konající se na území České republiky. V souladu se ZRŘ rozhodčí nález může být přezkoumán pouze jinými rozhodci, pokud si tak smluvní strany v rozhodčí smlouvě ujednají. Z důvodů vážných právních vad, ZRŘ umožňuje stranám, aby usilovaly o rozhodnutí soudu, kterým bude takový rozhodčí nález zrušen.

V České republice se strany mohou rozhodnout, zda se jejich záležitost projedná a rozhodne v řízení před (trvalou) rozhodčí institucí nebo v řízení ad hoc. Stálý rozhodčí soud může být založen pouze zákonem. V České republice v současné době působí následující stálé rozhodčí soudy: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

Ve své práci se také věnuji podrobné analýze rozhodčího řízení, a to na základě srovnání řízení před nejvýznamnější českou rozhodčí institucí, před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, a jedním z předních zahraničních rozhodčích soudů- Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni.